

EN MORGEN GEZOND WEER OP

Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket en de handelingen van
het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, 1940-1995

EN MORGEN GEZOND WEER OP

Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket en de handelingen van
het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, 1940-1995

PIVOT-rapport nr. 41

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Afdeling Bibliotheek, Documentatie en Archief
&
Rijksarchiefdienst/PIVOT
Ministerie van OCenW

's-Gravenhage, 1996

Tekst: drs. I.E.C.M. Broos, m.m.v. ing. S. Slagter en drs. H.E. Erich

Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT

Illustraties: W.D. Küller

Druk: Drukkerij ENRO-Print BV

Dit onderzoek werd verricht in opdracht en ten laste van de Directie van het RIVM in het kader van het project "Selectie en bewerking van RIV(M)-archieven". Deze uitgave is geregistreerd als RIVM-rapportnummer 840701001.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

En morgen gezond weer op

En morgen gezond weer op. Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket en de handelingen van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, 1940-1995 / [samenst.: I.E.C.M. Broos, m.m.v. S. Slagter en H.E. Erich; ill. W.D. Küller]. - Den Haag: Rijksarchiefdienst/PIVOT, Ministerie van OCenW, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. - ill. (PIVOT-rapporten, ISSN 0928-0448; nr. 41) Met lit.opg. ISBN: 90-74442-46-3

Trefw.: volksgezondheid ; milieu ; geschiedenis ; overheidsbeleid ; Nederland ; 1940-1995

© Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een project-organisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers, eerder overgedragen archieven worden ook eerder volledig toegankelijk voor het publiek. Voor de Rijksarchiefdienst betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, zij overstroomd wordt met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zou bij de invoering van de nieuwe wet in een korte periode moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid archiefmateriaal niet beheersbaar, noch hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft de Rijksarchiefdienst in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de Archiefwet 1962 zijn grote achterstanden ontstaan in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en in het overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefdienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project). Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar waarbij de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk is geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in het geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men aan de gegevens op zich moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

PIVOT gaat ervan uit dat de selectie moet worden uitgevoerd vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd: niet de informatiewaarde van documenten maar de waardebepaling van handelingen van overheidsorganen staat centraal. Met de gegevensbestanden die naar de Rijksarchiefdienst worden overgebracht moet het handelen van de overheid in relatie tot haar omgeving op hoofdlijnen te reconstrueren zijn. Daarbij wil PIVOT met het resultaat van de selectie op basis van deze doelstelling bronnen voor de kennis van en het inzicht in de Nederlandse samenleving (en cultuur) veiligstellen voor blijvende bewaring.

De methode om dit te bereiken is de methode institutioneel onderzoek van PIVOT. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorganen verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou *moeten* zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het

archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overbrenging van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT hen daarbij adviseren. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure 'Om de kwaliteit van het behoud: normen 'goede en geordende staat' (Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's-Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen gezamenlijk ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de periode 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure 'Handelend optreden' (PIVOT-brochure, 's-Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop overheidsorganen handelend optreden en omvat:

1. een historische schets van het beleidsterrein waarop het onderzoek betrekking heeft, inclusief:
 - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
 - de overheidsorganen en overige actoren;
 - de onderlinge relaties tussen de actoren;
 - de beleidsinstrumenten;
 - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.
2. een overzicht van de handelingen die overheidsorganen verrichten of hebben verricht, inclusief:
 - de looptijd van elke handeling (begin- en einddatum);
 - de grondslag (bron) van elke handeling;
 - het produkt van de handeling (indien bekend).

Zo mogelijk worden de handelingen thematisch of procedureel geordend, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op het totstandbrengen van een produkt, dat een actor verricht ter vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven en literatuur. Daarnaast vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid - op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutioneel onderzoek een belangrijke plaats in. 'Actor' volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als "een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein". Strekten de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van overheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de Archiefwet 1995 wordt, gebaseerd op de Algemene wet bestuursrecht, onder 'overheidsorgaan' verstaan "organen van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend". Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden de handelingen van particuliere instellingen niet opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

3. De toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het "basis selectiedocument" (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt uit de beschrijving van het RIO. In overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst bezien welke gegevensbestanden voor 'de eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uiteindelijk overgebracht worden aan de Rijksarchiefdienst. De ontwerp selectielijst wordt ter inzage gelegd bij verscheidene instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerp-selectielijst aan aan de minister van OCenW. De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overbrenging van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en het BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer van de gegevensbestanden die de Rijksarchiefdienst na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen is PIVOT werkzaam. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches en in de toekomst wellicht beeldplaat. Inmiddels kon uitbreiding van de opslagcapaciteit met ca. 25 km. van bestaande depots in het Algemeen Rijksarchief worden gerealiseerd door de installatie van verrijdbare stellingen (compactus).

Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarmee bij het moderne gegevensbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

Algemeen Rijksarchief/PIVOT/Den Haag, juni 1995.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding.....	1
1.1	Het onderzoek	1
1.2	Indeling en presentatie.....	2
1.3	Bronnen	4
2	Overheidsbemoeyenis met de volksgezondheid en het milieu	7
2.1	Volksgezondheid	7
2.2	Milieu	9
3	Actoren	11
4	Het RIV(M) en de taakgebieden volksgezondheid en milieu	22
4.1	Ontstaansgeschiedenis van het instituut	22
4.2	Positie van het instituut binnen de rijksoverheid.....	24
4.3	Verhouding van het instituut met de opdrachtgevers	26
5	Taken en handelingen van het instituut	28
5.1	Algemeen.....	28
5.1.1	Context	28
5.1.2	Handelingen	30
5.2	Monitoring en verkenning van de toestand van de volksgezondheid en het milieu	33
5.2.1	Context	33
5.2.2	Handelingen	38
5.3	Risicoschatting en normstelling.....	46
5.3.1	Context	46
5.3.2	Handelingen	55
5.4	Surveillance van gezondheidsbedreigingen	73
5.4.1	Context	73
5.4.2	Handelingen	74
5.5	Ontwikkeling en productie van vaccins	78
5.5.1	Context	78
5.5.2	Handelingen	80
6	Bijlagen.....	82
Bijlage 1	Overzicht van wet- en regelgeving.....	82
Bijlage 2	Overzicht van gehanteerde afkortingen.....	86
Bijlage 3	Overzicht van samenwerkingsverbanden tussen RIVM en andere onderzoeksinstituten in Nederland	90
Bijlage 4	Matrix van handelingen naar beleidsfase	92
7	Geraadpleegde bronnen	94
8	Noten	
	PIVOT-publicaties	..

1 Inleiding

1.1 Het onderzoek

Dit rapport is het resultaat van institutioneel onderzoek dat is verricht naar de ontwikkeling van het takenpakket van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid (RIV) en diens opvolger het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) en de taakgebieden waar deze instituten zich op (hebben) begeven in de periode 1940-1995. Het onderzoek vond plaats in de periode augustus 1995 - januari 1996 in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT). Het onderzoek is uitgevoerd door Irmgard Broos van het Bureau Breddels & Vermeulen Archiefprojecten, daarbij inhoudelijk ondersteund door Siebe Slagter (kwaliteitsmanager Facilitair Bedrijf) en Tineke Erich (groepsmanager Bibliotheek, Documentatie en Archief) van het RIVM.

Het doel van dit onderzoek is een instrument te bieden, dat leidt tot het formuleren van selectiebeslissingen met betrekking tot de handelingen, zoals die door het RIV(M) zijn verricht. De selectiekeuzes zullen worden neergelegd in een Basis Selectie Document (BSD) dat de handelingen verdeelt in *te bewaren*, d.w.z. aan het Algemeen Rijksarchief *over te dragen* (neerslag van) handelingen enerzijds en in op termijn *te vernietigen* (neerslag van) handelingen anderzijds.

Het RIVM is een rijksdienst die als directoraat-generaal onder de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) ressorteert. Het instituut wordt mede gefinancierd door het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM).

Het instituut begeeft zich als onderzoeksinstituut ten behoeve van de Nederlandse rijksoverheid op meerdere taakgebieden waarvan volksgezondheid en milieu de belangrijkste zijn.

In dit onderzoek wordt een aantal specifieke termen gehanteerd. In het theoretisch uitgangspunt van PIVOT wordt onder actor verstaan 'orgaan dat een rol speelt op een beleidsterrein en de bevoegdheid heeft tot het zelfstandig verrichten van handelingen op grond van attributie of delegatie'. Een handeling is volgens ditzelfde uitgangspunt 'een complex van activiteiten, dat verricht wordt door één of meer actoren en dat veelal een produkt naar de omgeving oplevert'¹.

In tegenstelling tot de meeste andere PIVOT-rapporten is bij dit onderzoek het uitgangspunt niet zozeer een beleidsterrein geweest, maar is uitgegaan van de organisaties RIV (1934-1984) en het RIVM (1984-) en hun takenpakketten. Het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening (RID) en het Instituut voor Afvalstoffenonderzoek (IVA), de beide andere fusiepartners naast het RIV waaruit in 1984 het RIVM is ontstaan, vallen buiten dit onderzoek. De reden hiervoor is gelegen in het feit dat voor het RID reeds een bewerkingsplan is opgesteld, waarin onder meer een samenvatting van de ontwikkeling van de organisatie en de taken van het RID, alsook een handelingenlijst zijn opgenomen. De handelingen van het IVA worden beschreven in het PIVOT-onderzoek dat verricht wordt bij het ministerie van VROM. Naast de actoren RIV en RIVM zijn de handelingen in kaart gebracht van commissies waarvan het (algemeen) secretariaat binnen het RIVM berust.

Om het RIV en het RIVM wel op een juiste wijze in de taakgebieden te kunnen plaatsen en de relaties aan te kunnen geven met andere actoren, zijn in een apart hoofdstuk de belangrijkste actoren op de taakgebieden van volksgezondheid en milieu beschreven. Daarbij wordt, indien van toepassing, verwezen naar andere PIVOT-onderzoeken en PIVOT-rapporten.

In dit rapport worden kortom de taken en handelingen van het RIV en het RIVM op bovengenoemde taakgebieden beschreven; daarnaast wordt een beschrijving gegeven van de context waarin deze handelingen hebben plaatsgevonden en plaatsvinden en van de ontwikkelingen in het Nederlandse beleid ten aanzien van de taakgebieden.

Dit rapport beschrijft de taken en handelingen in de periode 1940 tot en met 1995. Om niet de indruk te wekken dat dit onderzoek ook de periode voor 1940 beslaat, is er voor gekozen aan alle handelingen die al vóór 1940 werden uitgevoerd, toch het aanvangsjaar 1940 toe te kennen.

¹. De PIVOT-methodiek wordt nader uitgelegd in: *Handelend optreden. Overheidshandelen: modellen, onderzoeksmethoden en toepassingen*, 's-Gravenhage 1994.

1.2 Indeling en presentatie

Hoofdstuk 2 behandelt de grondwettelijk vastgestelde taak van de rijksoverheid: de zorg voor een goede volksgezondheid en een schoon milieu. Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de overheidsbemoeyenis met de volksgezondheid en het milieu en de ontwikkelingen daarin in de periode 1940-1995.

In hoofdstuk 3 wordt een opsomming gegeven van de belangrijkste actoren op de taakgebieden volksgezondheid en milieu. Met name die actoren die voor het RIV en het RIVM van belang zijn (geweest), zijn in deze alfabetisch geordende opsomming te vinden. Per actor wordt een globale beschrijving gegeven van het ontstaan en (indien van toepassing) de opheffing, de taken en bevoegdheden, de samenstelling en de positie binnen de (Nederlandse) overheid. Tevens wordt zo mogelijk de relatie met het RIV(M) aangegeven. Indien de handelingen van een actor reeds in een ander PIVOT-onderzoek zijn beschreven, wordt dit eveneens vermeld.

Hoofdstuk 4 bevat een omschrijving van de positie van het RIV en RIVM binnen de taakgebieden volksgezondheid en milieu. Hierin wordt in het kort aandacht besteed aan de ontstaansgeschiedenis van het instituut, de positie van het instituut binnen de rijksoverheid en de verhouding met de opdrachtgevers.

Hoofdstuk 5 is ingedeeld in een vijftal paragrafen. Deze paragrafen corresponderen met de taken van het RIV en RIVM:

- 5.1 algemeen
- 5.2 monitoring en verkenning van de toestand van de volksgezondheid en het milieu
- 5.3 risicoschatting en normstelling
- 5.4 surveillance van gezondheidsbedreigingen
- 5.5 ontwikkeling en productie van vaccins

Paragraaf 5.2 heeft betrekking op de gezondheidstoestand; de paragrafen 5.3 en 5.4 zijn te plaatsen in het kader van de gezondheidsbescherming.

Elke paragraaf valt in twee delen uiteen: na een beschrijving van de context waarbinnen de handelingen geplaatst moeten worden zijn de handelingen weergegeven die in het kader van de betreffende taak worden verricht. De handelingen zijn vervolgens ingedeeld naar fase in de beleidscyclus: beleidsvoorbereiding, beleidsbepaling, beleidsuitvoering en beleidsevaluatie. In bijlage 4 van dit rapport wordt deze indeling in een matrix nader toegelicht.

De in kaart gebrachte handelingen zijn getypeerd in uniek genummerde gegevensblokken die ieder als volgt zijn opgebouwd:

- actor
- handeling
- periode
- grondslag/bron
- produkt(en)
- beleidsfase
- toelichting

Actor: Actor is volgens het uitgangspunt van PIVOT de theoretische aanduiding voor een aantal elementen die werkzaamheden kunnen verrichten. Door explicitering van de verantwoordelijkheid van de actor wordt duidelijk of het een orgaan of een organisatie (in één van haar geledingen) betreft. Een orgaan is op grond van attributie of delegatie bevoegd om te handelen en draagt verantwoordelijkheid voor de verrichting van die handeling. Een organisatie is een praktisch instrument dat op grond van mandatering door een orgaan handelingen kan verrichten waarvoor het mandaterend orgaan verantwoordelijkheid draagt.

Met de aanduiding 'minister' wordt bedoeld de minister waar het RIVM als directoraat-generaal onder valt. Op dit moment is dat de minister van VWS. Om aan te geven dat het RIVM als directoraat-generaal namens of vanwege de minister van VWS overheidstaken verricht, wordt bij de actor-omschrijving de aanduiding 'de minister/RIV(M)' gehanteerd. Bij dit item wordt tevens onder de vermelding van de minister/RIV(M) het uitvoerend organisatieonderdeel van het RIVM genoemd. Het betreft hier de sectoren of de laboratoria die de handeling het meest recent uitvoeren dan wel hebben uitgevoerd.

Handeling: Hieronder wordt verstaan 'een complex van activiteiten, dat verricht wordt door één of meer actoren en dat veelal een produkt naar de omgeving oplevert'.

Periode: Het item periode geeft de jaren weer waarin de handeling werd verricht.

Grondslag/bron: De grondslag geeft de wettelijke basis van de handeling aan. Het artikel van het verdrag, de richtlijn, de wet of de regeling waaruit de handeling voortvloeit, wordt hierbij weergegeven. De aanduiding 'bron' geeft aan dat de handeling niet direct een wettelijke basis heeft, maar dat de handeling geformuleerd is op grond van bijvoorbeeld de verschillende meerjaren-activiteitenprogramma's (MAP's) van het RIVM, literatuur, kamerstukken en interviews.

Bij bepaalde handelingen wordt zowel een grondslag- als een bronaanduiding gehanteerd. In de meeste gevallen betekent dit dat in het wetsartikel of in het besluit het RIV(M) niet met naam wordt genoemd. De bron geeft verdere duidelijkheid over de rol van het instituut bij deze handeling.

Produkt(en): Heeft een handeling geleid tot een concreet produkt, dan wordt dit item wel vermeld (bijvoorbeeld 'Nationale Milieuverkenning 2, 1990-2010'). Indien niet duidelijk is in welke documentaire neerslag een handeling heeft geresulteerd, ontbreekt dit item. De produktomschrijving ontbreekt eveneens als uit de beschrijving van de handeling duidelijk is welk produkt de handeling oplevert (zoals bijvoorbeeld adviezen).

Beleidsfase: Binnen een beleidsproces is een viertal fasen te onderscheiden:

- *Beleidsvoorbereiding:* het verzamelen en analyseren van informatie en het formuleren van adviezen met het oog op het te voeren beleid (inclusief het ontwerpen van beleid en de planning van dat beleid). 'Agendavorming' is het proces waardoor maatschappelijke problemen de aandacht van publiek of beleidsbepalers krijgen. De handelingen die deel uitmaken van de agendavorming worden als onderdeel gezien van de beleidsvoorbereiding.
- *Beleidsbepaling:* het nemen van beslissingen (de besluitvorming) over de inhoud van beleid; dit omvat het kiezen en specificeren van de doeleinden, de middelen en de tijdstippen.
- *Beleidsuitvoering:* het toepassen van de gekozen middelen voor de gekozen doeleinden.
- *Beleidsevaluatie:* het beoordelen van de inhoud, het proces en de effecten van beleid.

Het merendeel van de handelingen van het RIV(M) vindt plaats in de fase van de beleidsuitvoering: in de meeste gevallen staan de activiteiten van het instituut ten dienste van de beleidsevaluatie die door anderen wordt uitgevoerd (bijv. de minister of de Commissie van de Europese Gemeenschap).

Toelichting: De toelichting geeft eventuele bijzonderheden over de bovengenoemde items weer, die noodzakelijk zijn voor het begrip van die specifieke handeling.

1.3 Bronnen

De handelingen zijn in eerste instantie in kaart gebracht op basis van wet- en regelgeving. Het blijkt echter dat het instituut zeker niet in alle gevallen bij naam in de wet of regeling genoemd wordt, terwijl het wel een daaraan ontleende taak vervult. Om deze afgeleide taken en handelingen toch in kaart te kunnen brengen is gebruikt gemaakt van andersoortige bronnen: o.a. meerjaren-activiteitenprogramma's, Memories van Toelichting op de Rijksbegroting, staatsalmanakken, jaarverslagen, kamerstukken, beleidsnota's en strategische beleidsplannen. Bijlage 1 bevat een overzicht van de wet- en regelgeving. Dit overzicht is primair ingedeeld naar taakgebied (volksgezondheid en milieu). Binnen deze taakgebieden zijn de wetten en regelingen vervolgens chronologisch geordend.

Tevens zijn gegevens gebruikt die verstrekt werden door medewerkers van het RIVM. In verschillende stadia van het onderzoek zijn gesprekken gevoerd met en/of is informatie geleverd door de volgende materie-deskundigen over hun vakgebied:

- ir. R. van den Berg (Laboratorium voor Bodem- en Grondwateronderzoek)
- ir. A.H.M. Bresser (Laboratorium voor Water- en Drinkwateronderzoek)
- dr. F.J.J. Brinkmann (Inspectie-onderzoek en Milieu-Ongevallendienst)

- drs. H. Dirksen (Bureau Kwaliteits- en Registratie Zaken)
- drs. J.W. Dorpema (Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen)
- ir W. van Duijvenbouden (Laboratorium voor Bodem- en Grondwateronderzoek)
- ir. H.P. van Egmond (Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek)
- mw. dr. E. Heijna-Merkus (Adviescentrum Toxicologie)
- dr. M.M. Krasselt (Sector 1 Vaccinproductie)
- dr. J.G. Loeber (Unit Teratologie, Endocrinologie en Perinatale screening)
- dr. H.P. Leenhouts (Laboratorium voor Stralingsonderzoek)
- dr. J.E.T. Moen (Laboratorium voor Stralingsonderzoek)
- dr. A.G. Rauws (Unit Biotransformatie, Farmaco- en Toxicokinetiek)
- dr. M.J.W. Sprenger (Centrum voor Infectie-ziekten Epidemiologie)
- dr. R.W. Stephany (Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek)

Een aantal van bovengenoemde deskundigen heeft gedurende de onderzoeksperiode een of meerdere malen de concepten van het rapport van commentaar voorzien.

Eveneens is op verschillende momenten door onderstaande (beleids)medewerkers van het RIVM de nodige informatie verstrekt en/of het rapport becommentarieerd:

- drs. H. van der Heiligenberg (Strategisch Bureau Directie)
- drs. A. Koppenaal (Strategisch Bureau Directie)
- mw. A.J.M. Kromwijk (Strategisch Bureau Directie)
- mr. M.H.C. Kupper (Dienst Beheer)
- drs. P.A. Marwitz (Strategisch Bureau Directie)

Tenslotte is het rapport op verschillende toetsingsmomenten door de volgende personen becommentarieerd:

- drs. F. van der Doe (Algemeen Rijksarchief/afdeling Bronverwerving en Toezicht/PIVOT)
- drs. A. Spieksma (Breddels en Vermeulen, Archiefprojecten)
- mw. M.A.A.J.A. Vermeulen (Breddels en Vermeulen, Archiefprojecten)

Luchtfoto van het RIVM complex te Bilthoven uit 1996. Noord-zuid oriëntatie. Bron: KLM Aerocarto

Luchtfoto van het RIV complex te Bilthoven uit augustus 1964. Oost-west oriëntatie. Bron: KLM Aerocarto

2 Overheidsbemoeyenis met de volksgezondheid en het milieu

2.1 Volksgezondheid

In de tweede helft van de negentiende eeuw begon de Nederlandse centrale overheid regulerend op te treden op het terrein van de volksgezondheid². Deze bemoeyenis richtte zich vooral op kwaliteit (opleiding en beroepsuitoefening van medici en verpleegkundig personeel) en bescherming van de volksgezondheid (bijv. voorschriften ter bestrijding van besmettelijke ziekten). Van belang hiervoor zijn geweest de Gemeentewet van 1851 en de geneeskundige wetten van Thorbecke van 1865. De totstandkoming van de Gemeentewet zorgde ervoor dat niet iedere gemeente meer op haar eigen manier de gezondheidszorg kon regelen. Bij nationale wet werden specifieke toezichthoudende taken op het gebied van gezondheidszorg toen expliciet aan de gemeentebesturen opgedragen. De wetten van Thorbecke ('Wet regelend de uitoefening van de geneeskunst', 'Wet regelend de uitoefening van de artseneijbereidkunst', 'Wet regelend de voorwaarden tot verkrijgen der bevoegdheid van geneeskundige, apotheker enz') betekenden een verdere uitwerking van de regulering van de centrale overheid. Behalve deze algemene wetten werd een aantal specifieke wetten ingevoerd, primair gericht op bescherming van de volksgezondheid, zoals de Besmettelijke Ziektenwet (1872), de Quarantainewet (1877) en de Wet op de Nederlandse Pharmacopoea (1871).

Rond 1900 probeerde de centrale overheid de gezondheidssituatie in Nederland verder te verbeteren door middel van wetgeving op het gebied van de sociale verzekering (Ongevallenwet 1901, Ziektewet 1913, Invaliditeitswet 1913) en de volkshuisvesting (Woningwet 1901). Tevens werd, in de strijd tegen allerlei besmettelijke ziekten, geïnvesteerd in technisch-hygiënische voorzieningen. Dit leidde onder andere tot de oprichting in 1909 van het Centraal Laboratorium voor de Volksgezondheid (het latere RIV) en in 1913 van het Rijksbureau voor Drinkwatervoorziening (het latere RID).

Tot 1910 beschikte Volksgezondheid binnen het departement van Binnenlandse Zaken niet over een 'eigen' afdeling. In 1910 kwam hierin verandering en werd de afdeling Volksgezondheid en Armenzorg opgezet. Volksgezondheid werd in die jaren nog gezien als belangrijk onderdeel in de armoedebestrijding. In 1918 verhuisde volksgezondheid naar het nieuwe departement van Arbeid; volksgezondheid hing volgens het toenmalige kabinet nauw samen met de zorg voor de arbeidersbelangen. Tussen 1931 en 1933 viel volksgezondheid weer onder het ministerie van Binnenlandse Zaken. Met de oprichting van het departement van Sociale Zaken in 1933 verschoof volksgezondheid naar dit ministerie. De jaren dertig lieten een terughoudend overheidsoptreden zien op het gebied van de volksgezondheid. Dit was een gevolg van de economische crisis en de groei van het particulier initiatief in die periode.

De eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog hield men zich vooral bezig met de vraag hoe de zorg voor de volksgezondheid georganiseerd diende te worden. De Gezondheidswet van 1956 schiep in deze kwestie duidelijkheid. De wet leverde de basis voor de activiteiten van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid, de Provinciale Raden voor de Volksgezondheid, de Gezondheidsraad en het Staatstoezicht op de Volksgezondheid. De vraag hoe de volksgezondheid gefinancierd diende te worden werd in de jaren zestig beantwoord met de totstandkoming van de Ziekenfondswet (1964) en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten AWBZ (1967).

In 1951 werd het toenemende belang van de volksgezondheid in de naam van het ministerie tot uitdrukking gebracht: het ministerie werd omgedoopt tot Sociale Zaken en Volksgezondheid. In 1954 kwam er een directie Volksgezondheid tot stand; in 1964 het directoraat-generaal voor de Volksgezondheid. In datzelfde jaar werd op het terrein van de volksgezondheid een tweetal directies ingesteld, te weten Gezondheidszorg en Gezondheidsbescherming. In 1966 en in 1968 werden deze directies opgewaardeerd tot afzonderlijke directoraat-generaal.

Binnen de gezondheidsbescherming verschoof in de jaren zestig het accent van bescherming van de burgers tegen schadelijke producten en stoffen naar het terrein van het milieu. Men onderkende het belang van een schoon milieu voor de volksgezondheid. De toenemende aandacht voor de gezondheidsbescherming leidde in 1971 tot de instelling van het nieuwe ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne (VoMil), waarbij een apart directoraat-generaal Milieuhygiëne werd onderscheiden.

In de *Volksgezondheidsnota* van 1966 werden aanzetten gegeven voor veranderingen in het beleid op

². Dit hoofdstuk is grotendeels gebaseerd op de PIVOT-rapporten nummer 5 *Zicht op toezicht. Een institutioneel onderzoek naar het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, 1940-1990* en nummer 13 *Kwaliteit op recept. Een onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, 1940-1995*.

het gebied van volksgezondheid. De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de overheid werden opnieuw gewaardeerd omdat volksgezondheid volgens de nieuwe inzichten niet enkel kon worden overgelaten aan het particulier initiatief. In de daaropvolgende jaren stegen dan ook de kosten van de gezondheidszorg enorm. De vrees ontstond dat de gezondheidszorg 'onbeheersbaar' dreigde te worden en de behoefte aan meer sturing groeide. Dit leidde tot het zogenaamde 'structuurbeleid' van de jaren zeventig en de daarbij horende *Structuurnota Gezondheidszorg* (1974). De uitvoering van de plannen zoals zij werden verwoord in deze nota leidde tot een uitgebreid wetgevingsprogramma. Wat betreft de inhoud van het beleid werd in de nota gepleit voor meer aandacht voor preventie.

In de jaren tachtig, de jaren van de economische recessie, kwam de nadruk binnen het gezondheidsbeleid te liggen op kostenbeheersing, meer dan op de kwalitatieve aspecten van de volksgezondheid. In de tweede helft van de jaren tachtig ontstond als gevolg hiervan een behoefte aan een nieuw fundament voor het beleid. De commissie Dekker, in 1986 ingesteld door het tweede kabinet-Lubbers, was hiervan het eerste resultaat. De uitkomst van het werk van deze commissie kan worden samengevat als 'meer markt, minder overheid'. De rijksoverheid diende terug te treden en de gezondheidszorg moest zelf in staat worden geacht om tot op een bepaalde hoogte zelfstandig te kunnen functioneren. De centrale overheid diende op het terrein van de volksgezondheid een sturende rol te hebben. De zorgverlening kwam daarmee voor een groot deel in handen van het particulier initiatief.

De hoofdlijnen van het gezondheidsbeleid voor de jaren negentig worden verwoord in de nota *Gezondheid met beleid* uit 1992. Volgens deze nota dient het gezondheidsbeleid gebaseerd te zijn op beschrijvingen van de gezondheidstoestand van de bevolking en ontwikkelingen daarin, alsmede op een analyse van de determinanten van gezondheid. Registraties, wetenschappelijk onderzoek en toekomstverkenningen vormen de bouwstenen van het beleid.

2.2 Milieu

In de loop van de jaren zestig groeide het inzicht dat de industriële massaproductie, de intensieve veehouderij en een overvloedig gebruik van bestrijdingsmiddelen niet meer vanzelfsprekend economische groei en vooruitgang met zich meebrachten. De oprichting van de Inspectie Milieuhygiëne in 1962, als onderdeel van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, gaf op nationaal niveau uitdrukking aan dit bewustzijn. De onderkenning van het belang voor de volksgezondheid van een schoon milieu vertaalde zich in de eerste wetten op het gebied van de milieuhygiëne, die in deze periode tot stand kwamen: de Waterleidingwet van 1957, waarvan de uitvoering in 1962 begon; de Kernenergiewet van 1963; de Wet op de hygiëne van kampeerterreinen van 1966; de Wet inzake hygiëne en veiligheid in zweminrichtingen van 1966; de Wet verontreiniging oppervlaktewater van 1969 en de Wet inzake de luchtverontreiniging van 1970. In deze periode was echter nog geen sprake van een integraal milieubeleid op nationaal niveau, maar was het beleid sterk fragmentarisch en ad hoc van karakter. Het was er op gericht om op een snelle manier urgente knelpunten op te lossen. Op internationaal niveau werd de bovengescreven groeiende visie onder meer verwoord in het rapport *Grenzen aan de groei* van de zogenaamde Club van Rome (1972).

Het jaar 1972 kan, met het verschijnen van het eerste beleidsplan op milieugebied, als duidelijk beginpunt van een Nederlands milieubeleid worden beschouwd. In de *Urgentienota Milieuhygiëne* werd de koppeling tussen milieu en volksgezondheid als volgt aangegeven: de industrialisatie, de bevolkingsgroei, de stijging van de welvaart en de massarecreatie tastten het milieu steeds verder aan en deze voortschrijdende milieuvervuiling zou ook de volksgezondheid gaan bedreigen. De conclusie was dat de bemoeienis met de gezondheidszorg de basis vormde voor de normstelling op milieuhyginisch gebied. Per sector werd in dit beleidsplan de milieuproblematiek bekeken: wat betekende de vervuiling van water en lucht voor de Nederlandse samenleving en wat waren de oplossingen voor de vervuiling van de Nederlandse bodem en organismen. Daarnaast kwam er aandacht voor onderwerpen waarbij zich knelpunten voordeden: afval, straling en geluid. Deze sectorale benadering is terug te vinden in bovengenoemde wetten die in de jaren zestig en begin jaren zeventig tot stand kwamen: voor ieder deelreterrein kwam er een specifieke wet. Deze indeling is mede bepalend geweest voor de organisatie van het milieubeheer.

Men werd zich meer en meer bewust van de ernst van de milieuproblematiek. Dat weerspiegelde zich ook in de organisatie van de rijksoverheid: naast de reeds bestaande Inspectie Milieuhygiëne werd in 1971 het nieuwe ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne ingesteld. Hierbij werd, naast een directoraat-generaal Volksgezondheid een directoraat-generaal Milieuhygiëne opgericht. In het begin van de jaren zeventig werden

onder meer de Raad voor de Luchtverontreiniging, de Voorlopige Centrale Raad voor de Milieuhygiëne en de Interdepartementale Commissie Milieuhygiëne ingesteld.

Aan het einde van de jaren zeventig kwam de sectorale benadering meer en meer ter discussie te staan. De doelstellingen die in de Urgentienota Milieuhygiëne waren geformuleerd, zoals het wegwerken van de opgelopen achterstand in het milieubeheer binnen vijf à tien jaar, werden keer op keer achterhaald door nieuwe milieuschandalen. De totstandgekomen wet- en regelgeving per sector liet steeds meer zien dat er uiteenlopende regelingen werden gehanteerd voor dezelfde onderwerpen, dat er overlappingen bestonden tussen de regelingen en dat er sterk van elkaar afwijkende formuleringen in de wetten werden gehanteerd. In de sectorgebonden wet- en regelgeving kwamen bepaalde aspecten van het milieu in het geheel niet aan bod.

In de nota *Meer dan de som der delen, Eerste nota over de planning van het milieubeleid* die in 1984 werd gepubliceerd, concludeerde men dat de milieuproblemen en de bronnen van vervuiling in de verschillende sectoren niet los van elkaar gezien konden worden. Daarnaast zag de overheid in dat er belangrijke raakvlakken bestonden tussen het milieubeleid en andere beleidsterreinen. Concreet betekende dit dat er moest worden samengewerkt met andere ministeries, als men op een effectieve manier de milieuproblematiek nu en in de toekomst wilde aanpakken. De trendverschuiving naar integrale milieuplanning met een lange-termijnvisie werd verwoord in het eerste *Indicatief Meerjarenprogramma Milieubeheer, 1985-1989*. In dit programma werd gekozen voor een indeling in centrale milieuvraagstukken, oftewel thema's: verzuring, vermessing, verspreiding van milieugevaarlijke stoffen, verwijdering van afvalstoffen en verstoring. De thema's klimaatverandering, verdroging en verspilling werden daar later aan toegevoegd.

Het 'strategisch' milieubeleid werd voortaan langs twee sporen geformuleerd: een effectgericht en een brongericht beleid. In het kader van het effectgericht beleid worden milieukwaliteitsdoelstellingen geformuleerd, die van toepassing zijn op bepaalde milieuvraagstukken die prioriteit verdienen (thema's als verzuring, vermessing etc.). Daarnaast was een brongericht beleid nodig, dat aangaf op welke manier en in welk tempo het gedrag van consumenten en producenten (bedrijfstukken) diende te worden bijgestuurd.

Men begon de integratie van diverse milieu-aspecten ook na te streven op het gebied van de wetgeving. In 1980 trad de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne in werking, die in 1993 zou worden vervangen door een andere algemene milieuwet: de Wet milieubeheer. De bedoeling is dat in de toekomst meer delen van de nog van kracht zijnde sectorale milieuwetten in deze wet zullen worden geïntegreerd.

Behalve dat de overheid ging beseffen dat een bepaald milieuprobleem niet tot één sector van het milieu te beperken was, groeide ook het besef dat milieuproblemen over de landsgrenzen heen gaan. Internationalisering van het milieubeleid werd van belang. In dit kader heeft voor het Nederlandse milieubeleid het rapport 'Our Common Future' (1987) een belangrijke rol gespeeld. Dit rapport van de Commissie-Brundtland, in 1983 ingesteld door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, bevatte aanbevelingen voor lange-termijnstrategieën voor de aanpak van mondiale milieuvraagstukken. Door middel van duurzame ontwikkeling moest een nieuw ecologisch evenwicht worden bewerkstelligd. Deze internationale tendens had voor de Nederlandse overheid tot gevolg dat deze zich niet meer slechts met nationale milieukwesties en nationale milieuverkenningen bezighield, maar ook het milieu op Europees en mondiaal niveau tot haar aandachtsveld maakte.

Begin jaren tachtig had het idee postgevat dat milieuhygiëne een ruimere definitie verdiende dan tot dan toe het geval was geweest. Dit vormde in 1982 de achterliggende gedachte voor het onderbrengen van dit taakgebied bij het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO). Tot dan toe had men binnen het ministerie het begrip milieuhygiëne gehanteerd om te benadrukken dat het primair ging om de bescherming van de volksgezondheid. Bij de vorming van het nieuwe ministerie van VROM veranderde men de benaming milieuhygiëne in milieubeheer. Het directoraat-generaal binnen VROM volgde pas in 1988 met deze naamsverandering. De milieu-inspecteurs van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid bleven wel de term milieuhygiëne in hun naam dragen.

3 Actoren

Voor de adviesorganen en commissies die in onderstaande actorenlijst zijn opgenomen geldt, dat zij bij wet, besluit of beschikking zijn ingesteld. Tevens zijn de voor het RIV(M) belangrijkste onderzoeksinstituten beschreven. Voor al deze actoren geldt dat zij op de taakgebieden volksgezondheid en milieu van belang zijn (geweest) voor het RIV(M).

Primair zijn de actoren ingedeeld in Nederlandse actoren en internationale actoren. Binnen deze tweedeling zijn zij (met uitzondering van de ministers) alfabetisch geordend.

Nederlandse actoren

1 **de minister waaronder volksgezondheid ressorteert**

Het betreft hier in de periode 1940-1995 de volgende ministers:

- 1940-1951 minister van Sociale Zaken;
- 1951-1971 minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid;
- 1971-1982 minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne;
- 1982-1993 minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur;
- 1993-1995 minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

2 **de minister waaronder milieubeheer ressorteert**

Het betreft hier in de periode 1940-1995 de volgende ministers:

- 1940-1951 minister van Sociale Zaken;
- 1951-1971 minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid;
- 1971-1982 minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne;
- 1982-1995 minister van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

3 **andere ministers**

Hiervan zijn de ministers van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, van Defensie en van Buitenlandse Zaken de belangrijkste.

4 **Adviescommissie Warenwet (ACWW)**

Deze commissie is ingesteld bij Warenwet van 28 december 1935 (Stb. 1935, 793) en heeft als taak het gevraagd en ongevraagd adviseren van de ministers van VWS, EZ en LNV over aangelegenheden die verband houden met de uitvoering van de Warenwet, alsook het adviseren over de uitvoeringsbesluiten krachtens de Warenwet.

De Adviescommissie Warenwet bestaat uit twee afdelingen (één betreffende levensmiddelen; één betreffende roerende goederen) en meerdere subcommissies. De commissie ressorteert onder de minister van VWS. Het RIVM verricht onderzoek ten behoeve van de werkzaamheden van het ACWW.

5 **College ter beoordeling van (verpakte) geneesmiddelen (CBG)**

Het College ter beoordeling van verpakte geneesmiddelen werd ingesteld bij KB van 21 juni 1963 (Stcrt. 1963, 124). Het college was belast met de registratie van verpakte geneesmiddelen en de intrekking van de registratie van verpakte geneesmiddelen, overeenkomstig de bij of krachtens deze wet gegeven voorschriften. Deze voorschriften hebben betrekking op de werkzaamheid, de veiligheid en de kwaliteit van geneesmiddelen. In 1978 werd de taak en de naam van het college gewijzigd bij KB (Stb. 1975, 519). De taken van het College ter beoordeling van geneesmiddelen werden:

- de registratie van farmaceutische specialités en farmaceutische preparaten, de schorsing en de doorhaling van die registratie, overeenkomstig de bij of krachtens deze wet gegeven voorschriften;
- het op verzoek of eigener beweging doen van voorstellen aan de minister waaronder volksgezondheid ressorteert met betrekking tot maatregelen, welke met het oog op het voorkomen van schade voor de gezondheid van de mens bij gebruik van geneesmiddelen noodzakelijk zijn.

Het college ressorteert onder de minister van VWS. Het RIVM verricht onderzoek ten behoeve van de werkzaamheden van dit college.

De handelingen van het college zijn opgenomen in het PIVOT-rapport nr. 13 *Kwaliteit op recept. Een*

onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, 1940-1990. Voor meer gegevens over dit college zie bovengenoemd rapport, p. 13-14.

6 College voor de bloedtransfusie van het Nederlandse Rode Kruis

Het College voor de bloedtransfusie van het Nederlandse Rode Kruis werd in 1989 ingesteld bij Wet inzake Bloedtransfusie (Stb. 1988, 546) en vormde de opvolger van de privaatrechtelijke Centrale Medische Bloedtransfusie Commissie (CMBG). De taken van dit college zijn:

- het adviseren van de minister waaronder volksgezondheid ressorteert, aangaande de uitvoering van de Wet inzake Bloedtransfusie en het verrichten van toegepast wetenschappelijk onderzoek op dit terrein;
- het aan de minister verstrekken van een raming van de behoefte aan bloed en bloedprodukten en het adviseren hieromtrent;
- het opstellen van regelen met betrekking tot het werven van donors;
- het opstellen van richtlijnen voor de bloedbanken ten behoeve van de goede uitvoering van het afnemen van bloed en de inzameling, bereiding, bewaring, distributie en aflevering van bloed en bloedprodukten (art. 22 en 29 eerste lid van de Wet inzake Bloedtransfusie).

Er is een vertegenwoordiger van het RIVM aangewezen om de vergaderingen van het college met raadgevende stem bij te wonen.

Handelingen van dit college zijn opgenomen in het PIVOT-rapport nr. 13 *Kwaliteit op recept*. Voor meer gegevens over dit college zie bovengenoemd rapport, p. 17-18.

7 College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen (voorheen Commissie voor Fytofarmacie (1954-1980) en Commissie Toelating Bestrijdingsmiddelen (1981-1992) (CTB))

De Commissie voor Fytofarmacie werd op 1 april 1954 bij beschikking van de minister van Sociale Zaken en de minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening (nr. 3789/L/PA 1200) ingesteld als ambtelijk orgaan, dat zich bezighield met de technisch-wetenschappelijke aspecten, verbonden aan de toepassing van bestrijdingsmiddelen. Tot de inwerkingtreding van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 per 1 september 1964 was het RIV vertegenwoordigd in deze commissie.

De taak van de Commissie voor Fytofarmacie en de Commissie Toelating Bestrijdingsmiddelen was het voorbereiden van de toelatingsbeschikkingen van de betrokken minister betreffende bestrijdingsmiddelen. Met de wijziging van de Beschikking toelating bestrijdingsmiddelen van 24 december 1992 (inwerkingtreding 1-1-1993) veranderden de bevoegdheden van dit orgaan. Het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen (CTB) wordt met deze beschikking een zelfstandig uitvoeringsorgaan en daarmee gemandateerd om namens de betrokken ministers beslissingen te nemen omtrent de toelating van bestrijdingsmiddelen. Het college bestaat uit onafhankelijke personen.

De handelingen van dit college komen in het PIVOT-onderzoek bij het ministerie van LNV aan bod.

8 Commissie Drinkwatervoorziening

De Commissie Drinkwatervoorziening is in 1957 bij artikel 2 van de Waterleidingwet ingesteld (Stb. 1957, 150). Dit extern adviesorgaan is belast met het gevraagd en ongevraagd adviseren van de minister van VROM over onderwerpen die betrekking hebben op of in verband staan met de drink- en industriewatervoorziening. Het secretariaat wordt gevoerd bij het ministerie van VROM. Het RIVM is als adviserend lid vertegenwoordigd in deze commissie.

9 Commissie ex artikel 1, eerste lid, onder c van het Besluit Bloedplasma en bloedprodukten

De commissie werd ingesteld bij Koninklijk Besluit van 30 september 1969 (Stb. 1969, 539), bestaande uit de Algemeen Directeur van het RIV (nu: directeur-generaal van het RIVM), de Geneeskundig Hoofdinspecteur en de Hoofdinspecteur voor de Geneesmiddelen. De commissie adviseert de minister waaronder volksgezondheid ressorteert over de controle, de bereiding en de aflevering van bloedplasma en bloedprodukten. De directeur-generaal van het RIVM is voorzitter van de commissie. Het secretariaat wordt gevoerd bij het RIVM (Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen (LGM)).

Handelingen van de commissie zijn tevens opgenomen in het PIVOT-rapport nr. 13 *Kwaliteit op recept*.

10 Commissie ex artikel 14 van het Sera- en Vaccinsbesluit

Het betreft hier een commissie uit de Gezondheidsraad die is ingesteld op basis van artikel 14, lid 1 van het Sera- en Vaccinsbesluit (Stb. 1934, 104). De commissie houdt toezicht op de bereiding, de deugdelijkheid, de bewaring, het vervoer en de aflevering van sera en vaccins en stoffen waarin sera of vaccins zijn verwerkt. Met de Wet tot wijziging van de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening van 1993 (Stb. 1993, 690) verviel de Wet op sera en vaccins. Sindsdien worden sera en vaccins onder de geneesmiddelen geschaard.

De toezichthoudende taak van de Commissie ex artikel 14 van het Sera- en Vaccinsbesluit werd, conform de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening, in 1993 overgenomen door het College ter beoordeling van geneesmiddelen (CBG).

De handelingen van de commissie zijn opgenomen in het PIVOT-rapport nr. 13 *Kwaliteit op recept*.

11 Commissie ex artikel 17 van de Warenwet

Deze commissie werd ingesteld bij wet van 19 september 1919 en kreeg als taak het adviseren over de algemene maatregelen van bestuur die op basis van de Warenwet tot stand komen.

12 Commissie Gezondheidsaspecten Chemicaliën en Materialen Drinkwatervoorziening (CGCMD)

Deze commissie werd in 1976 ingesteld door de directeur-generaal van het ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. Deze interdepartementale commissie kreeg als taak het voeren van overleg omtrent de toelaatbaarheid van chemicaliën en materialen die ten behoeve van de drinkwatervoorziening worden toegepast of waarvan de toepassing wordt overwogen. Het voorzitterschap en het secretariaat berusten bij het ministerie van VROM. Het RIVM is als lid vertegenwoordigd in de commissie en heeft hierin een adviserende functie.

13 Commissie Grondwaterbeheer

De Commissie Grondwaterbeheer werd in 1981 bij artikel 2 van de Grondwaterwet ingesteld (Stb. 1981, 392)(Uitvoeringsbesluit Commissie Grondwaterbeheer (Stb. 1982, 633). Deze (beleids-)commissie had als taak het gevraagd en ongevraagd adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat betreffende aangelegenheden op het gebied van grondwaterbeheer. Met de inwerkingtreding van de Wet Raad voor verkeer en waterstaat in 1992 (Stb. 1992, 146) werd de Commissie Grondwaterbeheer opgeheven. De adviseerende taak is overgenomen door het overlegorgaan water of de Raad voor verkeer en waterstaat. Het RIV(M) had zitting in deze commissie. Een vertegenwoordiger van Rijkswaterstaat bekleedde de functie van secretaris.

14 Commissie Grondwaterwet Waterleidingbedrijven (CoGroWa)

Deze commissie werd ingesteld in 1955, op basis van de Grondwaterwet Waterleidingbedrijven van 1954. De commissie had als taak het adviseren over de te verlenen vergunningen in het kader van de Grondwaterwet Waterleidingbedrijven. Het RIVM was in deze commissie vertegenwoordigd. Het secretariaat bestond uit vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat, het RIV(M) en de Landinrichtingsdienst. Bij de inwerkingtreding van de Grondwaterwet van 1981 (Stb. 1981, 392) werd deze commissie opgeheven. De taken werden, na een overgangperiode tot 1985, in hun geheel overgenomen door de Technische Commissie Grondwaterbeheer (TCGB).

15 Commissie Registratie Diergeneesmiddelen (CRD)

De Commissie Registratie Diergeneesmiddelen werd ingesteld bij Regeling Registratie Diergeneesmiddelen. De taak van de commissie is het voorbereiden van de beslissingen omtrent de registratie van diergeneesmiddelen. Het voorzitterschap van de commissie

berust bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Naast dit ministerie is ook het ministerie van VWS en de Veterinaire Hoofdinsectie van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (vice-voorzitter) in dit orgaan vertegenwoordigd. Het secretariaat wordt gevoerd door het Bureau Registratie Diergeneesmiddelen te Wageningen.

16 Coördinatie Commissie voor Metingen in het Milieu (CCRX), voorheen Coördinatie Commissie Radioactiviteitsmetingen (CCRA) en Coördinatie Commissie voor de Metingen van radioactiviteit en xenobiotische stoffen (CCRX)

De Coördinatie Commissie Radioactiviteitsmetingen (CCRA) werd in 1963 bij ministeriële beschikking ingesteld. Het voorzitterschap werd vervuld door de algemeen directeur van het RIV; het secretariaat berustte bij het Bureau Kernenergizaken van het ministerie van Landbouw. De taak van de commissie was het verrichten van radioactiviteitsmetingen. In 1974 werd deze interdepartementale commissie veranderd in de Coördinatie Commissie voor de Metingen van Radioactiviteit en Xenobiotische Stoffen (CCRX) (Stcrt. 1975, 6). Dit betekende dat de commissie zich niet nog slechts bezighield met radioactiviteitsmetingen, maar zich ook richtte op lichaamsvreemde stoffen die schadelijk kunnen zijn voor biologische systemen. De CCRX kreeg als taak de in opdracht van het Rijk door verschillende instituten uitgevoerde systematische meetprogramma's op elkaar af te stemmen en de onderlinge uitwisseling van meetgegevens tussen deze instituten te coördineren. De directeur-generaal van het RIVM is de voorzitter van deze commissie. Verder is het RIVM als lid, plv. secretaris en technisch secretaris in de commissie vertegenwoordigd. Bij ministeriële beschikking van 1 december 1993 (Stcrt. 1993, 236) werden taak en functie van de commissies opnieuw vastgelegd. Tevens werd de naam van de commissie veranderd in Coördinatie Commissie voor Metingen in het Milieu.

17 Farmacopee-commissie

De Nederlandse Farmacopee-commissie werd bij KB (8 maart 1899, nr. 13) ingesteld en kreeg als taak het jaarlijks opstellen van de aanvulling of wijziging van de Nederlandsche Pharmacopee. Bij besluit van 1960 (Besluit Farmacopee-Commissie, Stcrt. 1960, 44) werd deze taak uitgebreid met het informeren van de minister waaronder volksgezondheid ressorteert over nieuwe geneesmiddelen. Het RIVM nam deel aan deze commissie. Als gevolg van de overlappende activiteiten van de Nederlandse Farmacopee-commissie met die van zijn Europese tegenhanger, werd de Nederlandse commissie bij besluit van 19 februari 1993 (Stb. 1993, 170) opgeheven. De handelingen van de commissie zijn opgenomen in het PIVOT-rapport nr. 13 *Kwaliteit op recept*. Voor meer gegevens over deze commissie zie genoemd rapport, p. 19-20.

18 Geneesmiddelencommissie (GECO)

De Geneesmiddelencommissie werd ingesteld bij KB van 8 april 1960 (Stcrt. 1960, 74) en functioneert vanaf 1961. Deze commissie vormt één van de wettelijke adviesorganen op basis van de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening en ressorteert onder de minister van VWS. Het secretariaat wordt gevoerd bij het ministerie van VWS. Voor meer gegevens over deze commissie zie het PIVOT-rapport nr. 13 *Kwaliteit op recept*, p. 12-13. De handelingen van de commissie zijn opgenomen in genoemd rapport.

19 Gezondheidsraad

Dit wetenschappelijk adviesorgaan is ingesteld bij Gezondheidswet van 27 november

1919 (Stb. 1919, 784) en heeft als taak de minister die belast is met de zorg voor de volksgezondheid te adviseren over de stand van wetenschap ten aanzien van vraagstukken op het gebied van de volksgezondheid. Vanaf laatstgenoemde Gezondheidswet is de directeur-generaal van het RIVM ambtshalve lid van de Gezondheidsraad. De gezondheidsraad bestaat uit tijdelijke en ad-hoc-commissies, waarin het RIVM participeert.

Voor meer informatie zie PIVOT-rapport nr. 14 *Externe adviesorganen in de gezondheidszorg: Gezondheidsraad en nationale Raad voor de Volksgezondheid. Een institutioneel onderzoek op het terrein van de advisering in de gezondheidszorg, 1940-1990.*

20 Instituut voor Afvalstoffenonderzoek (IVA)

Het Instituut voor Afvalstoffenonderzoek werd bij besluit van de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne van 12 juni 1981 opgericht als opvolger van de Stichting Verwijdering Afvalstoffen. Het instituut ressorteerde vanaf 1982 onder de minister van VROM en had tot taak het verrichten van onderzoek naar de mogelijkheden van beperking, hergebruik en verwijdering van afvalstoffen ter ondersteuning van het afvalstoffenbeleid van de rijksoverheid. Het IVA werd per 1 januari 1984 met het RIV en RID samengevoegd tot het RIVM.

21 Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI)

Het KNMI werd bij KB van 31 januari 1854 als rijksinstituut opgericht met als doel de natuurkundige verschijnselen in de dampkring, aan het aardoppervlak en in de zee te onderzoeken ten behoeve van scheepvaart-, luchtvaart-, landbouw- en andere belangen. In 1974 werd daar ook het onderzoek in de aarde aan toegevoegd. Het KNMI is in de huidige situatie nog steeds het nationale data- en kenniscentrum voor weer, klimaat en seismologie. Per 1 januari 1995 heeft het KNMI de status van agentschap binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Het KNMI is samen met het RIVM betrokken bij de metingen van vervuiling in het milieu (o.a. Nationaal Regenwatermeetnet). Beiden hebben zitting in de stuurgroep KNMI-RIVM, waarin overleg wordt gevoerd over klimaat en luchtverontreiniging.

Voor meer informatie en de handelingen van dit instituut zie PIVOT-rapport nr. 27 *Tussen waarneming en neerslag. Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket van het Koninklijk Meteorologisch Instituut.*

22 Nationale Raad voor de Volksgezondheid (NRV)

De voorlopers van deze raad zijn: de Centrale Commissie voor de Volksgezondheid in Bevrijd Gebied (1945), de Centrale Commissie voor de Volksgezondheid (1945-1958) en de Centrale Raad voor de Volksgezondheid (1958-1982).

De Nationale Raad voor de Volksgezondheid is ingesteld bij wet van 8 september 1982 (Stb. 1982, 563) en is belast met de advisering van de minister over de structuur, de uitvoering, de kwaliteit en de doelmatigheid van de gezondheidszorg en advisering over de uitvoering van de gezondheidszorgwetgeving. Daarnaast heeft de Raad tot taak door overleg de samenwerking tussen de verschillende partijen op het terrein van de gezondheidszorg te bevorderen. De directeur-generaal van het RIVM heeft zitting in de Raad als lid met adviserende stem.

Voor meer informatie zie PIVOT-rapport nr. 14 *Externe adviesorganen in de gezondheidszorg: Gezondheidsraad en nationale Raad voor de Volksgezondheid.*

23 Nederlands Meetinstituut (NMI)

Het Nederlands Meetinstituut is het nationale standaardeninstituut en fungeert als centrum van de toegepaste meettechniek. Het instituut heeft de wettelijke opdracht (IJKwet (Stb. 1989, 10) en Standaardenbesluit (Stb. 1989, 102)) om van een aantal basisgrootheden van het Internationale Stelsel van Eenheden (SI) nationale standaarden te realiseren en in stand te houden. Met name de standaarden voor ioniserende straling zijn voor de werkzaamheden van het RIVM van belang.

24 Nederlands Normalisatie Instituut (NNI)

In 1916 werd door het hoofdbestuur van de Nederlandse Maatschappij voor Nijverheid en Handel en de Raad van Bestuur van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs de Hoofdc commissie voor de Normalisatie in Nederland (HCNN) ingesteld. In 1958 veranderde de naam in het Nederlands Normalisatie Instituut.

Het instituut heeft tot doel als centrale instantie in Nederland normen te ontwikkelen en te implementeren op diverse terreinen.

25 Raad voor het milieubeheer (RMB)

Dit externe adviesorgaan is ingesteld bij Wet houdende uitbreiding van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne van 1 oktober 1980 (Stb. 1980, 757) en ressorteert onder de minister van VROM. De raad heeft allereerst als taak het gevraagd en ongevraagd adviseren van de minister van VROM over de hoofdlijnen van het te voeren milieubeleid en over tot andere beleidsterreinen behorende onderwerpen die mede van belang zijn voor de hoofdlijnen van het te voeren milieubeleid. Tevens dient de raad de Tweede Kamer van advies over milieuwetsvoorstellen. Het RIVM is als waarnemer vertegenwoordigd in de Raad voor het milieubeheer. Het secretariaat wordt gevoerd bij het ministerie van VROM.

26 Raad voor Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne (RROM)

Deze onderraad werd ingesteld bij besluit van de Ministerraad van 17 februari 1978 en kreeg als taak het voorbereiden van besluitvorming over onderwerpen van belang met betrekking tot de ruimtelijke ordening en het milieubeheer. Het RIVM is vertegenwoordigd in deze raad.

27 Rijkscontroleur

De functie van rijkscontroleur werd ingesteld bij Besluit bloedplasma en bloedprodukten van 28 juni 1979 (Stb. 1979, 423). Deze taak werd toegewezen aan het hoofd van het Laboratorium voor Serum- en Vaccincontrole van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid. Binnen het RIVM had de Rijkscontroleur/het Rijkscontrolelaboratorium een zelfstandige taak. In 1991 werd dit laboratorium een onderdeel van het Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen (LGM).

28 Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening (RID)

Het RID is in 1913 opgericht als Rijksbureau voor Drinkwatervoorziening (KB 17 mei 1913, nr. 46). In 1940 werd de naam van het Rijksbureau veranderd in Rijksinstituut. In 1973 werden de taken van het RID als volgt omschreven:

- de behandeling van aangelegenheden die betrekking hebben op de drinkwatervoorziening;

- het rijkstoezicht op het technisch en economisch beheer van drinkwatervoorzieningen;
- het verrichten van onderzoek op het gebied van drinkwatervoorziening en het rapporteren hierover;
- het opstellen van plannen voor de drinkwatervoorziening ;
- het verzamelen en bewerken van gegevens met betrekking tot drinkwatervoorziening;
- het geven van voorlichting over drinkwatervoorziening.

Bij KB van 30 december 1983 (Stb. 728) werd het instituut ondergebracht bij het RIVM. De handelingen van het RID zijn beschreven in het *Bewerkingsplan archief Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening* (ministerie van VWS, april 1995).

29 **Rijksinstituut voor Geneesmiddelenonderzoek (RIGO)**

Dit instituut is in 1963 opgericht als voortzetting van het Rijksinstituut voor Pharmacotherapeutisch Onderzoek (RIPTO, 1920). Sinds 1 januari 1996 maakt het RIGO deel uit van het RIVM als Laboratorium voor Geneesmiddelenonderzoek (LGO).

30 **Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RIZA)**

Dit rijksinstituut ressorteert onder de minister van Verkeer en Waterstaat als een gespecialiseerde dienst van Rijkswaterstaat. Het instituut heeft tot taak het verrichten van onderzoek en het adviseren op het gebied van de waterhuishouding zowel kwalitatief als kwantitatief van de zoete binnenwateren inclusief het grondwater.

31 **Rijksmilieuhygiënische Commissie (RMC)**

Deze interdepartementale commissie werd bij KB (Stb. 1984, 373) ingesteld ter bevordering van de samenhang in het regeringsbeleid op het gebied van milieuhygiëne. De taak van de commissie is het voeren van interdepartementaal overleg betreffende onderwerpen op het gebied van milieuhygiëne en het adviseren van de vakministers. De commissie vormt een ambtelijk voorportaal van de Raad voor Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne. Het voorzitterschap en het secretariaat berusten bij het ministerie van VROM. Sinds 1994 is het RIVM als lid vertegenwoordigd in de RMC.

32 **Staatstoezicht op de Volksgezondheid**

Het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, als orgaan van de centrale overheid, is bij de geneeskundige wetten van Thorbecke in 1865 opgericht onder de naam Geneeskundig Staatstoezicht. De inspecteurs hadden als taak:

- het handhaven van wetten en verordeningen op het gebied van de volksgezondheid;
- het verrichten van onderzoek naar de staat van de volksgezondheid.

In 1940 bestond het Staatstoezicht op de Volksgezondheid uit een viertal inspecties:

- Geneeskundige Inspectie van de Volksgezondheid (GIV);
- Pharmaceutische Inspectie (later: Inspectie voor de Geneesmiddelen, IG);
- Veterinaire Inspectie van de Volksgezondheid (VI);
- Inspectie, belast met het toezicht op de naleving van de Drankwet (later: Inspectie voor de Drankwetgeving, ID).

Deze inspecties vallen onder de minister die volksgezondheid in zijn portefeuille heeft. Anno 1996 bestaat het Staatstoezicht uit:

- Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ);

- Inspectie Gezondheidsbescherming (IGB);
- Veterinaire Inspectie van de Volksgezondheid (VI);
- Inspectie van de Volksgezondheid, belast met het toezicht op de Hygiene van het Milieu (IM).

Deze laatstgenoemde inspectie ressorteert onder het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Voor meer informatie zie het PIVOT-rapport nr. 5 *Zicht op toezicht. Een institutioneel onderzoek naar het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, 1940-1990.*

33 Technische Commissie Bodembescherming

De Technische Commissie Bodembescherming werd in 1986 ingesteld bij artikel 2 van de Wet bodembescherming (Stb. 1986, 374). De commissie kreeg als taak het gevraagd en ongevraagd adviseren van de minister van VROM en andere adviesorganen over aangelegenheden van technische aard op het gebied van bodembescherming. Het RIVM is vertegenwoordigd in deze commissie. Het voorzitterschap en het secretariaat berusten bij het ministerie van VROM.

34 Technische Commissie Grondwaterbeheer (TCGB)

Deze commissie werd ingesteld ingevolge de Grondwaterwet (Stb. 1981, 392) als subcommissie van de Commissie Grondwaterbeheer. De technische commissie trad in 1985 in werking. De TCGB heeft als taak het adviseren en rapporteren in het kader van de vergunningverlening tot onttrekken van grondwater of infiltreren van water in de bodem, en in het kader van schadevergoedingstoekenning. Bij de opheffing van de Commissie Grondwaterbeheer in 1992 bleef de TCGB als zelfstandig adviescollege bestaan. De taak van de Commissie Grondwaterbeheer (het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat betreffende het grondwaterbeheer) werd overgedragen aan de TCGB. De samenstelling van de commissie kwam overeen met zijn rechtsvoorganger: de Commissie Grondwaterwet Waterleidingbedrijven. Het RIVM was als lid en plaatsvervangend lid vertegenwoordigd in de technische commissie. Eveneens vervulde het RIVM één van de twee technisch secretariaatschappen. Bij wijziging van de Grondwaterwet van 15 september 1994 (Stb. 1994, 759) werd de Technische Commissie Grondwaterbeheer opgeheven.

35 Voedingsraad

De Voedingsraad is ingesteld bij Wet op de Voedingsraad van 23 juni 1952 (Stb. 1952, 350). De raad heeft als taak het gevraagd en ongevraagd adviseren van de minister waaronder volksgezondheid ressorteert en de minister van LNV, over onderwerpen welke de voeding en de voedselvoorziening raken. Het RIVM is als lid vertegenwoordigd in deze adviesraad.

36 Voorlopige Commissie Veiligheid Nieuwe Voedingsmiddelen

Deze commissie werd in 1993 ingesteld bij Warenwetregeling Nieuwe Voedingsmiddelen (Stcrt. 1993, 139) en kreeg als taak het adviseren van de minister waaronder volksgezondheid ressorteert over de veiligheid en voedingsaspecten van nieuwe voedingsmiddelen. De directeur volksgezondheid van het RIVM werd bij besluit van de staatssecretaris van WVC tot voorzitter van de commissie benoemd (Stcrt. 1993, 181). Tevens is het RIVM als lid in de commissie vertegenwoordigd.

37 Ziekenfondsraad (ZFR)

De Ziekenfondsraad werd ingesteld bij de Ziekenfondswet van 15 oktober 1964 (Stb. 1964, 392) en werd onder meer belast met het uitbrengen van adviezen aan de ministers van VWS en SZW of het geven van voorlichting over onderwerpen welke de ziekenfondsverzekering raken, alsook met het toezicht op het beheer en de administratie van de ziekenfondsen. Het RIVM verricht onderzoek ten behoeve van de Ziekenfondsraad.

Internationale actoren

38 Codex Alimentarius Commission

De Codex Alimentarius Commission is in 1962 ontstaan uit een samenwerkingsverband tussen de Food and Agriculture Organisation (FAO) van de Verenigde Naties en de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). De commissie werd ingesteld om het door de beide organisaties geïnitieerde Food Standards Program te implementeren. Het doel van dit programma was en is om te komen tot mondiale standaarden voor voedingsmiddelen, die worden opgenomen in de Codex Alimentarius. De Codex Alimentarius Commission is onderverdeeld in zogenaamde 'subject codex committees'. In dit kader is Nederland aangewezen als subcommissie 'Food additives' en subcommissie 'Pesticide Residues' (CCPR).

De Codex Alimentarius Commission komt jaarlijks bijeen. Het voorzitterschap berust bij het ministerie van VWS. Het RIVM is afgevaardigd in de Nederlandse delegatie.

39 Comité gemeenschappelijke Benelux Dienst voor registratie van geneesmiddelen

Dit comité werd per 1 januari 1973 ingesteld als internationale registratie-instantie op het gebied van geneesmiddelen. In juni van dat jaar begonnen de werkzaamheden van de Gemeenschappelijke Benelux Dienst voor de Registratie van Geneesmiddelen. Het RIV (laboratorium voor farmacologie) was hierin vertegenwoordigd. Deze gemeenschappelijke dienst was de eerste internationale instelling die zich bezig hield met de beoordeling van geneesmiddelen.

40 Committee on Proprietary Medical Products (CPMP)

Deze commissie werd in 1975 (Tweede richtlijn van de Raad van 20 mei 1975 betreffende de aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen inzake farmaceutische specialiteiten (75/319/EEG)) opgericht door de Europese Commissie en vormt een samenwerkingsorgaan van de Europese lidstaten. De commissie is belast met de Europese registratie van geneesmiddelen.

41 Europees Bureau voor geneesmiddelenbeoordeling (EMA)

Het Europees Bureau voor geneesmiddelenbeoordeling is een gedecentraliseerd orgaan van de Europese Unie en vormt binnen deze Unie een van de agentschappen. Dit agentschap werd in oktober 1993 door de Europese Raad ingesteld en trad in januari 1995 in werking. Het EMA is gevestigd in Londen.

Doel van het EMA is het coördineren van de evaluatie van medicijnen binnen de Europese Unie. Het EMA is belast met de gecentraliseerde registratie van geneesmiddelen binnen Europa.

42 Europees Milieu Agentschap (EMA)

De Europese Raad besloot in 1990 tot de oprichting van een Europees controlerend netwerk, dat de lidstaten ondersteuning biedt in het tegemoetkomen aan de milieu-eisen die in de verdragen en verschillende milieuprogramma's zijn vastgelegd. In oktober 1994 werd het EMA in Kopenhagen geopend. Het voornaamste doel van het EMA is het controleren, in goede banen leiden en efficiënter maken van de vele data-, informatie- en observeringssystemen die relevant zijn voor de verbetering van het Europese milieu. In 1994 werd het Nederlandse National Focal Point van de EMA ondergebracht bij het RIVM. Tevens werd bij besluit van 14 december 1994 (Stcrt. 1994, 242) van het EMA het RIVM aangewezen als Europees Themacentrum Luchtkwaliteit.

43 Europese Farmacopee-commissie

De grondslag van deze commissie ligt in het Verdrag inzake de samenstelling van een Europese farmacopee van 22 juli 1964 (Trb. 1966, 115). Deze Europese commissie kreeg als taak het opstellen en vernieuwen van een Europese farmacopee, die onder auspiciën van de Raad van Europa verschijnt.

De Europese commissie bestaat uit nationale delegaties. De Nederlandse delegatie wordt samengesteld uit leden van de Nederlandse Farmacopee-commissie. Een aantal onderzoekers van het RIVM heeft zitting in verschillende 'Experts Groups' van de Europese Farmacopee-commissie, te weten de expert groups betreffende Sera en vaccins, Allergenen, Biologische substanties en Insulines.

Voor meer gegevens over deze commissie zie het PIVOT-rapport nr. 13 *Kwaliteit op recept*, p. 19-20 en 148.

44 World Health Organisation (WHO)

De World Health Organisation werd op 22 juli 1946 in New York opgericht met als doel het op een zo hoog mogelijk peil brengen van de gezondheid van alle volkeren (Trb. 1952, 7). De functies van de WHO liggen op de volgende terreinen:

- het coördineren van het internationale gezondheidswerk;
- het bevorderen van de samenwerking met andere organisaties;
- het bestrijden van ongevallen en ziekten en het bevorderen van de gezondheid en het leefmilieu;
- het verrichten van technische werkzaamheden op gebieden als de epidemiologie, de internationale nomenclatures en de standaardisatie van diagnostische methoden;
- het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke samenwerking tussen de lidstaten;
- het regelgevend optreden teneinde de doelstellingen van de organisatie te realiseren.

Het RIVM is belast met diverse projecten die gefinancierd worden door de World Health Organisation.

4 Het RIV(M) en de taakgebieden volksgezondheid en milieu

4.1 Ontstaansgeschiedenis van het instituut

Het RIV is in 1934 ontstaan uit een samenvoeging van het Centraal Laboratorium (1909) (aanvankelijk genoemd 'Centraal Laboratorium ten behoeve van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid'; later 'Centraal Laboratorium voor de Volksgezondheid') en het Rijks-Serologisch Instituut (1919)³. In de praktijk kwam deze fusie neer op het toevoegen van het Rijks Serologisch Instituut als serologisch-vaccinologische afdeling aan het Centraal Laboratorium.

Het Centraal Laboratorium werd bij KB (7 juli 1909, nr. 41) rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken gesteld, waaronder op dat moment volksgezondheid ressorteerde. Het Centraal Laboratorium kreeg als belangrijkste taak het verrichten van onderzoeken die noodzakelijk waren om het Staatstoezicht op de Volksgezondheid zijn taken uit te kunnen laten voeren. Het Rijks Serologisch Instituut had als taak het ontwikkelen, produceren en leveren van sera en vaccins. Met de fusie in 1934 en het ontstaan van het RIV kwamen deze taken samen: het RIV vervulde zijn taak als laboratoriumorganisatie en centraal onderzoeksinstituut in het kader van de Nederlandse gezondheidszorg.

Het RIV had als onderzoeksinstituut ten behoeve van de rijksoverheid raakvlakken met andere onderzoeksinstituten, zoals het Rijksinstituut voor de Drinkwatervoorziening (1940), ontstaan uit het Rijksbureau voor Drinkwatervoorziening (1913), en het Instituut voor Afvalstoffen onderzoek (1981), ontstaan uit achtereenvolgens de Stichting Compost (1952) en de Stichting Verwijdering Afvalstoffen (1969). Zo was vanaf de oprichting van het RID de chemisch-bacteriologische afdeling van het RID ondergebracht in de laboratoriumorganisatie van het RIV. Het RID ging zich gedurende de tijd meer richten op breder milieu-onderzoek, waarbij bodem- en grondwateronderzoek de belangrijkste invalshoek bleef. De totstandkoming van EG-richtlijnen op het gebied van milieu (bijv. EG-richtlijn ter bescherming van het grondwater (Pb EG L20/43)) en de ontdekking van verontreinigde grond onder woningen in Lekkerkerk vormden eind jaren zeventig en begin jaren tachtig aanleiding tot een intensievere samenwerking tussen het RIV, het RID en het IVA. Daarbij ressorteerden deze instituten op dat moment onder de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. Dit alles leidde ertoe dat in het najaar van 1980 de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne het voorstel formuleerde om de onderzoekstaken op milieuhygiënisch gebied te bundelen.

Op 24 november 1982 werd door de ministerraad besloten tot fusie van het RIV, het RID en het IVA tot het RIVM. In het Koninklijk Besluit (Stb. 1983, 728) waarbij per 1 januari 1984 het RIVM werd ingesteld, is in artikel 3 bepaald dat de taak en de organisatie van het instituut bij ministeriele regeling zouden worden bepaald. Tot nu toe is dat niet gebeurd en gelden nog steeds de regelen die voor de afzonderlijke fusiepartners zijn opgesteld. In 1996 zal de Wet op het RIVM van kracht worden waarmee de naam van het instituut veranderd wordt in Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.

³. Een uitgebreide beschrijving van de geschiedenis van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne is te vinden in het gedenkboek H. van Zon *Tachtig jaar RIVM* (Bilthoven 1990).

Schematische weergave van de ontstaansgeschiedenis van het RIVM

4.2 Positie van het instituut binnen de rijksoverheid

Het RIVM en zijn rechtsvoorganger het RIV maken van oudsher deel uit van het ministerie waar volksgezondheid onder valt. De minister die volksgezondheid in zijn portefeuille heeft is derhalve politiek verantwoordelijk voor het instituut. In de periode 1940-1995 waren dit achtereenvolgens:

- van 1940 tot 1951 minister van Sociale Zaken;
- van 1951 tot 1971 minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid;
- van 1971 tot 1982 minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne;
- van 1982 tot 1993 minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur;
- van 1993 tot 1995 minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Organisatorisch staat het RIVM binnen het huidige ministerie als directoraat-generaal naast het directoraat-generaal Volksgezondheid en directoraat-generaal Welzijn. De leiding van het instituut wordt gevormd door de directeur-generaal en drie directeuren (plv. directeur-generaal, directeur volksgezondheid en directeur milieu). Het instituut fungeert als kenniscentrum op het gebied van Volksgezondheid en Milieu ten behoeve van de rijksoverheid. De ministers van VWS en van VROM zijn de belangrijkste opdrachtgevers. De rijksstatus die het RIVM al van oudsher heeft, betekent dat het instituut, in tegenstelling tot een organisatie als TNO, geen taken verricht voor het bedrijfsleven. Het streven is en was op een wetenschappelijke en onafhankelijke wijze de opgedragen taken uitvoeren. De produkten van het instituut zijn dan ook primair beschikbaar voor de rijksoverheid.

In 1950 werd de functie van het RIV omschreven als een nationaal instituut voor onderzoek, productie en controle op wetenschappelijke basis ten behoeve van de volksgezondheid en ter nakoming van internationale verplichtingen van samenwerking met en in het kader van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), de Benelux, het Vijfmogendhedenpact en het Noordatlantisch Pact. Binnen het beleid van het instituut lag de nadruk op het gezondheidsonderzoek, de bestrijding van besmettelijke ziekten, biologische standaardisatie en vaccinproductie.

De ontwikkelingen aan het einde van de jaren vijftig en in de jaren zestig op het taakgebied milieu hadden ook effecten op het functioneren van het RIV. Het instituut kreeg nieuwe functies toegewezen in het kader van verschillende milieuwetten die in deze jaren tot stand kwamen. Hiervoor werden nieuwe laboratoria ingericht, zoals in 1955 het Laboratorium Bodem, Water, Lucht en in 1959 het Laboratorium voor Stralingsonderzoek. De werkzaamheden die verricht werden ten behoeve van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid werden in deze jaren uitgebreid, als gevolg van de oprichting van de Hoofdinspectie voor de Milieuhygiëne (HIM) in 1962.

Vanaf het einde van de jaren tachtig is binnen het RIVM als kenniscentrum voor de rijksoverheid op het gebied van de volksgezondheid en het milieubeheer een wijziging in de activiteiten waar te nemen. Tot 1988 lag het accent op ondersteunend onderzoek ad hoc ten behoeve van beleidsontwikkeling en beleidshandhaving. Sinds het verschijnen van de nationale milieuverkenning *Zorgen voor morgen* in 1988 is het RIVM zich meer gaan richten op een rol als milieuplanbureau, waarbij structurele scenarioberekeningen (de zogenaamde prognose-functie) en integratie van volksgezondheid en milieu een rol spelen. Deze ontwikkeling sluit aan bij de verschuiving die vooral in het milieubeleid is te onderscheiden van een sectorale naar een meer geïntegreerde benadering. Dit houdt in dat het instituut zich

meer en meer richt op 'environmental health', waarbij milieuomstandigheden gekoppeld wordt aan algemene en individuele gezondheid van de mens.

De ontwikkeling in het Nederlandse gezondheidsbeleid in de jaren negentig waarbij als uitgangspunt de gezondheidstoestand van de inwoners van Nederland wordt genomen⁴, heeft vanzelfsprekend ook invloed op de ontwikkeling van het volksgezondheidsonderzoek van het RIVM. Binnen dit onderzoek is er vanaf 1992 een koerswijziging van diagnostisch onderzoek richting 'public health' waar te nemen, waarbij meer aandacht is komen te liggen bij chronische ziekten. Deze koerswijziging houdt ook in een verschuiving van het zogenaamde natte laboratoriumonderzoek naar het bureauwerk. De Volksgezondheids Toekomstverkenning is een voorbeeld van deze bredere taakstelling.

Met deze ontwikkelingen is vanaf het begin van de jaren negentig een gedeelte van het RIVM als planbureau gaan functioneren. In de werkzaamheden zijn belangrijke overeenkomsten ontstaan met het Centraal Planbureau (CPB), het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en de Rijksplanologische Dienst (RPD)⁵. Deze planbureaufunctie zal de eerstkomende jaren belangrijk blijven voor het instituut.

Discussies over een grotere onafhankelijkheid voor het RIVM hebben tot nu toe geleid tot een voorstel van wet tot wijziging van de Wet milieubeheer, een voorstel van wet tot wijziging van de Natuurbeschermingswet en een voorstel tot een Wet op het RIVM. Genoemde wetten geven een wettelijke grondslag voor het functioneren van het RIVM als milieuplanbureau respectievelijk natuurplanbureau, dat daarbij een grotere onafhankelijkheid zal verkrijgen. Het RIVM zal bij KB worden aangewezen in deze functies.

Met de Wet op het RIVM zal het instituut een wettelijke basis krijgen, waarbij de zelfstandige uitvoering van de aan het RIVM toebedeelde onderzoek- en rapportagetaken aan het instituut wordt toegekend. Hierbij wordt het RIVM niet geheel onafhankelijk van de minister en wordt het dus geen zelfstandig bestuursorgaan. Het instituut blijft ondergeschikt aan de minister en mag alleen in het kader van de in de Wet op het RIVM vastgelegde taken, 'onafhankelijk handelen'; de minister blijft politiek verantwoordelijk. Behalve deze attributie van bevoegdheden wordt in het wetsvoorstel de naam van het instituut veranderd van Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne in Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. De Wet op het RIVM zal hoogstwaarschijnlijk in 1996 in werking treden.

4.3 Verhouding van het instituut met de opdrachtgevers

In de beginjaren van het RIV was de minister waaronder volksgezondheid ressorteert de belangrijkste opdrachtgever voor het instituut. In de praktijk betekende dit dat met name het Staatstoezicht op de Volksgezondheid het instituut taken toebedeelde.

Het Staatstoezicht was bij de Gezondheidswet van 1865 ingesteld, maar werd verder ingericht bij Gezondheidswet van 1919⁶. De verschillende inspecties die onderdeel

⁴. *Gezondheid met beleid* Nota gezondheidsbeleid 1992, TK 1991-1992, 22 459, nr. 2.

⁵. *Raad op maat. Rapport bijzondere commissie Vraagpunten Adviesorganen*, TK 1992-1993, 21 427, nr. 30, pg. 13; *Naar kerndepartementen. Kiezen voor een hoogwaardige en flexibele rijksdienst*. Rapport van de externe commissie Organisatie en Functioneren van de Rijksdienst (commissie-Wiegel), TK 1992-1993, 21 427, nr. 52; Sociaal en Cultureel Planbureau, *Planning in overleg* (Rijswijk 1995).

⁶. Het Staatstoezicht op de Volksgezondheid wordt beschreven in het PIVOT-rapport nummer 5 *Zicht op toezicht. Een institutioneel onderzoek naar het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, 1940-1990*.

uitmaakten van het Staatstoezicht werden belast met de handhaving van wetten en verordeningen op het gebied van de volksgezondheid, het verrichten van onderzoek naar de staat van de volksgezondheid en het uitbrengen van adviezen op dit gebied. Kortom: toezicht, opsporing en advisering. De onderdelen van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid waar het RIV in 1940 werkzaamheden voor verrichtte waren de Geneeskundige Inspectie van de Volksgezondheid (GIV), de Pharmaceutische Inspectie (de latere Inspectie voor de Geneesmiddelen (IG)) en de Veterinaire Inspectie van de Volksgezondheid (VI).

De taken die het RIV en het RIVM ten behoeve van het Staatstoezicht vervulden en vervult zijn ondersteunend van aard. In wet- en regelgeving zijn deze taken van het instituut soms expliciet, maar meestal impliciet vastgelegd. In de meeste gevallen wordt in wetten en KB's het Staatstoezicht op de Volksgezondheid aangewezen als toezichthoudende instantie. Het Staatstoezicht op de Volksgezondheid is een belangrijke opdrachtgever gebleven.

De werkzaamheden van het RIVM worden gefinancierd door de minister van VWS en de minister van VROM. Deze twee ministers zijn dan ook de grootste opdrachtgevers voor de activiteiten van het instituut. Concreter gezien zijn op het terrein van de volksgezondheid naast het Staatstoezicht op de Volksgezondheid de beleidsdirecties van het directoraat-generaal van de Volksgezondheid de opdrachtgevers. Op het terrein van het milieu zijn dit de beleidsdirecties van het directoraat-generaal Milieubeheer en de Inspectie van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne. Deze twee ministers zijn niet verplicht voor het doen verrichten van onderzoek op het gebied van volksgezondheid en milieu gebruik te maken van de diensten van het instituut. In het definitieve standpunt van beide ministers van 15 juli 1983 ten aanzien van de integratie van het RIV, het RID en het IVA, werd geregeld dat er geen sprake is van 'gedwongen winkelnering', hoewel het RIVM wel als eerste instituut in aanmerking komt om onderzoek uit te voeren.

Behalve met het ministerie van VWS en van VROM werkt het RIVM samen met andere ministeries door het uitvoeren van projecten in samenwerking met instituten die vallen onder deze ministeries en door de uitvoering van wet- en regelgeving waarvoor andere ministers verantwoordelijk zijn. Zo vindt samenwerking plaats met het (onder het ministerie van Verkeer en Waterstaat ressorterende) KNMI en Rijkswaterstaat/RIZA. Met het ministerie van Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking worden gezamenlijke projecten in ontwikkelingslanden uitgevoerd. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd op additionele basis.

Internationaal gerichte projecten zijn in de loop van de jaren tachtig en negentig steeds belangrijker geworden voor het RIVM. Voor deze projecten is de formele opdrachtgever de nationale overheid (bijvoorbeeld directoraat-generaal Milieu). De (mede-)financiers van deze werkzaamheden zijn de internationale organisaties. De belangrijkste zijn de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), de Benelux, de Europese Unie (EU), de Europese Gemeenschap (EG), de Europese Commissie (EC), de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties (VN-ECE) en United Nations Environmental Program (UNEP).

Behalve in opdracht van de nationale overheid en internationale organisaties, verricht het instituut werkzaamheden in opdracht van de directie. Dit deel van het werk omvat zo'n 20 % van de totale onderzoekscapaciteit. De prioriteiten in het RIVM-directieonderzoek worden bepaald door het instituut. Het onderzoek dient aan te sluiten bij de kerntaken van het instituut en dus bij het door de ministers vastgestelde volksgezondheids- en milieu-onderzoek. Het betreft hier vooral vernieuwend onderzoek en onderzoek dat gericht is op de

ontwikkeling en onderbouwing van methoden te hanteren bij volksgezondheids- en milieu-onderzoek.

Bijlage 3 geeft een overzicht van samenwerkingsverbanden tussen het RIVM en andere onderzoeksinstituten in Nederland.

5 Taken en handelingen van het instituut

5.1 Algemeen

5.1.1 Context

De algemene doelstelling van het instituut is gedurende de jaren in hoofdlijnen niet veranderd. Deze kan geformuleerd worden als het herkennen, opsporen, bestrijden en voorkomen van oorzaken die - voorzover deze met biologische, fysische, chemische of technologische middelen kunnen worden vastgesteld - de gezondheid van de mens of de kwaliteit van het milieu verstoren of bedreigen.

Het Rijkinstituut voor de Volksgezondheid kreeg in eerste instantie als taak het verrichten van laboratoriumonderzoek ten behoeve van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid. Deze taak was reeds voor een deel bij KB in 1909 vastgelegd.

In de jaren vijftig waren de belangrijkste taken:

- de handhaving van de standaard op het gebied van de volksgezondheid (formuleren van normen);
- de herkenning, opsporing, bestrijding en voorkoming van ziekten en andere bronnen van gevaar voor de volksgezondheid (in het bijzonder gold dit voor de besmettelijke ziekten die werden genoemd in de Besmettelijke Ziektenwet);
- de produktie van sera en vaccins;
- laboratoriumonderzoek ten behoeve van de Inspectie, voor specifieke opdrachten van de overheid, voor particuliere ondernemers, voor de individuele gezondheidszorg en ten dienste van de internationale gezondheidszorg.

Met de fusie van het RIV, RID en IVA tot het RIVM in 1984 werden deze taken uitgebreid met milieuzaken.

In 1988 werden de kerntaken van het RIVM voor het eerst vastgelegd in de nota *Contouren van een RIVM-strategie*. Zij werden als volgt geformuleerd:

1. Inzicht verschaffen in de toestand van de gezondheid van het Nederlandse volk en van het Nederlandse milieu voor zover deze door biologische, chemische en fysische factoren worden beïnvloed;
2. Inzicht verschaffen in de processen die aan genoemde beïnvloeding ten grondslag liggen, waarbij de nadruk ligt op de wisselwerking tussen mens en milieu en op de onderlinge invloeden van de factoren die de toestand van de gezondheid of milieu bepalen;
3. Inzicht verschaffen in te verwachten ontwikkelingen op korte en middellange termijn in de toestand van gezondheid en milieu op basis van continue observatie, bestudering van de causale mechanismen en modelontwikkeling;
4. Het verschaffen van een instrumentarium dat gezondheidszorg en milieubeheer voor hun praktisch functioneren nodig hebben, voor zover dit instrumentarium niet elders beschikbaar is en voor zover de ontwikkeling daarvan zich voegt binnen het wettelijk kader van de aan het instituut opgedragen taken.

De formulering van deze kerntaken in 1988 maakte deel uit van een beleidsomslag binnen het instituut die in de daaropvolgende twee jaren verder werd uitgewerkt. In deze beleidsomslag zijn drie ontwikkelingen te onderscheiden. Allereerst werd het opstellen van toekomstver-

kenningen op het gebied van volksgezondheid en milieu als taak geformuleerd. Dit resulteerde onder meer binnen de organisatie van het instituut in de instelling van een Bureau Milieutoekomstverkenning en een Bureau (later 'Centrum') Volksgezondheidstoekomstverkenning. Beiden vallen onder de sector 'Toekomstverkenningen'.

Ten tweede kwam meer nadruk te liggen op de internationale samenwerking met verwante organisaties en instituten. Het instituut was meer en meer vertegenwoordigd in internationale commissies en werkgroepen die zich bezighielden met volksgezondheids- en milieukwesties.

Als derde ontwikkeling is te onderscheiden de toenemende nadruk binnen het onderzoek op de relatie tussen volksgezondheid en milieuverontreiniging ('environmental health').

De formulering van de kerntaken is vanaf 1988 concreter geworden. In 1994 zijn, naast de taken die het instituut bij of krachtens wettelijke regelingen of in opdracht van de minister heeft gekregen, de kerntaken:

1. Het beschrijven van de actuele toestand en de toekomstige ontwikkelingen van de volksgezondheid en het milieu (verkenningen);
2. Het geven van adviezen ten behoeve van het vaststellen van normen, ten behoeve van de toelating van stoffen, inclusief (dier-)geneesmiddelen en medische hulpmiddelen en ten behoeve van risicoschatting (normstelling en risicoschatting);
3. Het ondersteunen van het beleid en het staatstoezicht bij volksgezondheids- en/of milieu-onderzoekvraagstukken en calamiteiten;

In de ontwerp-wet op het RIVM worden de volgende werkzaamheden van het instituut onderscheiden:

1. Onderzoek dat gericht is op ondersteuning van de beleidsontwikkeling en de uitoefening van toezicht op het terrein van de volksgezondheid en het terrein van het milieu en natuur;
2. Periodieke rapportage over de toestand en de toekomstige ontwikkelingen van de volksgezondheid en het milieu;
3. Andere door de ministers op te dragen werkzaamheden.

5.1.2 *Handelingen*

(1)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het voorbereiden van de standpuntbepaling in de ministerraad, voor zover het de volksgezondheid en/of het milieu betreft

Periode: 1940-

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

(2)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het voorbereiden van, deelnemen aan en rapporteren over de vergaderingen van nationale en internationale commissies, werkgroepen, advies- en overlegorganen op het gebied van volksgezondheid en/of milieu, waarvan het voorzitterschap en/of het secretariaat berust bij het RIV(M)

Periode: 1940-

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding/beleidsuitvoering

(3)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het voorbereiden van, deelnemen aan en rapporteren over de vergaderingen van nationale en internationale commissies, werkgroepen, advies- en overlegorganen op het gebied van volksgezondheid en/of milieu, waarvan het voorzitterschap en/of het secretariaat niet berust bij het RIV(M)

Periode: 1940-

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding/beleidsuitvoering

(4)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het (mede-)voorbereiden van, deelnemen aan en rapporteren over nationale en internationale congressen, symposia, workshops op het gebied van volksgezondheid en milieu

Periode: 1940-

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding/beleidsuitvoering

(5)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het voorbereiden van het overleg met en het informeren van de Staten-Generaal inzake aangelegenheden met betrekking tot volksgezondheid en milieu

Periode: 1940-

Produkt(en): bijvoorbeeld: antwoorden op kamervragen, brieven, nota's

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

(6)

Actor: de minister/RIV(M)
Staffbureau Directie (SBD)

Handeling: Het instellen, wijzigen en opheffen van organisatie-eenheden van het RIV(M)

Periode: 1940-

Beleidsfase: beleidsbepaling

(7)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het deelnemen aan de voorbereiding van wet- en regelgeving op het gebied van volksgezondheid en milieu

Periode: 1940-

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

(8)

Actor: de minister/RIVM
Staffbureau Directie (SBD)

Handeling: Het (jaarlijks) opstellen van meerjaren-activiteitenprogramma's (MAP's)

Periode: 1984-

Grondslag: Ontwerp-Wet op het RIVM, art. 4

Bron: Overeenkomst tussen de minister van WVC en de minister van VROM betreffende de oprichting van het RIVM (Rijswijk/Den Haag, 1983)

Beleidsfase: beleidsbepaling

Toelichting: Er bestaan drie soorten MAP: MAP-volksgezondheidsonderzoek, MAP-milieuonderzoek en MAP-directieonderzoek. In de MAP's worden de activiteiten beschreven die het RIVM in een periode van vier jaar wil uitvoeren. Het MAP-volksgezondheidsonderzoek wordt opgesteld in overleg met de minister waaronder volksgezondheid ressorteert en moet worden goedgekeurd door deze minister; het MAP-milieuonderzoek wordt opgesteld in overleg met de minister waaronder milieu ressorteert en moet door beide bovengenoemde ministers worden goedgekeurd. Het MAP-directieonderzoek wordt opgesteld in overleg met beide ministers. Het laatste MAP behoeft geen ministeriële goedkeuring. Als gevolg van de toekomstige wijziging van de Natuurbeschermingswet, waarbij het RIVM als natuurplanbureau zal worden aangewezen, zal vanaf 1996 hoogstwaarschijnlijk een MAP-natuur worden opgesteld.

(9)

Actor: de minister/RIV(M)
o.a. Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum (NVIC) / Teratologie Informatie Dienst (TIS) / Informatie- en Documentatiecentrum voor Kernongevallen (IDC) / Laboratorium voor Veldonderzoek Vaccins (LVO)

Handeling: Het (op verzoek) verstrekken van informatie met betrekking tot gezondheids- en milieu-aangelegenheden aan beroepsbeoefenaren en instellingen

Periode: 1940-

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(10)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het opstellen van externe verslagen betreffende het RIV(M)

Periode: 1940-

Produkt(en): o.a. jaarverslagen, 'Annual scientific reports'

Beleidsfase: beleidsevaluatie

5.2 Monitoring en verkenning van de toestand van de volksgezondheid en het milieu

5.2.1 Context

Monitoring is het regelmatig uitvoeren en analyseren van metingen van feitelijke gegevens, gericht op het beschrijven van (veranderingen in) de toestand op een bepaald moment. Het levert feitelijke informatie op over de huidige situatie van het te monitoren terrein en over de wijze waarop dit terrein zich ontwikkelt. Zo'n terrein kan bijvoorbeeld zijn de toestand van de verontreiniging van het milieu of de toestand van de volksgezondheid in Nederland en daarbuiten. Voor metingen in het milieu hanteert de organisatie UNEP (United Nations Environmental Programme) als definitie voor monitoring: 'het proces van regelmatig terugkerende metingen van een of meer onderdelen of indicatoren van het milieu voor goed omschreven doeleinden volgens vooraf vastgestelde tijds- en plaatsschema's'. Hierbij wordt gebruik gemaakt van vergelijkbare en reproduceerbare methoden voor het karakteriseren van het milieu-onderdeel of de milieu-indicator en voor het verzamelen van gegevens. Voor de volksgezondheid definieerde het RIVM in 1993 monitoring als volgt: 'het uitvoeren en analyseren van routinemetingen gericht op het opsporen van veranderingen in de gezondheidstoestand van de bevolking en de determinanten daarvan'⁷.

Het RIVM oefent binnen de Nederlandse rijksoverheid vanaf de jaren zestig een monitoringfunctie uit door het ontwikkelen van meettechnieken en meetmethoden, en het daadwerkelijk uitvoeren van metingen. De meeste metingen vinden plaats in het kader van verschillende meetprogramma's en worden uitgevoerd met verschillende meetnetten. Het uitvoeren van de meetprogramma's geschiedt vaak in samenwerking met andere instituten/instituten. Het RIVM beheert de volgende meetnetten⁸:

- Landelijk Meetnet Luchtverontreiniging (1973)
 - Biologisch Meetnet
 - Nationaal Regenwatermeetnet (1978)
- Bovengenoemde drie meetnetten zijn in 1986 samengevoegd tot het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LLO).
- Nationaal Radioactiviteitsmeetnet (1990) (LSO en LLO)
 - Bodemkwaliteitsmeetnet (1993) (LBG)
 - Grondwaterkwaliteitsmeetnet (1984) (LBG)
 - Meetnet oppervlaktewater (1973)
 - Meetprogramma kwaliteit bovenste grondwater landbouwbedrijven (1993) (LBG)

Tevens wordt momenteel gewerkt aan de opzet van het zogenaamde NEM (Nationale Ecologische Monitoring).

De coördinatie van al deze metingen is sinds de jaren zestig in handen van de Coördinatie Commissie voor Metingen in het Milieu (CCRX). Deze coördinatie houdt in dat alle metingen in het milieu plaatsvinden in het kader van een jaarlijks door de CCRX opgesteld meetprogramma. Het voorzitterschap van de CCRX wordt vervuld door de directeur-generaal van het RIVM. Verder is het RIVM als lid, plv. algemeen secretaris en technisch secretaris vertegenwoordigd.

De belangrijkste metingen waar het RIVM bij betrokken is, zijn te verdelen in een drietal categorieën:

⁷. RIVM, *Volksgezondheid Toekomst Verkenning. De gezondheidssituatie van de Nederlandse bevolking in de periode 1950-2010*, (Bilthoven 1993), p. 753.

⁸. Achter de verschillende meetnetten wordt tussen () d.m.v. afkortingen het verantwoordelijk laboratorium van het RIVM vermeld.

1. Metingen van concentraties en effecten van straling en radioactiviteit
2. Metingen van concentraties en effecten in lucht
3. Metingen van concentraties en effecten in bodem en water

ad 1 Metingen van concentraties en effecten van straling en radioactiviteit
 Vanaf 1955 werden straling, kernenergie en radioactiviteit op grotere schaal toegepast. Dit leidde ertoe dat de radioactieve besmetting van lucht en via de neerslag de besmetting van de bodem sterk toenamen. Het RIV(M) heeft vanaf deze periode een belangrijke rol gespeeld bij de metingen en onderzoeken van radioactiviteit in Nederland. Behalve het RIV voerden ook andere instellingen radioactiviteitsmetingen uit. Om al deze meetactiviteiten te stroomlijnen werd bij ministeriële beschikking van 1 augustus 1963 de Coördinatie Commissie Radioactiviteitsmetingen (CCRA) ingesteld.

De radioactiviteitsmetingen kunnen verdeeld worden in een tweetal categorieën: metingen in reguliere omstandigheden en metingen in ongevalsituaties. De reguliere metingen vinden enerzijds plaats in het kader van het Nationaal Meetprogramma waarvoor de Coördinatie Commissie voor Metingen in het Milieu (voorheen Coördinatie Commissie voor de metingen van Radioactiviteit en Xenobiotische Stoffen (CCRX) en Coördinatie Commissie Radioactiviteitsmetingen (CCRA)) de verantwoordelijkheid draagt. Anderzijds vinden metingen in reguliere omstandigheden naar radioactiviteit in lucht, bodem en water ook plaats in het kader van het in 1957 gesloten Euratom-verdrag. Het verdrag biedt het kader waarbinnen de landen van de Europese Gemeenschap sinds 1 januari 1958 hun samenwerking op het gebied van het gebruik van kernenergie regelen. In de artikelen 30 tot en met 39 van het Euratom-verdrag wordt de Europese Commissie en de lidstaten opgedragen maatregelen te nemen ter bescherming van de bevolking en werknemers tegen de gevaren van ioniserende straling. De verplichting voor de EG-lidstaten is uitgewerkt in de 'Richtlijn tot vaststelling van de basisnormen voor de bescherming van de gezondheid der bevolking en der werkers tegen de aan ioniserende straling verbonden gevaren'. Deze richtlijn verplicht de lidstaten voorzieningen te treffen, zodat bij het optreden van ongevallen met kernenergiecentrales adequaat gereageerd kan worden. De Euratom-verplichting is voor wat betreft Nederland nader uitgewerkt in de Kernenergiewet van 1963 en in het Besluit ongevallen kerninstallaties van 1976 (Stb. 1976, 138).

De metingen van het ongevallensignaleringsnet van het RIVM vinden sinds 1989 plaats in het kader van het Nationaal Plan voor de Kernongevallenbestrijding (NPK). Dit plan werd door de Nederlandse regering opgesteld naar aanleiding van het ongeval met de kerncentrale van Tsjernobyl in 1986. Het verving de alarmregelingen die voor de verschillende kerncentrales in de voorliggende jaren van kracht waren geweest. Het NPK vormt de Nederlandse uitwerking van het 'Verdrag inzake vroegtijdige kennisgeving van een nucleair ongeval', gesloten te Wenen op 26 september 1986 (Trb. 1986, 164). Dit verdrag trad voor Nederland op 24 oktober 1991 (Trb. 1991, 140) in werking. In het kader van het NPK werden in dat jaar zogenaamde 'Waakvlamovereenkomsten' afgesloten tussen het RIVM en verschillende universiteiten en instituten, ten behoeve van additionele metingen in ongevalsituaties.

In hetzelfde plan werd geregeld dat een zogenaamde Technische Informatie Groep (TIG) werd ingesteld die belast werd met het verzamelen en verwerken van gegevens over het kernongeval, de meteorologische omstandigheden en de metingen. Het ministerie van VROM heeft hierbij de leiding en de coördinatie. Het RIVM is in de TIG vertegenwoordigd met een milieu- en een meetdeskundige. Ter ondersteuning van de werkzaamheden van

de TIG zijn steuncentra aangewezen voor het verzamelen van meetgegevens. Het RIVM vormt zo'n steuncentrum en dient daarbij tevens als facilitair centrum voor centrale gegevensopslag, -verwerking en presentatie: het zogenaamde Informatie- en Documentatiecentrum voor Kernongevallen (IDC). Het IDC draagt onder meer zorg voor de presentatie van totaaloverzichten en geeft prognoses ten aanzien van de ontwikkeling van een zich voordoende besmetting van het milieu.

Het RIVM verricht metingen door middel van het Nationaal Meetnet Radioactiviteit in Lucht, met behulp van de RIVM-metwagens en eigen metingen op locatie Bilthoven en andere plaatsen. Aan het einde van de jaren tachtig werd het RIVM belast met de ontwikkeling van een Landelijk Meetnet voor Radioactiviteit (LMR). Dit landelijk meetnet werd in 1990 geopend onder beheer van het RIVM. Het LMR meet 24 uur per dag het niveau van de radioactiviteit in de lucht. In 1995 werd besloten dit meetnet samen te laten gaan met het meetnet dat beheerd werd door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Zo ontstond het Nationaal Meetnet voor Radioactiviteit (NMR).

Ten behoeve van de metingen in het milieu worden door het RIVM verschillende meetnetten beheerd. Met behulp van divers meetapparatuur (bijv. snuffelpalen) wordt onder meer de kwaliteit van lucht, regenwater, bodem en grondwater zorgvuldig in de gaten gehouden.
Bron: Collectie RIVM

ad 2 Metingen van concentraties en effecten in lucht

Luchtverontreiniging is een probleem dat door de overheid reeds in vorige eeuwen werd onderkend. Het betrof hier vooral de stankoverlast en de gezichtsbelemmering die als gevolgen van de luchtverontreiniging werden aangepakt. Na de Tweede Wereldoorlog breidde de industrialisatie enorm uit en veranderde deze van karakter, het gemotoriseerde verkeer nam toe en veranderingen in stookgewoonten en verbrandingstechnieken traden op. Dit leidde tot een enorme toename van de luchtverontreiniging. In de jaren zestig besloot de Nederlandse regering tot het ontwerpen van een wet voor de aanpak van dit probleem. In 1970 trad de Wet inzake de luchtverontreiniging voor een deel in werking. Twee jaar later was de wet in zijn geheel van kracht.

In deze zelfde periode werd het RIV direct betrokken bij het oplossen van het luchtverontreinigingsprobleem. In 1966 kreeg het instituut de regeringsopdracht om een geautomatiseerd landelijk meetnet luchtverontreiniging te ontwikkelen en in te richten. In 1970 werd het RIV aangewezen als nationaal referentiecentrum voor de meting van luchtverontreiniging. Drie jaar later, in 1973, werd het Landelijk Meetnet Luchtverontreiniging in gebruik genomen, waarbij het beheer bij het RIV lag. Dit meetnet bestond uit een aantal meetpunten die regelmatig waren verdeeld over het land. Het nationale meetnet diende tevens als overkoepeling van een aantal plaatselijke en regionale meetnetten. Het doel van dit landelijk meetnet voor luchtverontreiniging was een zo volledig mogelijk inzicht te krijgen in de mate van luchtverontreiniging in de verschillende delen van het land.

In 1985 werd het Landelijk Meetnet Luchtverontreiniging ingrijpend gemoderniseerd. Het meetnet werd tezamen met het Biologisch Meetnet en het Regenwatermeetnet samengevoegd tot het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML). Dit meetnet bestaat uit een vijftigtal meetpunten, wederom verspreid over het land, waarmee automatische metingen worden verricht naar gasvormige luchtverontreiniging. De luchtkwaliteitseisen die op Europees niveau zijn gesteld (Richtlijn van de Raad betreffende grensvoorwaarden en richtwaarden van de luchtkwaliteit voor zwaveldioxide en zwevende deeltjes (80/779/EEG)), zijn in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd in de KB's luchtkwaliteit⁹.

De metingen in het kader van het LML ter meting van de luchtkwaliteit worden verricht door regionale stations (tot 1990 raster- en verdichtingsstations), stadsstations (tot 1990 stadsachtergrondstations), straatstations (tot 1990 verkeersstations) en macrostations. Het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit valt onder de verantwoordelijkheid van het RIVM / Laboratorium voor Luchtonderzoek (LLO).

ad 3 Metingen van concentraties en effecten in bodem en water

In de jaren zeventig werden reeds metingen van regenwater uitgevoerd door het RIV. In 1978 resulteerde dat in de inrichting van het Nationaal Regenwatermeetnet. Dit meetnet had als doel het vaststellen van concentraties van diverse stoffen in regenwater en het bepalen van de trend en de landelijke verdeling in de chemische samenstelling van neerslag. Dit meetnet vormde een samenwerking tussen het RIV en het KNMI: het KNMI voerde de tweeweekelijkse bemonstering uit; het RIV kreeg als taak het analyseren en verwerken van de meetgegevens. Het meetnet regenwater dat door het RID werd beheerd en uitgevoerd

⁹. Het betreft hier de volgende KB's: Besluit luchtkwaliteit zwaveldioxide en zwevende deeltjes (zwarte rook) (Stb. 1986, 78); Besluit luchtkwaliteit stikstofdioxide (Stb. 1987, 33); Besluit luchtkwaliteit koolstofmonoxide en lood (Stb. 1987, 34); Besluit luchtkwaliteit benzeen (Stb. 1992, 35).

integreerde in 1982 met het RIV/KNMI- meetnet. In 1986 werd het Nationaal Regenwatermeetnet met het Landelijk Meetnet Luchtverontreiniging (1973) en het Biologisch Meetnet samengevoegd tot het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML).

Het waterkwaliteitsonderzoek wordt verricht door middel van een tweetal meetnetten: het manuele meetnet en het automatisch meetnet. Het manuele meetnet is een bemonsteringsnet van zo'n 250 meetpunten dat wordt uitgevoerd door het Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RIZA), het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) en het RIVM. Met het automatisch meetnet wordt op een zevental punten de waterkwaliteit continu en automatisch gemeten.

Het landelijke Grondwaterkwaliteitsmeetnet werd in 1984 door het RIVM in werking gesteld en had als doel het verkrijgen van inzicht in de relatie tussen de grondwaterkwaliteit en grondwaterkwaliteitsveranderingen, gerelateerd aan het menselijk handelen en aan natuurlijke factoren. Dit meetnet omvat 380 meetpunten en valt onder de verantwoordelijkheid van het RIVM / Laboratorium voor Bodem- en Grondwateronderzoek (LBG).

Het Bodemkwaliteitsmeetnet werd op initiatief van de CCRX opgericht en bestaat uit circa 200 meetpunten. Het betreft hier een samenwerkingsverband tussen het RIVM (LBG), het AB/DLO (Instituut voor Agrobiologisch en Bodemvruchtbaarheidsonderzoek/Directie Landbouwkundig Onderzoek) en het LEI (Landbouw Economisch Instituut). In het meetnet wordt zowel de toplaag van de bodem als de bovenste meter van het grondwater bemonsterd en geanalyseerd. De meetpunten van het meetprogramma kwaliteit bovenste grondwater landbouwbedrijven zijn grotendeels geïntegreerd in het bodemkwaliteitsmeetnet. In aanvulling op het landelijk meetnet zijn door de meeste provincies ook provinciale meetnetten grondwaterkwaliteit ingericht, waarin naast de meetpunten van het LMG additionele provinciale meetpunten zijn opgenomen. Het totale geïntegreerde netwerk (LMG en PMG's) omvat momenteel circa 700 meetpunten.

Zowel op het terrein van het volksgezondheidsbeleid als van het milieubeleid is in de loop van de jaren tachtig en de jaren negentig een verbreding van de visie en de taakstelling waar te nemen. Vooral op milieugebied zijn internationalisering, duurzame ontwikkeling en langetermijn-visie de kernbegrippen van het beleid geworden.

Een nieuw beleidsinstrument in deze ontwikkeling vormt de zogenaamde verkenning. Een verkenning geeft een beschrijving van een toestand op een bepaald moment en de veranderingen in die toestand. Voor het opstellen van een verkenning is monitoring een onmisbaar instrument. De door monitoring op continue en systematische wijze verzamelde feitelijke gegevens van een bepaalde toestand, vormen de bouwstenen van een verkenning.

Bovenstaande ontwikkeling sluit aan bij de functie van een planbureau. Bij een planbureau gaat het immers primair om het verschaffen van inzicht in een bepaalde toestand en het verrichten van verkenningen. Deze ontwikkeling is terug te zien in het beleid van het instituut in de jaren negentig. De capaciteiten van het RIVM werden in toenemende mate besteed aan het opstellen van verkenningen, zowel voor de Nederlandse als voor de Europese en mondiale situatie van het milieu.

De verkenningen op milieugebied resulteerden voor het RIVM in een voorstel voor een wijziging van de Wet milieubeheer en van de Natuurbeschermingswet en een ontwerp-wet op het RIVM, waarin de planbureaufunctie van het instituut wordt vastgelegd. Op het terrein van de volksgezondheid heeft het RIVM geen formele planbureaufunctie.

5.2.2 *Handelingen*

(11)

Actor: de minister/RIVM
Bureau Internationale Samenwerking (BIS)

Handeling: Het verzamelen, bewerken en verspreiden van informatie over het Nederlandse en Europees milieubeleid ten behoeve van het Europees Milieu Agentschap (EMA) (National Focal Point en Europees Thematisch Centrum Luchtkwaliteit)

Periode: 1994-

Grondslag: Verordening van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 7 mei 1990, nr. 1210/90, inzake de oprichting van het Europees Milieuagentschap en het Europees milieu-observatie- en informatienetwerk, art. 4, derde en vierde lid

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

Toelichting: Door het interdepartementaal EMA-overleg onder voorzitterschap van VROM en BuiZa werd in 1994 besloten het National Focal Point (NFP) voor het EMA onder te brengen bij het RIVM. De taak van het NFP is in samenwerking met andere instituten de verschaffing van milieugegevens uit Nederland te regelen. Het Europees Thematisch Centrum Luchtkwaliteit maakt eveneens deel uit van een Europees milieuobservatie- en informatienetwerk en is ingesteld bij besluit van 14 december 1994 van het Europees Milieu-Agentschap (EMA) (Stcrt. 1994, 242). Het RIVM werkt als Thematisch Centrum Luchtkwaliteit samen met diverse instituten zoals het Noors instituut voor Luchtverontreiniging (NILU), het Noors meteorologisch instituut (DMNI), het Grieks Nationaal Observatorium Athene en het Nederlandse KNMI.

(12)

Actor: Coördinatie Commissie voor Metingen in het Milieu (CCRX/voorheen CCRA)
Bureau Coördinatie Commissie Radio-actieve/Xenobiotische stoffen (CCR)

Handeling: Het gevraagd en ongevraagd adviseren van de betrokken vakministers inzake de vraag welke metingen noodzakelijk zijn met het oog op de bewaking van het milieu en met welke nauwkeurigheid en betrouwbaarheid waar en met welke frequentie deze metingen moeten worden verricht

Periode: 1963-

Grondslag: Instellingsbeschikking CCRX (Stcrt. 1993, 236), art. 2 onder a

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

(13)

Actor: de minister/RIVM
Bureau Milieutoekomstverkenning (MTV)

Handeling: Het jaarlijks mede-voorbereiden van de milieuprogramma's

Periode: 1994-

Grondslag: MAP-milieuonderzoek 1995-1998

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

(14)

Actor: de minister/RIVM
Centrum Volksgezondheidstoekomstverkenning (VTV)

Handeling: Het (vierjaarlijks) opstellen van de volksgezondheids-toekomstverkenning (VTV)

Periode: 1991-

Grondslag: 'Gezondheid met beleid. Nota gezondheidsbeleid 1992', TK 1991-1992, 22 459, nr. 2, p. 4-5

Produkt(en): 'Volksgezondheid Toekomst Verkenning. De gezondheidstoestand van de Nederlandse bevolking in de periode 1950-2010' (Den Haag, 1993)

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

Toelichting: De Volksgezondheid Toekomst Verkenningen geven een overzicht en een analyse van de beschikbare gegevens op het terrein van de volksgezondheid, met expliciete weergave van aanwezige lacunes in de informatievoorziening. De functie van de VTV is het gezondheidsbeleid behulpzaam te zijn bij de evaluatie van lopend beleid en bij de voorbereiding van nieuw beleid. De VTV sluit aan bij de vierjaarlijkse Nota Gezondheidsbeleid.

(15)

Actor: de minister/RIVM
Bureau Milieutoekomstverkenning (MTV)

Handeling: Het (vierjaarlijks) opstellen van nationale milieuverkenningen

Periode: 1984-

Grondslag: Memorie van Toelichting op de Rijksbegroting van 1989
Wijziging van de Wet milieubeheer (milieuplanbureau), voorstel van wet, TK 1994-1995, 24 031, artikel I

Produkt(en): 'Zorgen voor morgen, 1985-2010' (Alphen aan de Rijn, 1988)
'Nationale Milieuverkenning 2, 1990-2010' (Alphen aan de Rijn, 1991)
'Nationale Milieuverkenning 3, 1993-2015' (Alphen aan de Rijn, 1993)

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

Toelichting: Deze handeling wordt samen met onderzoeksinstituten van o.a. Rijkswaterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij uitgevoerd. De milieuverkenningen dienen als wetenschappelijke onderbouwing van het vierjaarlijkse Nationaal Milieubeleidsplan (NMP) opgesteld door de minister van VROM. In de milieuverkenningen wordt de ontwikkeling van de kwaliteit van het milieu beschreven over een periode van 10 jaar. In de milieuverkenningen worden alternatieve beleidsopties aangegeven die gericht zijn op een duurzame ontwikkeling.

(16)

Actor: de minister/RIVM
Bureau Milieutoekomstverkenning (MTV)

Handeling: Het mede-opstellen van Europese milieuverkenningen

Periode: 1991-

Bron: Jaarverslag RIVM 1991
MAP-milieuonderzoek 1995-1998 (MAP projectnr. 481505)

Produkt: The environment in Europe: a global perspective' (1992)

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

(17)

Actor: de minister/RIVM
Bureau Milieutoekomstverkenning (MTV)

Handeling: Het in het kader van de 'UNEP Collaborating Centre for International Environmental Assessment, Reporting and Forecasting' mede-opstellen van wereld-milieuverkenningen

Periode: 1993-

Bron: MAP-milieuonderzoek 1995-1998 (MAP projectnr. 402001)

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

Toelichting: UNEP staat voor United Nations Environmental Program. Het betreft hier een orgaan dat ressorteert onder de Verenigde Naties.

(18)

Actor: Coördinatie Commissie voor Metingen in het Milieu (CCRX/voorheen CCRA)
Bureau Coördinatie Commissie Radio-actieve/Xenobiotische stoffen (CCR)

Handeling: Het opstellen en bijhouden van een landelijk meetprogramma inzake metingen in het milieu

Periode: 1963-

Grondslag: Instellingsbeschikking CCRX (Stcrt. 1993, 236), art. 2 onder b

Beleidsfase: beleidsbepaling

(19)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het ontwikkelen en onderhouden van meettechnieken, meetmethoden en meetnetten ten behoeve van de uitvoering van de monitoring-activiteiten

Periode: ca. 1960-

Bron: IMP-Lucht 1976-1980, p. 82-83
80 jaar RIVM
MAP-milieuonderzoek 1995-1998

Beleidsfase: beleidsbepaling

Toelichting: Het betreft hier meetmethoden en meettechnieken ten behoeve van metingen in het milieu, d.w.z. metingen van concentraties en effecten in lucht, bodem, water en voedingsmiddelen, alsmede mens, plant en dier.

(20)

Actor: de minister/RIVM

Handeling: Het ontwikkelen en onderhouden van beleidsondersteunende prognosemodellen en methoden ten behoeve van het opstellen van verkenningen

Periode: ca. 1985-

Grondslag: Ontwerp-Wet op het RIVM, art. 3

Bron: Informatie dhr.drs. H. van den Heiligenberg (SBD)

Beleidsfase: beleidsbepaling

(21)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Stralingsonderzoek (LSO)

Handeling: Het uitvoeren van periodieke (routinematige) metingen ter registratie van straling, radioactieve stoffen en xenobiotische stoffen in lucht, bodem, water en voedingsmiddelen

Periode: 1963-

Bron: Jaarverslag RIV 1971

Nationaal Plan voor de Kernongevallenbestrijding, TK 1988-1989, 21 015, nr. 3, p.106-107

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Deze handeling wordt met andere instellingen uitgevoerd: KNMI, Dienst Binnenwateren/RIZA, RIKILT, ECN, TNO.

(22)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Stralingsonderzoek (LSO) / Laboratorium voor Luchtonderzoek (LLO)

Handeling: Het uitvoeren van metingen ter bepaling van de besmettings- en stralingssituaties bij ongevallen in een nucleaire installatie

Periode: 1967-1990

Grondslag: Alarmregelingen Hoge Flux Reactor te Petten, Doel I, Doel II, Doel III, Studiecentrum voor Kernenergie (SCK/CEN), Borssele, Dodewaard

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Deze handeling wordt met diverse andere Nederlandse en buitenlandse instellingen/organisaties uitgevoerd.

(23)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Stralingsonderzoek (LSO)

Handeling: Het beheren van in beslag genomen radioactieve stoffen

Periode: 1970-

Grondslag: Besluit aanwijzing instelling voor in bezit genomen goederen (radioactieve stoffen), art. 1

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Behalve het RIVM is ook het Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) voor deze taak aangewezen.

(24)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Stralingsonderzoek (LSO)

Handeling: Het opstellen van totaaloverzichten inzake stralingssituaties bij ongevallen waarbij radioactieve stoffen zijn betrokken

Periode: 1990-

Bron: Nationaal Plan voor de Kernongevallenbestrijding (NPK), TK 1988-1989, 21 015, nr. 3, p. 106.

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: De totaaloverzichten worden opgesteld op basis van de gegevens met betrekking tot de actuele situatie van een ongeval en het mogelijke ongevalsverloop, de meetgegevens van de aanwezige of te verwachten verontreinigings-, besmettings- of stralingsniveau's. Deze gegevens worden geleverd door de aangewezen steuncentra (RIVM, Kernenergiecentrale/Kernfysische Dienst, KNMI, RIKILT, WVC/DCC, RKvW, BIZA/LCC, VROM/DCC en DBW/RIZA) en buitenlandse instituten/organisaties (bijv. IAEA) aan het RIVM.

(25)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Stralingsonderzoek (LSO)

Handeling: Het jaarlijks rapporteren aan de Commissie van de Europese Gemeenschap over radioactiviteit in lucht, water en bodem

Periode: 1959-

Grondslag: Euratomverdrag 1957, art. 36

Bron: Informatie dhr.dr. H.P. Leenhouts (LSO)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: De door de International Commission on Radiological Protection (ICRP) opgestelde normen zijn in de nationale wetgeving vertaald in onder meer het Veiligheidsbesluit Ioniserende Stralen, het Radioactieve Stoffenbesluit Warenwet en de Hinderwet.

(26)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Luchtonderzoek (LLO)

Handeling: Het uitvoeren van periodieke (routinematige) metingen ter registratie van luchtverontreiniging (immissie-metingen)

Periode: 1963-

Bron: IMP-Lucht 1976-1980, p.82; IMP-Lucht 1985-1989, p. 20

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(27)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Luchtonderzoek (LLO)

Handeling: Het registreren van onderzoeksmetingen tot vaststelling van de oorzaak van bestaande concentraties van luchtverontreiniging

Periode: 1974-

Bron: Memorie van Antwoord-wet op de Luchtverontreiniging, TK 1968-1969, 9816. IMP-Lucht 1976-1980, p. 82. IMP-Lucht 1985-1989, p.20. Emissies in Nederland-1992

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(28)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Luchtonderzoek (LLO)

Handeling: Het jaarlijks opstellen van de meetrapportages van het Landelijk Meetnet Luchtverontreiniging/Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit

Periode: 1970-

Bron: IMP-Lucht 1976-1980, p.82

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(29)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Luchtonderzoek (LLO)

Handeling: Het, samen met de minister waaronder milieu ressorteert, jaarlijks opstellen van de nationale rapportage Besluiten Luchtkwaliteit betreffende overschrijding van de milieukwaliteitseisen

Periode: 1986-

Bron: Toelichting Besluit luchtkwaliteit zwaveldioxide en zwevende deeltjes (zwarte rook)

Toelichting Besluit luchtkwaliteit stikstofdioxide

Toelichting Besluit luchtkwaliteit koolstofmonoxide en lood

Toelichting Besluit luchtkwaliteit benzeen

MAP-milieuonderzoek 1995-1998

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: De provincies brengen jaarlijks verslag uit over overschrijdingen van de luchtkwaliteitseisen zoals die in bovenvermelde AMvB's zijn vastgesteld, en over de genomen en te nemen maatregelen. Op basis van deze provinciale rapporten brengt het RIVM samen met het ministerie van VROM een landelijke rapportage uit.

(30)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Water- en Drinkwateronderzoek (LWD)

Handeling: Het, samen met Rijkswaterstaat en (tot 1984) het RID, verrichten van onderzoek naar de waterkwaliteit in oppervlaktewateren

Periode: ca. 1972-

Bron: Praktijkboek Milieu, p. B1.A-93

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: De gegevens van dit onderzoek worden door het Rijksinstituut voor de Zuivering van Afvalwater tot 1972 verwerkt in 'jaarboeken waterkwaliteit' en vanaf 1972 in kwartaalrapporten (serie 'Kwaliteitsonderzoek in de Rijkswateren').

(31)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Bodem- en Grondwateronderzoek (LBG)

Handeling: Het uitvoeren van periodieke (routinematige) metingen ter registratie van bodem- en grondwaterkwaliteit

Periode: 1984-

Bron: MAP-milieuonderzoek 1995-1998 (MAP projectnr. 714801)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(32)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Bodem- en Grondwateronderzoek (LBG)

Handeling: Het periodiek rapporteren van de metingen ter registratie van bodem- en grondwaterkwaliteit

Periode: 1984-

Bron: MAP-milieuonderzoek 1995-1998 (MAP projectnr. 714801)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(33)

Actor: Coördinatie Commissie voor Metingen in het Milieu (CCRX/voorheen CCRA)

Bureau Coördinatie Commissie Radio-actieve/Xenobiotische stoffen (CCR)

Handeling: Het jaarlijks rapporteren aan de betrokken ministers over de uitvoering van het landelijke meetprogramma inzake metingen in het milieu

Periode: 1963-

Grondslag: Instellingsbeschikking CCRX (Stcrt. 1993, 236), art. 2 onder e

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(34)

Actor: de minister/RIVM

Bureau Milieu Toekomstverkenning (MTV)

Handeling: Het (jaarlijks) opstellen van de milieubalans

Periode: 1995-

Grondslag: Wijziging van de Wet milieubeheer (milieuplanbureau), voorstel van wet, TK 1994-1995, 24 031, artikel I

Produkt(en): 'Milieubalans 95. Het Nederlandse milieu verklaard' (Alphen aan de Rijn, 1995)

'Achtergronden bij: Milieubalans 95' (Alphen aan de Rijn, 1995)

Beleidsfase: beleidsevaluatie

Toelichting: Het betreft hier een wetenschappelijke rapport, waarin de kwaliteit van het milieu wordt beschreven, die het resultaat is van de uitvoering van eerder gerealiseerd milieubeleid. Het RIVM werkt hierbij samen met andere planbureaus en gespecialiseerde wetenschappelijke instellingen, waarbij het RIVM wel de eindverantwoordelijkheid heeft.

5.3 Risicoschatting en normstelling

5.3.1 Context

* Algemeen

Onder standaardisatie wordt verstaan het hanteren van standaarden en daarvan afgeleide vergelijkingspreparaten om zo nationale en internationale wetenschappelijke ontwikkelingen, inclusief de laboratoriumtechnieken, te kunnen stroomlijnen. Op Europees niveau is normalisatie meer en meer een rol gaan spelen: de Europese Raad (van Ministers) stelt richtlijnen vast waarin de eisen worden geformuleerd waaraan groepen produkten moeten voldoen op het gebied van veiligheid, gezondheid, milieu of consumentenbescherming. Het betreft hier uiteenlopende produkten: bijvoorbeeld geneesmiddelen, bestrijdingsmiddelen, middelen die onder de Warenwet vallen, maar ook methoden voor de meting van luchtverontreiniging. De organisatie die zich bezighoudt met Europese normalisatie en onder meer als adviesinstantie optreedt voor de Europese Commissie, is het Comité Européenne de Normalisation (CEN). De Nederlandse tegenhanger van het CEN is het Nederlands Normalisatie Instituut. Deze centrale instantie heeft tot taak de normalisatie op nationaal niveau te bevorderen en normen tot stand te brengen.

Om de referentietaken op Europees niveau te stroomlijnen kan de Raad van de Europese Gemeenschap (tot 1 november 1993 de Raad van de Europese Gemeenschappen) ertoe overgaan om op verschillende wetenschappelijke onderzoeksterreinen zogenaamde nationale en communautaire referentielaboratoria aan te wijzen. Een nationaal referentielaboratorium (NRL) heeft als taak de coördinatie en controle van de werkzaamheden van de nationale laboratoria. Eén van de nationale referentielaboratoria wordt als communautair referentielaboratorium (CRL) aangewezen om vervolgens de werkzaamheden van de nationale referentielaboratoria te coördineren en te controleren. Een CRL heeft als taak de Europese Commissie te informeren.

Vanaf het ontstaan van het RIV tot op de dag van vandaag is de standaardisatietaak (referentietak) één van de fundamentele bestaansgronden van het instituut. Al in 1938 werd het RIV door de Volkenbondorganisatie als Nationaal Standaard Instituut voor Nederland aangewezen. Deze functie van het instituut werd na 1945 bevestigd door de Wereldgezondheidsorganisatie. De referentietak van het RIVM houdt in het ontwikkelen, bereiden en beheren van standaarden en daarvan afgeleide vergelijkingspreparaten. Deze standaardpreparaten kunnen zowel van fysische (bijv. standaard precisie-apparatuur voor de meting van röntgen- en gammastraling), chemische (bijv. vergelijkingspreparaten met bekende gehalten aan chemische bestanddelen die in het bloed van de mens voorkomen) als van biologische (bijv. standaardsera en standaardvaccins) origine zijn. Daarnaast kunnen de standaardisatiewerkzaamheden van het RIVM betrekking hebben op zowel het bereiden en ijken van standaarden en referentiepreparaten (de zogenaamde fysieke standaarden), als op de totstandkoming van voorschriften en procedures. In het laatste geval spreekt men van papieren standaarden.

Het hanteren van de standaarden heeft ook betrekking op standaardisatie van onderzoeksmethoden en analysemethoden. Dit betekent in de praktijk dat ieder laboratorium in Nederland dat bijvoorbeeld op biologisch gebied onderzoek verricht en dat zijn methoden en resultaten aan de internationaal en nationaal geldende normen van kwaliteit en betrouwbaarheid wil toetsen, van het RIVM de noodzakelijke standaardpreparaten of vergelijkingsmonsters krijgt. Een voorbeeld hiervan zijn de door het RIVM ontwikkelde onderzoeksmethoden in het kader van de uitvoering van de Warenwet.

Op het gebied van risicoschatting en normstelling is het RIV(M) door de Nederlandse

overheid aangewezen als¹⁰:

- Nationaal referentielaboratorium op het gebied van syfilis serologie (LBA)
- Nationaal referentielaboratorium voor het onderzoek naar aangeboren stofwisselingsziekten (1974) (TEP)
- Nationaal referentie- en herkeuringsinstituut voor onderzoekingen naar het middel DES (1985) (ARO)
- Nationaal referentielaboratorium voor apyrogeniteitstesten (LGM/CLB) (ARO)

Op het gebied van risicoschatting en normstelling is het RIV(M) door de Europese Gemeenschap aangewezen als:

- Nationaal Referentielaboratorium op het gebied van residu-onderzoek met betrekking tot diergeneesmiddelen
- Nationaal Referentielaboratorium op het gebied van keuringsmethoden en -procedures op basis van de Vleeskeuringswet (89/610/EEG, Pb EG L351) (ARO)
- Nationaal Referentielaboratorium op het gebied van de opsporing van groeihormonen in dieren en vlees (91/664/EEG, Pb EG L66) (ARO)
- Nationaal Referentielaboratorium voor de controle op mariene biotoxines (93/383/EEG, (Pb EG L166) (ARO)
- Nationaal Referentielaboratorium op het gebied van het typeren van zoönosen (salmonella) (92/117/EEG, Pb EG 1993 L62) (LWL)
- Communautair Referentielaboratorium op het gebied van de opsporing van groeihormonen in dieren en vlees (91/664/EEG, Pb EG L66) (ARO)
- Communautair Referentielaboratorium op het gebied van het typeren van zoönosen (salmonella) (92/117/EEG, Pb EG 1993 L62) (LWL)

Op het gebied van risicoschatting en normstelling is het RIV(M) door de WHO aangewezen als:

- Nationaal Standaard Instituut (in 1937 door de Volkenbond, na 1945 bevestigd door de WHO)
- Nationale reference centre for airpollution control (1970)
- International reference centre for foodcolors (1970)
- Collaborating centre for research and reference services for immunological biological products (LCB)
- Collaborating centre for reference and research on Poliomyelitis (1989) (VIR)
- Collaborating centre for smallpox vaccine (1969) (LVO)
- Collaborating centre for Food Safety (1988) (LWL)
- Specialised reference laboratory polio (1990)
- Collaborating centre on the Health Aspects of Chemical Accidents (1993) (VIC)
- Collaborating centre for International Programme on Chemical Safety/International Register of Potentially Toxic Chemicals (ACT)

* Geneesmiddelen en medische hulpmiddelen

Alvorens geneesmiddelen en medische hulpmiddelen op de markt gebracht en gebruikt

¹⁰. Tussen () wordt aangegeven welk laboratorium van het RIVM de standaardisatietaak toegewezen heeft gekregen.

mogen worden, dient vastgesteld te worden of zij aan bepaalde Europese en Nederlandse normen voldoen¹¹. Deze normen/werkstandaarden zijn vastgelegd in een farmacopee. Een farmacopee is een lijst van geneesmiddelen, die tevens de kwaliteitsvoorschriften op het gebied van de bereiding van geneesmiddelen bevat. Zij vormt een belangrijke waarborg voor een wetenschappelijk verantwoorde bereiding van geneesmiddelen van goede en constante kwaliteit, waarvan redelijkerwijze de verwachte werking is verzekerd. Deze standaarden worden in de vorm van zogenaamde monografieën in de farmacopee opgenomen. De samenstelling van deze monografieën geschiedt onder auspiciën van een Farmacopee-commissie, die zowel een Nederlandse als een Europese variant kent.

In Nederland was tot en met 1993 zowel de Nederlandse Farmacopee als de Europese Farmacopee van belang. Het RIVM speelt van oudsher een rol bij het opstellen van de monografieën van beide handleidingen. Sedert de inwerkingtreding van het op 1964 te Straatsburg tot stand gekomen verdrag inzake de samenstelling van een Europese farmacopee (Trb. 1966, 115) was die samenstelling in de jaren negentig zodanig gevorderd dat aan de Nederlandse farmacopee, naast de Europese farmacopee, niet langer behoefte bestond.

Of een geneesmiddel tot de Nederlandse markt wordt toegelaten, wordt sedert 1963 beoordeeld door het College ter beoordeling van geneesmiddelen. Indien het College oordeelt dat een geneesmiddel op de markt gebracht mag worden, wordt dit middel in een register opgenomen. Nadere voorschriften inzake de registratie van geneesmiddelen staan vermeld in het Besluit registratie geneesmiddelen (Stb. 1977, 537). Het RIVM wordt sedert 1963 bij deze registratieprocedure ingeschakeld door het College ter beoordeling van geneesmiddelen: het instituut is belast met de beoordeling van de registratiedossiers voor wat betreft de 'biologische' aspecten. In de praktijk komt dit neer op de beoordeling van het dierexperimentele onderzoek met betrekking tot de farmacodynamiek (werkzaamheid, overige effecten), de (humane) farmacokinetiek (lotgevallen in het organisme) en de toxicologie (schadelijkheid). Bio(techno)logische geneesmiddelen worden ook beoordeeld voor wat betreft chemisch/farmaceutische aspecten. Vanaf 1963 voert het Rijksinstituut voor Geneesmiddelenonderzoek (RIGO) deze beoordeling uit. Per 1 januari 1996 maakt het RIGO als Laboratorium voor Geneesmiddelenonderzoek (LGO) onderdeel uit van het RIVM.

Op het gebied van geneesmiddelen is de laatste jaren met name de internationale (waaronder de Europese) regelgeving van belang geworden: Europese registratie van geneesmiddelen via de Europese organisatie EMEA (Europees Agentschap voor de Beoordeling van Geneesmiddelen), Europese en internationale normstelling via de Europese Farmacopee en International Conference on Harmonization (ICH). De ICH is een overleg tussen de Verenigde Staten, de Europese Unie en Japan, met als doel te komen tot mondiale codificering van regels betreffende geneesmiddelen. De eerste conferentie vond plaats in 1991. Tot nu toe hebben drie conferenties plaatsgehad, waarbij het RIVM een adviserende rol ten aanzien van de Europese Unie vervulde.

Tot de inwerkingtreding van de Wet op de medische hulpmiddelen in 1970 bestond er in Nederland geen algemene wettelijke regeling die het mogelijk maakte toezicht uit te oefenen op alle medische hulpmiddelen. In de Nederlandse wetgeving worden onder medische hulpmiddelen verstaan hulpmiddelen die uitsluitend door medici worden gebruikt, zowel als

¹¹. De wet- en regelgeving op het gebied van geneesmiddelen en medische hulpmiddelen wordt uitgebreid toegelicht in het PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept. Een onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, 1940-1990*.

hulpmiddelen die door leken gebruikt kunnen worden. Voorbeelden van medische hulpmiddelen zijn hartkleppen, injectiespuiten en infuuspompen. Op dit moment bestaat er nog een verschil tussen de Nederlandse definitie van medische hulpmiddelen en de Europese definitie op dit gebied. In Nederland vallen onder medische hulpmiddelen slechts voorwerpen, terwijl de Richtlijn 93/42/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen betreffende medische hulpmiddelen (Pb EG L169) zowel voorwerpen als stoffen (bijvoorbeeld botcement) onder de medische hulpmiddelen schaaft. Om de definities gelijk te schakelen is een wijziging van de Nederlandse wetgeving in voorbereiding.

Net als geneesmiddelen dienen ook medische hulpmiddelen aan bepaalde normen te voldoen en dienen zij geregistreerd te worden alvorens zij in de handel gebracht kunnen worden. Ook op dit terrein zijn de afgelopen jaren Europese normen steeds belangrijker geworden. In dit kader zullen vanaf 1998 alle medische hulpmiddelen die op de Europese markt gebracht worden, voorzien moeten zijn van het zogenaamde CE-merk (Conformité Européenne). Dit merk geeft aan dat aan de hand van beoordelingsprocedures is aangetoond dat het produkt aan de wettelijk gestelde eisen voldoet. Dit betekent dat een medisch hulpmiddel dat in de ene lid-staat is onderzocht en toegelaten, niet nog eens in een ander lid-staat onderzocht behoeft te worden alvorens het wordt toegelaten. In 1998 zullen dan het 'Besluit handel in gesteriliseerde medische hulpmiddelen', het 'Besluit gesteriliseerde medische hulpmiddelen in ziekenhuizen' en het 'Besluit sterilisatiebedrijven medische hulpmiddelen' komen te vervallen.

Deze verandering in wetgeving betekent tevens een verandering in de rol van het RIVM bij de registratieprocedure van medische hulpmiddelen. In de bovengeschetste toekomstige situatie zal het RIVM/Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen niet langer belast zijn met de registratie.

* Sera en vaccins

Het toezicht op de bereiding van sera en vaccins bestemd voor gebruik bij de mens werd in 1927 vastgelegd in de Wet op Sera en Vaccins. Voor de bereiding van deze produkten was een speciale vergunning van de minister waaronder volksgezondheid ressorteerde noodzakelijk.

De nationale normen waaraan de sera en vaccins moesten voldoen, werden tussen 1935 en 1983 in aparte ministeriële beschikkingen vastgelegd. In 1983 zijn deze beschikkingen tot één 'Besluit bijzondere eisen vaccins' (Stcrt. 1983, 226) samengevoegd. Deze normen golden zowel de bereidingswijze als de samenstelling van de produkten. Op internationaal niveau zijn het de Europese Farmacopee en de technische rapporten van de Wereldgezondheidsorganisatie (bijv. WHO-voorschrift 'Normes pour les substances biologiques' (TRS 323)) die de normen geven waar sera en vaccins aan moeten voldoen.

Niet alleen werd er door de overheid toezicht uitgeoefend op de bereiding van de sera en de vaccins, ook de distributie van deze produkten werd gecontroleerd. Alvorens tot distributie kon worden overgegaan, moest elke dosis serum of vaccin worden vrijgegeven door de Commissie ex artikel 14 van het Sera- en Vaccinsbesluit. Deze commissie verleende de toestemming om de produkten in te voeren en te distribueren. Hierbij maakte de commissie gebruik van de diensten van het RIV(M). Deze diensten bestonden uit het uitvoeren van de zogenaamde protocolcontroles en administratieve controles ten behoeve van het verlenen van een Rijks-controlemerk. Voldeed de dosis serum of vaccin aan de gestelde eisen, dan werd een vrijgiftecertificaat verleend, zodat tot distributie en gebruik kon worden

overgegaan.

De onafhankelijke rijkscontrole vormde één van de oudste taken van het instituut. In 1934 werd de directeur van het RIV reeds belast met deze controle van sera en vaccins (KB 30 juli 1934, nr. 31). Binnen het instituut waren de volgende laboratoria belast met de rijkscontrole: Bacteriologisch-Serologisch Laboratorium (ca. jaren vijftig-1969), Laboratorium voor Bacteriologie (1969-1973), Laboratorium Serum- en Vaccincontrole (1973-1974), Rijks Controle Laboratorium (1974-1991) en het Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (1991-).

Met de totstandkoming van de wijziging van de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening van 1991 (Stb. 1991, 670) werd de EEG-richtlijn 89/342/EEG aangaande bepalingen voor immunologische geneesmiddelen in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Met de inwerkingtreding van deze wet in 1993 werd de Wet op sera en vaccins ingetrokken. Wetgeving op het gebied van sera en vaccins wordt vanaf 1993 geregeld in artikel 3a van de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening. Doordat immunologische producten sinds die tijd onder de geneesmiddelen vallen, is de Commissie ex artikel 14 van het Sera- en Vaccinbesluit opgeheven en worden de sera en vaccins nu beoordeeld door het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen.

De partijgewijze vrijgifte van sera en vaccins is in 1993 wel in een aparte regeling vastgelegd. In het Besluit immunologische farmaceutische producten is geregeld dat de Hoofdingspectie voor de geneesmiddelen (HIG), nu de Inspectie Gezondheidszorg (IGZ), belast is met de partijgewijze vrijgifte van sera, vaccins, allergenen en toxinen. De uitvoering hiervan is door de inspectie opgedragen aan het Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen (LGM) van het RIVM. LGM voert de laboratorium- en protocolcontroles uit en verzorgt de gehele administratie van de partijgewijze vrijgifte. LGM is door de inspectie gemandateerd om de partij vrij te geven door het tekenen van een vrijgiftecertificaat.

* Menselijk bloed en bloedprodukten

Met de Wet op het menselijk bloed van 1961 en haar opvolger, de Wet inzake bloedtransfusie van 1988, werden regels gesteld voor het afnemen, voor gebruik geschikt maken en gebruik van menselijk bloed en bloedprodukten. Centraal in deze wet stond onder meer de waarborg van de kwaliteit en de distributie van de produkten. Een belangrijke rol hierbij werd in het Besluit bloedplasma en bloedprodukten weggelegd voor het RIV. Allereerst werd in dit besluit vastgelegd dat het instituut zitting had in de Commissie ex artikel 1 van het Besluit Bloedplasma en bloedprodukten. Deze commissie werd belast met de advisering over de controle, de bereiding en de aflevering van bloedplasma en bloedprodukten. Als tweede werd in ditzelfde besluit een onafhankelijke rijkscontroleur ingesteld die belast werd met de controle van bloedplasma en bloedprodukten, alvorens deze produkten op de markt gebracht mochten worden. Bepaald werd dat deze functie werd ingevuld door het hoofd van het RIV-Laboratorium voor Serum- en Vaccincontrole (later het Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen).

Om de kwaliteit van de uit plasma bereide bloedprodukten te waarborgen werd in de wetgeving voorzien in een registratiesysteem en een vrijgifteprocedure. Met de EG-Richtlijn van 14 juni 1989 nr. 89/381/EEG werden bloedprodukten als geneesmiddelen omschreven. Daardoor ontstond de verplichting om een vergunning te hebben om deze produkten op de markt te kunnen brengen. Deze vergunningseis is in de Nederlandse

wetgeving vertaald in de registratieplicht, zoals omschreven in de Wet inzake bloedtransfusie. De registratieplicht is beperkt tot uit plasma bereide bloedprodukten. Hij werd in 1993 vastgelegd in het Besluit registratie bloedprodukten. Het College ter beoordeling van geneesmiddelen is belast met de registratie van de bloedprodukten. Het voorbereidend werk voor deze commissie is in handen van het RIVM.

Voordat bloedprodukten afgeleverd kunnen worden dienen zij na registratie door het CBG door de overheid gecontroleerd te worden, zodat de kwantitatieve en kwalitatieve samenstelling en de stabiliteit van de produkten gegarandeerd kunnen worden. Deze controle wordt 'partijgewijze vrijgifte' genoemd. Deze vrijgifte houdt in de controle van het protocol van de fabrikant, het uitvoeren van laboratoriumtesten en de administratieve afhandeling.

De overheidsinstantie belast met de partijgewijze vrijgifte is de Inspectie Gezondheidszorg (IGZ). De uitvoering hiervan is door de IGZ opgedragen aan het Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen (LGM). De afdeling BTG hiervan voert de laboratorium- en protocolcontroles uit en verzorgt de gehele administratie van de partijgewijze vrijgifte. LGM is door de IGZ gemandateerd om de partij vrij te geven door het tekenen van een vrijgiftecertificaat.

* Diergeneesmiddelen

Diergeneesmiddelen behoren met veevoederadditieven en groeibevorderende stoffen tot de dierbehandelingsmiddelen. Voordat in Nederland een diergeneesmiddel op de markt gebracht of gebruikt mag worden, moet dit middel geregistreerd zijn door de Commissie Registratie Diergeneesmiddelen. Deze registratie is vastgelegd in de Diergeneesmiddelenwet van 1985. De minister van LNV is de verantwoordelijke bewindspersoon voor deze registratie. De registratie van diergeneesmiddelen houdt in dat van ieder diergeneesmiddel de kwaliteit en de samenstelling aan een zorgvuldig onderzoek worden onderworpen.

Het onderzoek ten behoeve van de werkzaamheden van de Commissie Registratie Diergeneesmiddelen wordt onder meer door het RIVM verricht. Hiernaast zijn ook instituten als het RIGO en het RIKILT belast met onderzoek ten behoeve van de registratie van diergeneesmiddelen. Bij dit onderzoek wordt bekeken of het diergeneesmiddel wel de gestelde werking bezit, of het middel geen gevaar oplevert voor de gezondheid van de mens en of het middel niet schadelijk is voor de gezondheid van de dieren. Tevens wordt bekeken of het uit de juiste vastgestelde substanties bestaat.

De normen en standaarden waaraan diergeneesmiddelen moeten voldoen zijn opgenomen in de Europese Farmacopee. De in deze farmacopee opgenomen monografieën betreffende diergeneesmiddelen zijn in het kader van de Diergeneesmiddelenwet verbindend verklaard.

* Bestrijdingsmiddelen

Alvorens een bestrijdingsmiddel op de Nederlandse markt wordt toegelaten, moet onderzocht worden of dit middel geen schade kan toebrengen aan de volksgezondheid, de gezondheid van degene die met het middel omgaat, de kwaliteit van het voedingsmiddel en het produktievermogen van de grond en van planten of dieren, waarvan de instandhouding gewenst is. Onder bestrijdingsmiddelen vallen, naast de middelen die in de landbouw en veeteelt worden toegepast, ook de middelen die dienen om industriële produkten (zoals verven, beitsen, lijm, boor- en snijoliën) te conserveren of te vrijwaren van micro-organismen. Middelen die

dienen om voedsel te conserveren of te vrijwaren van micro-organismen vallen onder de Warenwet. Al deze zaken werden in 1962 vastgelegd in de Bestrijdingsmiddelenwet. Kernpunt van deze wet is het verbod een bestrijdingsmiddel te verkopen, voorhanden of in voorraad te hebben of te gebruiken, indien dat middel geen toelating heeft op grond van deze wet (artikel 2). De ministers van VROM, LNV, SZW en VWS zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het al dan niet toelaten van bestrijdingsmiddelen.

Over de toelating van een bestrijdingsmiddel wordt besloten door het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen (voorheen de Commissie voor Fytofarmacie en de Commissie Toelating Bestrijdingsmiddelen). Het RIVM is betrokken bij de voorbereiding van de adviezen van dit orgaan door het uitvoeren van zowel experimentele als adviserende werkzaamheden.

In de analytisch-chemische laboratoria wordt onderzoek gedaan naar de chemische samenstelling van uiteenlopende stoffen (zoals bestrijdingsmiddelen), onder meer ter ondersteuning van werkzaamheden op het gebied van risicoschatting en normstelling.

Bron: Collectie RIVM

* Milieugevaarlijke stoffen

De Wet Milieugevaarlijke stoffen van 1985 heeft als doel mens en milieu te beschermen tegen gevaarlijke stoffen. Bij de inwerkingtreding van de deze wet is een lijst opgesteld van reeds in de handel zijnde milieugevaarlijke stoffen: de EINECS (European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances). Stoffen op deze lijst worden 'bestaande stoffen' genoemd. Een aantal van deze stoffen komt op de zogenaamde aandachtstoffenlijst. Deze jaarlijks door de minister (waaronder milieubeheer ressorteert) vastgestelde lijst bevat een opsomming van stoffen of preparaten waarnaar hij onderzoek verricht of laat verrichten. Op grond van de Wet Milieugevaarlijke stoffen zijn degenen die in bezit zijn van een stof die of een preparaat dat op de aandachtstoffenlijst voorkomt verplicht aan het onderzoek mee te werken. Van de stoffen op de lijst worden beoordelingen opgesteld. De belangrijkste en meest risicovolle stoffen worden geselecteerd. Hiervan wordt een zogenaamd basisdocument opgesteld. Daarin wordt de bestaande literatuur over deze bepaalde stof aan een nadere beschouwing onderworpen. Dit document wordt aan de Gezondheidsraad voorgelegd, die naar aanleiding van de gepresenteerde wetenschappelijke gegevens advies uitbrengt. Met behulp van de risicobenadering worden vervolgens milieukwaliteitseisen geformuleerd.

Alle stoffen die niet op de EINECS voorkomen zijn 'nieuwe stoffen'. Hiervan moet de industrie vooraf een dossier inleveren alvorens de stof mag worden geproduceerd of verhandeld. Voor de toxicologische en milieuhygiënische beoordeling van deze stoffen is in 1988 door het RIVM het Beoordelingssysteem Nieuwe Stoffen (BNS) ontwikkeld. Vanaf ca. 1994 is het BNS geïntegreerd in het zogenaamde Uniform Beoordelingssysteem (UBS), dat behalve op milieugevaarlijke stoffen ook betrekking heeft op bestrijdingsmiddelen. Binnen het RIVM zijn bij de beoordelingswerkzaamheden betrokken: het Adviescentrum Toxicologie (ACT), het Laboratorium voor Ecotoxicologie (ECO), het Laboratorium voor Afvalstoffen en Emissies (LAE), het Centrum voor Wiskundige Methoden (CWM) en het Laboratorium voor Bodem- en Grondwateronderzoek (LBG).

In het kader van de Wet Milieugevaarlijke Stoffen zijn ook enkele Europese richtlijnen van belang, te weten de EEG-richtlijn van 18 september 1979 (79/831/EEG, Pb EG L259) en de EEG-verordening inzake de beoordeling en risico's van bestaande stoffen (93/739/EEG, Pb EG L84).

* Produkten vallende onder de Warenwet

Onder de Warenwet vallen etenswaren, drinkwaren alsmede 'non-foods' die niet bestemd of geschikt zijn om door de mens genuttigd te worden (bijv. speelgoed, behangsel). De Warenwet is een raamwet die de basis vormt voor tientallen uitvoeringsbesluiten die betrekking hebben op een produkt of op een stadium in het productieproces. De verschillende uitvoeringsbesluiten vormen deels de nationale vertaling van Europese wet- en regelgeving. De verschillende richtlijnen zijn uitgesplitst naar verschillende stofgroepen (verpakkingsmiddelen, voedseladditieven, kleurstoffen, cosmetica etc.). Voorbeelden van richtlijnen die in Nederlandse wetgeving zijn vertaald:

- Richtlijn 76/768/EEG, inzake het cosmetica-besluit
- Richtlijn 90/128/EEG, inzake materialen en voorwerpen van kunststof, bestemd om met levensmiddelen in aanraking te komen
- Richtlijn 89/107/EEG, 'Directive on authorized food additives'.

Het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (de Inspectie Gezondheidsbescherming en rechtsvoorgangers) is van oudsher belast met het toezicht op de naleving van het bepaalde in de Warenwet. Het betreft hier toezicht op de naleving van wettelijke normen voor stoffen die onbedoeld in voeding of gebruiksartikelen (cosmetica, spenen etc.) genoemd in de Warenwet terecht kunnen komen. Deze stoffen kunnen via grondstoffen, productie of verpakking in voeding en gebruiksartikelen terecht komen. Vanaf de oprichting van het RIV wordt het bij dit toezicht ingeschakeld. De bijdrage van het RIV(M) bestaat uit het verrichten van onderzoek.

Naast bovengenoemde taak met betrekking tot de Warenwet, heeft het RIVM van oudsher een adviserende taak ten behoeve van de Adviescommissie Warenwet en heeft het zitting in de Voedingsraad en de Voorlopige Commissie Veiligheid Nieuwe Voedingsmiddelen.

* Produkten vallende onder de Vleeskeuringswet

De Vleeskeuringswet heeft als doel vlees en vleeswaren te weren die voor de volksgezondheid schadelijk zijn. Om dit doel te waarborgen geldt dat slachtdieren zowel vóór als na het slachten aan keuring onderworpen zijn. Deze keuringen worden uitgevoerd door de bij Wet ingestelde keuringsdiensten.

Vlees dat wordt ingevoerd dient eveneens gekeurd te worden. In verband met de harmonisatie van de wetgevingen van de lidstaten van de Europese Gemeenschap is bij de wijziging van de Vleeskeuringswet van 24 juni 1965 (Stb. 1965, 253) een artikel aan de Nederlandse wet toegevoegd. Het betreft hier de implementatie van de Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschap inzake gezondheidsvraagstukken op het gebied van het intracommunautaire handelsverkeer in vers vlees (Pb EG 1964, 121).

Het toezicht op de naleving van de Vleeskeuringswet is gelegen bij de Veterinaire Inspectie van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid en de keuringsdierenarten en keurmeesters van de keuringsdiensten. Het RIV(M) verricht van oudsher onderzoek ten behoeve van dit toezicht op de naleving van de Vleeskeuringswet. Het betreft hier zowel herkeuringsonderzoeken als importkeuringen.

* Drinkwater

In de Waterleidingwet van 1957 is vastgelegd dat de eigenaar van een waterleidingbedrijf de verplichting heeft tot het leveren van deugdelijk drinkwater. De eisen die hierbij gesteld worden hebben betrekking op de hoedanigheid en de hoeveelheid van het geleverde water, de inrichting en het functioneren van een waterleidingbedrijf alsook op de vakbekwaamheid en de hygiëne van het personeel in deze bedrijven. Het toezicht op de naleving van de Waterleidingwet en het Waterleidingbesluit is in handen van de Inspectie van de Volksgezondheid, belast met het toezicht op de Hygiëne van het Milieu (IM) en de Inspectie gezondheidszorg (IGZ). Eerstgenoemde inspectie is belast met het toezicht voor wat betreft de installaties en de bedrijfsvoering van de waterleidingbedrijven. De tweede inspectie draagt zorg voor het toezicht op de gezondheid van het personeel van de bedrijven. De beide inspecties dragen het RIV(M) op deze toezichthoudende taken uit te voeren.

De volgende Europese richtlijnen zijn van toepassing op het onderzoek naar de kwaliteit van het oppervlaktewater dat is bestemd voor de productie van drinkwater:

- Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 16 juni 1975, nr. 75/440/EEG, betreffende de vereiste kwaliteit van het oppervlaktewater dat is bestemd voor produktie van drinkwater in de Lid-Staten ('oppervlaktewater-richtlijn')
- Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 9 oktober 1979, nr. 79/869/EEG, inzake de meetmethodes en de frequentie van de bemonstering van de analyse van het oppervlaktewater dat is bestemd voor produktie van drinkwater in de Lid-Staten ('richtlijn meetmethoden')
- Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 15 juli 1980, nr. 80/778/EEG, betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water ('drinkwaterrichtlijn').

Deze richtlijnen worden in de nationale wetgeving vertaald in de herziening van het Waterleidingbesluit van 1984 (Stb. 1984, 220)

5.3.2 *Handelingen*

* Algemeen

(35)

Actor: de minister/RIV(M)

o.a. Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek (ARO) / Adviescentrum Toxicologie (ACT)

Handeling: Het ontwikkelen en onderhouden van onderzoeksmethoden en modellen ten behoeve risicoschatting en/of normstelling

Periode: 1940-

Bron: Informatie dhr.ir. H.P. van Egmond (ARO)

Informatie dhr.drs. H. van den Heiligenberg (SBD)

Beleidsfase: beleidsbepaling

Toelichting: Het instituut ontwikkelt bijvoorbeeld onderzoeksmethoden die het toezicht op de naleving van de Warenwet mogelijk maken, en risicobeoordelingsmethoden voor diverse categorieën stoffen die terecht komen in het milieu.

(36)

Actor: de minister/RIV(M)

o.a. Unit Teratologie, Endocrinologie en Perinatale screening (TEP) / Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek (ARO) / Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM) / Centraal Dierenlaboratorium (CDL) / Laboratorium voor Water- en Levensmiddelenmicrobiologie (LWL)

Handeling: Het (mede-)vaststellen en handhaven van nationale en internationale normen en standaarden en het ontwikkelen van daarop gerichte laboratoriummethoden (referentietask)

Periode: 1940-

- Grondslag:*
- a. Voor wat betreft de referentietask op het gebied van onderzoek naar het voorkomen van stofwisselingsziekten vanaf 1974 (TEP):
 - Besluit uitvoering onderzoek aangeboren stofwisselingsziekten Bijzondere Ziektekostenverzekeringen (Stcrt. 1974, 229), art. 3 derde lid. Met wijzigingen (Stcrt. 1988, 222), art. 3 tweede lid
 - Regeling nadere regels zorgaanspraken AWBZ, art. 35 vierde lid
 - b. Voor wat betreft de referentietask op het gebied van residu-onderzoek naar groeihormonen in slachtdieren vanaf 1991 (ARO):
 - Beschikking 91/664/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen
 - c. Voor wat betreft de referentietask op het gebied van de controle op mariene biotoxines vanaf 1993 (ARO):
 - Beschikking 93/383/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen
 - d. Voor wat betreft de referentietask op het gebied van het typeren van zoönosen vanaf 1994 (LWL)
 - Beschikking 92/117/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen
- Bron:*
- e. Voor wat betreft de referentietask op het gebied van biologische producten vanaf 1940:
 - Jaarverslag RIV 1940
 - WHO-voorschrift 'Normes pour les substances biologiques' (TRS 323)
 - MAP-directieonderzoek 1993-1996, p. 273 (MAP projectnr. 388710)

Beleidsfase: beleidsbepaling

(37)

Actor: de minister/RIVM

o.a. Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek (ARO)

Handeling: Het rapporteren aan de Europese Commissie betreffende de kwaliteit van de door de Nationale Referentie Laboratoria uitgevoerde werkzaamheden

Periode: 1991-

- Grondslag:*
- a. Voor wat betreft de communautaire referentietask op het gebied van residu-onderzoek naar groeihormonen in slachtdieren vanaf 1991 (ARO):
 - Beschikking 91/664/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen
 - b. Voor wat betreft de communautaire referentietask op het gebied van het typeren van zoönosen vanaf 1994 (LWL)
 - Beschikking 92/117/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen

Beleidsfase: beleidsuitvoering

* Geneesmiddelen en medische hulpmiddelen

(38)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van de Farmacopee-Commissie, verrichten van onderzoek ten behoeve van de nieuwe vaststelling of wijziging van de Nederlandse Farmacopee

Periode: 1940-1993

Grondslag: Besluit op de Farmacopee-Commissie, art. 8 derde lid onder b

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 233)

(39)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van de Europese Farmacopee-Commissie, verrichten van onderzoek ten behoeve van de nieuwe vaststelling of wijziging van de Europese Farmacopee

Periode: 1966-

Grondslag: Verdrag samenstelling Europese farmacopee

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(40)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, verrichten van biologisch onderzoek van geïmporteerde geneesmiddelen ten behoeve van de vergunningverlening voor de bereiding en aflevering van farmaceutische producten

Periode: 1978-

Grondslag: Besluit bereiding en aflevering van farmaceutische producten, art. 47 eerste lid en 56 tweede lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 87)

(41)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het verrichten van onderzoek en het beoordelen van onderzoeksgegevens ten behoeve van de werkzaamheden van het College ter beoordeling van (verpakte) geneesmiddelen, betreffende de registratie van farmaceutische producten/verpakte geneesmiddelen

Periode: 1963-

Grondslag: Besluit verpakte geneesmiddelen, art. 22 tweede lid

Besluit op het College ter beoordeling van geneesmiddelen, art. 9a tweede lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: In 1993 werd de Wet op sera en vaccins ingetrokken, met als gevolg dat sera, vaccins en stoffen waarin een serum of vaccin is verwerkt onder de geneesmiddelen vallen. Onder deze handeling valt dus vanaf 1993 tevens het onderzoek en het beoordelen van onderzoeksgegevens met betrekking tot de registratie van sera en vaccins (zie handeling 46).

(42)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het registreren van typen gesteriliseerde medische hulpmiddelen

Periode: 1984-

Bron: Nota van Toelichting Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen, art. 3 eerste lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen en daarmee de handeling komen in 1998 te vervallen. (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 261.)

(43)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, houden van toezicht op de naleving van het Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen

Periode: 1984-

Grondslag: Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen, art. 15

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het 'houden van toezicht' houdt voor het LGM in het verlenen van technische/inhoudelijke ondersteuning met betrekking tot de productie, kwaliteit en toepassing van medische hulpmiddelen en de beoordeling van faciliteiten en apparatuur. Met het van kracht worden van het Besluit medische hulpmiddelen werd het Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen ingetrokken. Het Besluit medische hulpmiddelen is de Nederlandse vertaling van de Richtlijn 93/42/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 14 juni 1993 betreffende medische hulpmiddelen (Pb EG L169). Het Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen en daarmee de handeling komen in 1998 te vervallen. (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 280.)

(44)

Actor: de minister/RIVM
Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, houden van toezicht op de naleving van het Besluit gesteriliseerde medische hulpmiddelen in ziekenhuizen

Periode: 1984-

Grondslag: Besluit gesteriliseerde medische hulpmiddelen in ziekenhuizen, art. 12

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: In het kader van de toezichthoudende taak worden inspectiebezoeken afgelegd aan ziekenhuizen waarbij onderzoeken worden verricht naar de steriliteit van de gebruikte medische hulpmiddelen. De Europese richtlijn 93/42/EEG betreffende alle overige medische hulpmiddelen is in 1995 vertaald in het Nederlandse Besluit Medische hulpmiddelen. Er bestaat echter een overgangperiode: in juni 1998 zullen het Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen, het Besluit gesteriliseerde medische hulpmiddelen in ziekenhuizen en het Besluit sterilisatiebedrijven medische hulpmiddelen definitief komen te vervallen. Deze handeling komt dus in 1998 te vervallen. (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 280.)

(45)

Actor: de minister/RIVM
Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, houden van toezicht op de naleving van het Besluit sterilisatiebedrijven medische hulpmiddelen

Periode: 1991-

Grondslag: Besluit sterilisatiebedrijven medische hulpmiddelen, art. 9

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: De Europese richtlijn 93/42/EEG betreffende alle overige medische hulpmiddelen is in 1995 vertaald in het Nederlandse Besluit Medische hulpmiddelen. Er bestaat echter een overgangperiode: in juni 1998 zullen het Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen, het Besluit gesteriliseerde medische hulpmiddelen in ziekenhuizen en het Besluit sterilisatiebedrijven medische hulpmiddelen definitief komen te vervallen. Deze handeling komt dus in 1998 te vervallen. (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 280.)

* Sera en vaccins

(46)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van de Commissie ex artikel 14 van het Sera- en Vaccinsbesluit, verrichten van onderzoek ter beoordeling van de ter invoer aangeboden sera, vaccins en stoffen waarin serum of vaccin is verwerkt

Periode: 1940-1992

Grondslag: Sera en Vaccinsbesluit, art. 9 tweede lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Met de totstandkoming van de wijziging van de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening van 1991 (Stb. 1991, 670) werd de EEG-richtlijn 89/342/EEG aangaande bepalingen voor immunologische geneesmiddelen, in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Met de inwerkingtreding van deze wet in 1993 werd de Wet op sera en vaccins ingetrokken. Wetgeving op het gebied van sera en vaccins wordt vanaf 1993 geregeld in artikel 3a van de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening. Voor de periode 1993- zie handeling 41. (Zie ook PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handelingen 154 en 155.)

(47)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van de Commissie ex artikel 14 van het Sera- en Vaccinsbesluit, verrichten van onderzoek ter beoordeling van de sera, vaccins en stoffen waarin serum of vaccin is verwerkt, ten behoeve van de vrijgifte van deze produkten

Periode: 1940-1992

Grondslag: Sera en Vaccinsbesluit, art. 10

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier een technisch onderzoek naar de aard, samenstelling, kwaliteit, veiligheid en werkzaamheid van sera en vaccins. De bijzondere eisen waaraan deze produkten moeten voldoen zijn vastgelegd in verschillende ministeriële beschikkingen.

(48)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het adviseren van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Inspectie Gezondheidszorg) over de partijgewijze Europese vrijgifte van bepaalde immunologisch farmaceutische produkten (vrijgifteprocedure)

Periode: 1993-

Bron: Nota van toelichting Besluit immunologische farmaceutische produkten MAP-volksgezondheidsonderzoek 1995-1998, p. 111 (MAP projectnr. 652412)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Onder deze handeling vallen de onderzoekingen ten behoeve van de administratieve controles en ten behoeve van de laboratoriumcontroles, de administratieve afhandeling alsook het opstellen van de adviezen.

(49)

Actor: de minister/RIVM
Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)
Handeling: Het rapporteren aan de lidstaten van de EG inzake de Europese vrijgifte van immunologische geneesmiddelen
Periode: 1993-
Bron: MAP-volksgezondheidsonderzoek 1993-1996, p. 223 (MAP projectnr. 652412)
Beleidsfase: beleidsuitvoering

* Menselijk bloed en bloedprodukten

(50)

Actor: Commissie ex artikel 1, eerste lid, onder c, van het Besluit Bloedplasma en bloedprodukten
Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)
Handeling: Het adviseren van de minister waaronder volksgezondheid ressorteert inzake de door de minister aan de rijkscontroleur te geven aanwijzingen betreffende de controle van bloedplasma en bloedprodukten
Periode: 1970-
Grondslag: Besluit Bloedplasma en bloedprodukten, art. 11 eerste lid
Beleidsfase: beleidsbepaling
Toelichting: (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 185)

(51)

Actor: Commissie ex artikel 1, eerste lid, onder c, van het Besluit Bloedplasma en bloedprodukten
Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)
Handeling: Het adviseren van de minister waaronder volksgezondheid ressorteert bij het stellen van nadere voorschriften en regels met betrekking tot de bereiding, bewaring en hoedanigheid van bloedplasma en bloedprodukten
Periode: 1970-
Grondslag: Besluit Bloedplasma en bloedprodukten, art. 14 eerste lid en art. 15 eerste lid
Beleidsfase: beleidsbepaling
Toelichting: (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 186)

(52)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van de Gezondheidsraad, verrichten van onderzoek ten behoeve van het verlenen van vergunningen aan instellingen tot het geschikt maken van groepsgewijs afgenomen menselijk bloed en de daaruit gewonnen bloedplasma voor elk ander dan individueel geneeskundig gebruik

Periode: 1962-

Bron: Jaarverslagen

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Een dergelijke vergunning (vergunning ex artikel 7 van de Wet op menselijk Bloed) is verleend aan het Centraal Laboratorium van de bloedtransfusiedienst van het Nederlandse Rode Kruis (CLB). (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 183)

(53)

Actor: Commissie ex artikel 1, eerste lid, onder c, van het Besluit Bloedplasma en bloedprodukten

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het adviseren van de minister waaronder volksgezondheid ressorteert inzake de goedkeuring van bereiding en aflevering van bloedplasma en bloedprodukten

Periode: 1970-

Grondslag: Besluit Bloedplasma en bloedprodukten, art. 2 eerste lid en art. 10 tweede lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 187)

(54)

Actor: Commissie ex artikel 1, eerste lid, onder c, van het Besluit Bloedplasma en bloedprodukten

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het adviseren van de minister waaronder volksgezondheid ressorteert bij het verlenen van ontheffing van het in de nadere voorschriften gestelde met betrekking tot de bereiding, bewaring en hoedanigheid van bloedplasma en bloedprodukten

Periode: 1970-

Grondslag: Besluit Bloedplasma en bloedprodukten, art. 14 derde lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 188)

(55)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het verrichten van onderzoek en het beoordelen van onderzoeksgegevens ten behoeve van de werkzaamheden van het College ter beoordeling van geneesmiddelen, betreffende de registratie van de uit plasma bereide bloedprodukten

Periode: 1993-

Grondslag: Wet inzake bloedtransfusie, art. 24 eerste lid (inwerkingtreding van dit artikel bij Besluit registratie bloedprodukten)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 219)

(56)

Actor: Rijkscontrole Laboratorium

Rijkscontrole Laboratorium (RCL)

Handeling: Het verrichten van controles van bloedplasma en bloedprodukten ten behoeve van vrijgifte daarvan

Periode: 1970-1990

Grondslag: Besluit bloedplasma en bloedprodukten, art. 11 eerste lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Deze controle wordt de batchgewijze controle genoemd. Hieronder wordt verstaan de controle van elke partij van een produkt aan de hand van het bereidingsprotocol, al dan niet aangevuld met onderzoek van tot de partij behorende monsters. (Voortzetting zie handeling 57. Zie ook PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 189)

(57)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het verrichten van controles van bloedplasma en bloedprodukten ten behoeve van vrijgifte daarvan

Periode: 1991-

Grondslag: Besluit bloedplasma en bloedprodukten, art. 11 eerste lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Deze controle wordt de batchgewijze controle genoemd. Hieronder wordt verstaan de controle van elke partij van een produkt aan de hand van het bereidingsprotocol, al dan niet aangevuld met onderzoek van tot de partij behorende monsters. (Voor de periode vóór 1991 zie handeling 56. Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 189)

(58)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het adviseren van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Hoofdinspectie voor de Geneesmiddelen) over de partijgewijze Europese vrijgifte van bloedprodukten (vrijgifteprocedure)

Periode: 1993-

Grondslag: Regeling bloedprodukten

MAP-volksgezondheidsonderzoek 1995-1998, p. 111 (MAP projectnr. 652412)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Deze handeling is een gevolg van de implementatie van EG-richtlijn 89/381/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 14 juni 1989 tot uitbreiding van de werkingssfeer van de richtlijnen 65/65/EEG en 75/319/EEG betreffende de aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen inzake farmaceutische specialiteiten en tot vaststelling van bijzondere bepalingen voor uit menselijk bloed of plasma bereide geneesmiddelen (Pb EG L181).

(59)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het rapporteren aan de lidstaten van de EG inzake de Europese vrijgifte van bloedprodukten

Periode: 1993-

Bron: MAP-volksgezondheidsonderzoek 1993-1996, p. 223 (MAP projectnr. 652412)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(60)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, houden van toezicht op de naleving van de Wet inzake bloedtransfusie en de op deze wet berustende bepalingen

Periode: n.v.t.

Grondslag: Wet inzake bloedtransfusie, art. 34 tweede lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Dit artikel is nog niet in werking getreden (situatie 1995). In de toelichting op de Wet inzake bloedtransfusie artikel 34 wordt de suggestie geopperd dat ambtenaren van het RIVM mede dit toezicht kunnen uitoefenen. (Zie PIVOT-rapport nummer 13 *Kwaliteit op recept*, handeling 223)

* Diergeneesmiddelen

(61)

Actor: de minister/RIVM

Adviescentrum Toxicologie (ACT) / Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek (ARO)

Handeling: Het, op verzoek van de Commissie Registratie Diergeneesmiddelen, verrichten van onderzoek ter voorbereiding van de adviezen van deze commissie

Periode: 1986-

Grondslag: Regeling registratie diergeneesmiddelen, art. 3 eerste lid onder c

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier adviezen op humaan toxicologisch en - vanaf 1995 - op ecotoxicologisch gebied.

(62)

Actor: de minister/RIVM

Adviescentrum Toxicologie (ACT)

Handeling: Het, ten behoeve van internationale instanties, opstellen van wetenschappelijke adviezen over de toxicologische eigenschappen en mogelijke risico's van - diergeneesmiddelen

Periode: ca. 1985-

Bron: MAP-volksgezondheidsonderzoek 1995-1998 (MAP projectnr. 613310)
Informatie mw.dr. E. Heijna-Merkus (ACT)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier advisering van instanties als de FAO/WHO-JECFA (Joint Expert Committee on Food Additives) en de EU/CVMP (Committee on Veterinary Medicinal Products).

* Bestrijdingsmiddelen

(63)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Organisch-Analytische Chemie (LOC) / Adviescentrum Toxicologie (ACT)

Handeling: Het verrichten van onderzoek ter voorbereiding van de adviezen van het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen

Periode: 1964-

Grondslag: Bestrijdingsmiddelenbeschikking, art. 14 zevende lid

Beschikking toelating bestrijdingsmiddelen (Stcrt. 1980, 243), art. 1 zesde lid.

Met wijzigingen: (Stcrt. 1991, 222); (Stcrt. 1992, 106); (Stcrt. 1992, 124); (Stcrt. 1992, 252), art. 1 elfde lid; (Stcrt. 1993, 56); (Stcrt. 1994, 24)

Regeling toelating bestrijdingsmiddelen (Stcrt. 1994, 25), art. 1 elfde lid

Regeling toelating bestrijdingsmiddelen 1995 (Stcrt. 1995, 41), art. 6 tweede lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: In het kader van de EG-richtlijn nr. 91/414/EEG betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen (Pb EG L230) (Uniform Principles) worden wetenschappelijke adviezen opgesteld over de toxicologische eigenschappen en mogelijke risico's van bestrijdingsmiddelen voor het milieu. Deze EG-richtlijn werd bij de inwerkingtreding van de wet van 15 december 1994 (Stb. 1995, 4) in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Handelingen van andere actoren met betrekking tot bestrijdingsmiddelen worden beschreven in het PIVOT-onderzoek bij het ministerie van LNV.

(64)

Actor: de minister/RIV(M)
Adviescentrum Toxicologie (ACT)

Handeling: Het, ten behoeve van internationale instanties, opstellen van wetenschappelijke adviezen over de toxicologische eigenschappen en mogelijke risico's van bestrijdingsmiddelen en het gedrag van bestrijdingsmiddelen in het milieu

Periode: ca. 1970-

Bron: MAP-volksgezondheidsonderzoek 1995-1998 (MAP projectnr. 613340)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier adviezen voor onder meer de EU-Scientific Committee on Pesticides, de FAO/WHO/JMPR (Joint Meeting on Pesticide Residues), de WHO/CCPR (Codex Committee on Pesticide Residues) en ten behoeve van de Codex Alimentarius. Handelingen van andere actoren met betrekking tot bestrijdingsmiddelen worden beschreven in het PIVOT-onderzoek bij het ministerie van LNV.

* Milieugevaarlijke stoffen

(65)

Actor: de minister/RIVM

Handeling: Het, samen met de minister waaronder milieubeheer ressorteert, opstellen van een plan van aanpak voor het vervaardigen van lijsten van aandachtstoffen met het oog op het milieugevaar

Periode: 1990-1992

Bron: Nota van toelichting Regeling aandachtstoffen Wet Milieugevaarlijke stoffen 1992 (Stcrt. 1987, 98)

Produkt(en): aandachtstoffenlijst

Beleidsfase: beleidsbepaling

Toelichting: Handelingen van andere actoren met betrekking tot milieugevaarlijke stoffen worden beschreven in het PIVOT-onderzoek bij het ministerie van VROM.

(66)

Actor: de minister/RIVM
Adviescentrum Toxicologie (ACT) / Laboratorium voor Afvalstoffen en Emissies (LAE)

Handeling: Het verrichten van onderzoek naar het voorkomen, de toepassing en de verspreiding van stoffen en preparaten die wegens hun mogelijke effecten op mens of milieu in het bijzonder aandacht behoeven

Periode: 1985-

Bron: Regeling aandachtstoffen Wet Milieugevaarlijke stoffen
Toelichting op de Regeling aandachtstoffen Wet Milieugevaarlijke stoffen 1994, par. 5.2
Informatie mw.dr. E. Heijna-Merkus (ACT)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier zowel onderzoek ten behoeve van 'bestaande stoffen' (evaluatie aandachtstoffen en opstellen basisdocumenten) onderzoek ten behoeve van 'nieuwe stoffen' (opstellen van beoordelingsdossiers). Handelingen van andere actoren met betrekking tot milieugevaarlijke stoffen worden beschreven in het PIVOT-onderzoek bij het ministerie van VROM.

* Produkten vallende onder de Warenwet

(67)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek (ARO)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Hoofdinspectie Gezondheidsbescherming (HIGB) en diens rechtsvoorgangers), verrichten van onderzoek in het kader van het toezicht op de naleving van het bij of krachtens de Warenwet bepaalde

Periode: 1940-

Bron: Onderzoeksprogramma's HIL/RIV
MAP-volksgezondheidsonderzoek

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het merendeel van het onderzoek gebeurt in opdracht van de Inspectie Gezondheidsbescherming, die de toezichthoudende taak gedelegeerd heeft gekregen. Een uitzondering hierop vormen de onderzoeken ter controle op de aanwezigheid van N-nitrosaminen (NA) waarvoor het RIVM wettelijk is aangewezen. De reden hiervoor is dat het RIVM het enige expertisecentrum van de overheid op dit gebied is. Het betreft hier zowel onderbouwend onderzoek, anticiperend onderzoek en advisering. De Hoofdinspectie Gezondheidsbescherming bestaat sinds 1 september 1990 en is een samenvoeging van de Inspectie belast met het toezicht op Levensmiddelen (IL)(1962), de Inspectie voor de Drankwetgeving (ID)(1904) en de Rijkskeuringsdienst van Waren (RKVW)(1986). De onder deze handeling vallende onderzoeken worden deels verricht in het kader van door deze tak van het Staatstoezicht opgezette surveillance- of bewakingsprogramma's. Onder een bewakingsprogramma wordt verstaan een meetprogramma dat een tijdelijk karakter heeft en dat opgezet is om inzicht te krijgen in een bepaalde situatie of een bepaalde problematiek. Een voorbeeld van zo'n programma is het bewakingsprogramma 'Mens en Voeding' dat in de jaren zeventig werd opgezet.

(68)

Actor: de minister/RIV(M)

Adviescentrum Toxicologie (ACT)

Handeling: Het opstellen van adviezen inzake aangelegenheden die verband houden met de uitvoering van de Warenwet

Periode: 1940-

Grondslag: Warenwet, art. 24 twaalfde lid

Bron: Informatie mw.dr. E. Heijna-Merkus (ACT)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: De adviezen worden opgesteld ten behoeve van de Adviescommissie Warenwet en internationale instanties als de EU en de WHO. Het betreft hier ook adviezen over de ontwerpen van uitvoeringsbesluiten van de Warenwet. Zo was het RIV(M) betrokken bij de totstandkoming van het verpakkingsmiddelenbesluit, het aromastoffenbesluit, het speelgoedbesluit en de herziening van het cosmeticabesluit. Het RIV(M) stelt wetenschappelijke adviezen op toxicologisch en milieuhygiënisch gebied. De advisering op het gebied van voedseladditieven geschiedt vanaf ca. 1970.

(69)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Stralingsonderzoek (LSO)

Handeling: Het, in opdracht van de Inspectie Gezondheidsbescherming (IGB)/Rijkskeuringsdienst van Waren, verrichten van onderzoek met betrekking tot straling en besmetting

Periode: 1970-

Grondslag: Besluit taakvervulling ambtenaren keuringsdiensten Kernenergiewet

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het stralingsonderzoek betreft ioniserende en niet-ioniserende straling en radioactieve stoffen. In 1990 werd de Rijkskeuringsdienst van Waren ondergebracht bij de Inspectie Gezondheidsbescherming (IGB). Formeel is de naam Rijkskeuringsdienst van Waren komen te vervallen, maar blijft anno 1996 -gelet op de grote herkenbaarheid bij het publiek- voorsnog aan de officiële naam IGB gekoppeld.

* Producten vallende onder de Vleeskeuringswet

(70)

Actor: de minister/RIV(M)
Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek (ARO)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Veterinaire Hoofdinspectie van de Volksgezondheid) en/of de keuringsdiensten, verrichten van onderzoek in het kader van het toezicht op de naleving van de Vleeskeuringswet

Periode: 1940-

Grondslag: Onderzoeksregulatief 1994, art. 2 derde en vijfde lid, art. 3 vierde lid, art. 4, art. 6 derde lid, art. 7 tweede lid, art. 9 tweede lid, art. 10 tweede lid en art. 16 derde lid

Bron: diverse jaarverslagen RIV(M)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Onder dit onderzoek vallen de onderzoekingen van monsters zoals geregeld in artikel 30 van de Vleeskeuringswet, alsook de herkeuringsonderzoekingen in het kader van de productie en handel in vers vlees. Het betreft hier herkeuringen van vlees geschikt voor menselijke consumptie, ter ondersteuning van de controle bij de invoer van vlees uit EEG-lidstaten (importkeuring). Deze controle geschiedt onder verantwoordelijkheid van de Veterinaire Hoofdinspectie van de Volksgezondheid. Eerste keuringsonderzoeken worden in de meeste gevallen verricht door het Centraal Laboratorium van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV); een enkele keer door het Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten.

(71)

Actor: de minister/RIV(M)
Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek (ARO)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Veterinaire Hoofdinspectie van de Volksgezondheid), verrichten van onderzoek naar de verwerking van destructiemateriaal door destructiebedrijven

Periode: 1958-

Grondslag: Destructiebeschikking, art. 9 tweede lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Onder destructiemateriaal wordt verstaan materiaal van dierlijke afkomst dat ingevolge de Vleeskeuringswet onbruikbaar moet worden gemaakt voor voedsel voor mens en dier (afgekeurd vlees, kadavers, slachtafval).

* Drinkwater

(72)

Actor: de minister/RIV(M)
Laboratorium voor Toxicologie (TOX) / Adviescentrum voor Toxicologie (ACT) / Laboratorium voor Water- en Levensmiddelenmicrobiologie (LWL) / Laboratorium voor Water- en Drinkwateronderzoek (LWD)

Handeling: Het adviseren van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Inspectie van de volksgezondheid voor de hygiëne van het milieu (IM)/Inspectie gezondheidszorg

(IGZ)) op toxicologisch en milieuhygiënisch gebied in het kader van het toezicht op de naleving van de Waterleidingwet

Periode: 1961-

Grondslag: Waterleidingwet, art. 14

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier het toezicht op de kwaliteit van het door de bedrijven geleverde drinkwater (artikel 4, eerste lid van de Waterleidingwet) en het toezicht op de naleving van de voorschriften die in het Waterleidingbesluit zijn gesteld.

(73)

Actor: de minister/RIV(M)

Handeling: Het verrichten van laboratoriumonderzoek in het kader van het geneeskundig onderzoek bij personeel van waterleidingbedrijven ter voorkoming van besmetting van drinkwater

Periode: 1961-

Grondslag: Waterleidingbesluit, art. 19 vierde lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier geneeskundig onderzoek naar ziekten bij personeel van waterleidingbedrijven die zijn vastgelegd in artikel 11 eerste lid van de Waterleidingwet. Een geneeskundig onderzoek is verplicht gesteld indien een ziekte bij een personeelslid geconstateerd wordt die tot de aangifteplichtige ziekten gerekend worden. Hierbij is de Wet bestrijding infectieziekten en opsporing ziekteoorzaken van toepassing. In artikel 20 van het Waterleidingbesluit zijn de bij deze handeling bedoelde ziekten beschreven. Het geneeskundig onderzoek wordt verricht door een geneeskundige die, in geval er laboratoriumonderzoek moet worden uitgevoerd, gebruik kan maken van de diensten van het RIV(M).

(74)

Actor: de minister/RIVM

Laboratorium voor water- en drinkwateronderzoek (LWD) / Laboratorium voor Water- en Levensmiddelenmicrobiologie (LWL)

Handeling: Het verrichten van onderzoek naar de kwaliteit van (drink)water vóór het aan de verbruikers wordt afgeleverd

Periode: 1940-

Grondslag: Waterleidingbesluit, art. 10

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier onderzoek naar zowel het water dat door een eigenaar van een waterleidingbedrijf gebruikt wordt als grondstof voor bereiding van drinkwater, als het water tijdens de bereiding, en het bereide drinkwater.

(75)

Actor: de minister/RIVM

(Laboratorium voor Water- en Drinkwateronderzoek (LWD))

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Inspectie Milieuhygiëne), jaarlijks rapporteren aan de Tweede Kamer over de kwaliteit van het drinkwater in Nederland

Periode: 1992-

Grondslag: Waterleidingwet en Waterleidingbesluit

Bron: MAP-milieuonderzoek 1995-1998 (MAP projectnr. 731011)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

5.4 Surveillance van gezondheidsbedreigingen

5.4.1 Context

Het begrip surveillance is door het RIVM omschreven als de doorlopende bewaking van de gezondheidstoestand van de bevolking met als belangrijkste doel nieuwe bedreigingen op te sporen en snel en adequaat in te kunnen grijpen¹². Dit begrip wordt vooral gehanteerd op het terrein van infectieziekten. Het onderscheid tussen 'monitoring' en 'surveillance' is gelegen in het feit dat bij monitoring sprake is van het op reguliere basis verzamelen van gegevens om een toestand in kaart te brengen (gezondheidstoestand) terwijl bij surveillance als gevolg van een bedreigende situatie gegevens worden verzameld om op die bedreigingen te kunnen reageren. Bij monitoring gaat het om de gezondheidstoestand; bij surveillance is er sprake van gezondheidsbescherming.

Van oudsher is het RIV(M) belast met het verrichten van preventief en diagnostisch onderzoek naar besmettelijke ziekten. Dit onderzoek sluit aan bij een van de hoofdtaken van het instituut: het verschaffen van inzicht in de staat van de volksgezondheid. Bij het inzicht verschaffen in de invloed van infectieziekten op de volksgezondheid in Nederland speelt surveillance door het RIVM een grote rol. Surveillance op het gebied van infectieziekten behelst een continue en systematische verzameling, analyse en interpretatie van gegevens met betrekking tot het voorkomen van infectieziekten. Het doel hierbij is de voortdurende bewaking van de gezondheidstoestand van de bevolking, de opsporing van nieuwe bedreigingen en advisering over de manieren hoe zo snel en adequaat mogelijk in te grijpen.

Het onderzoek en de bestrijding van infectieziekten is vanouds de taak van de Inspectie Gezondheidszorg. Deze is dan ook de grootste opdrachtgever voor de onderzoeken die worden uitgevoerd door het RIVM. Daarnaast speelt de Ziekenfondsraad als opdrachtgever een rol.

¹². RIVM, *Volksgezondheid Toekomst Verkenning. De gezondheidssituatie van de Nederlandse bevolking in de periode 1950-2010*, (Bilthoven 1993), p. 754.

Een van de taken van het RIVM is de de doorlopende bewaking van de gezondheidsbescherming van de bevolking.
Hiertoe verricht het instituut ook zelf preventief en diagnostisch onderzoek.
Bron: Collectie RIVM

5.4.2 Handelingen

(76)

Actor: de minister/RIV(M)

Centrum voor Infectie-ziekten Epidemiologie (CIE)

Handeling: Het ontwikkelen, implementeren en onderhouden van surveillancesprogramma's en informatiesystemen op het gebied van infectieziekten en de opsporing van ziekteoorzaken

Periode: ca. 1950-

Grondslag: MAP-volksgezondheidsonderzoek 1993-1996

MAP-volksgezondheidsonderzoek 1994-1997

Beleidsfase: beleidsbepaling

Toelichting: Onder deze handeling valt ook het rapporteren in het kader van deze systemen en het verrichten van preventieve en diagnostische onderzoeken naar besmettelijke ziekten. Onder deze handeling vallen onder meer activiteiten in het kader van:

- het Infectieziekten Surveilance en Informatie Systeem (ISIS). Het betreft hier een landelijk dekkend elektronisch surveillancesysteem waarin alle GGD'en en zoveel mogelijk medisch microbiologische laboratoria worden aangesloten. In 1995 is een start gemaakt met dit project. In dit systeem is ook opgenomen een deel van de registratie van aangifteplichtige infectieziekten door de GGD'en (MAP projectnummer 214670).
- het (in opdracht van de Inspectie Gezondheidszorg (IGZ)) registreren van acute of chronische (virus)infecties. Deze gegevens worden aangeleverd bij RIVM/VIR door alle Nederlandse virologische laboratoria en vanaf eind jaren '70 verwerkt in virologische maandstaten en vanaf 1989 tevens verwerkt in weekstaten (MAP projectnr. 242560).
- het Landelijk netwerk voor surveilance van ziekenhuisinfecties. Het betreft hier een landelijk netwerk van peilstations voor de registratie van ziekenhuisinfecties (MAP projectnr. 212200).
- de vier-wekelijkse rapportering in het Infectieziekten-Bulletin (vanaf 1990). Dit bulletin is een uitgave van de Geneeskundige Hoofdinspectie (GHI) en het RIVM, in samenwerking met de streeklaboratoria en de GGD'en (MAP projectnr. 214680).
- Laboratorium Surveilance Infectieziekten (LSI). Dit is een landelijke registratie van bepaalde bacteriële infecties via een netwerk van Streeklaboratoria voor de Volksgezondheid (MAP projectnr. 968902).
- Sero Surveilance project ter bepaling van de immuunstatus van de bevolking (MAP projectnr. 213675) (PIENTER-project).

(77)

Actor: de minister/RIV(M)

Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen (LGM)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Geneeskundige Inspectie van de Volksgezondheid), verrichten van onderzoek ter controle van het materieel van ontsmettingsdiensten (ontsmettingsinstallaties)

Periode: 1940-

Grondslag: Besluit ter uitvoering van de Wet bestrijding infectieziekten en opsporing ziekteoorzaken, art. 21 onder f

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier de technische controle ten aanzien van de werkzaamheid van de ontsmettingsovens (desinfectie).

(78)

Actor: de minister/RIV(M)

Centrum voor Infectieziekten en Epidemiologie (CIE)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Inspectie Gezondheidszorg), registreren van aangifteplichtige ziekten

Periode: ca. 1990-

Grondslag: Wet bestrijding infectieziekten en opsporing ziekteoorzaken

Bron: Informatie dhr.dr. M.J.W. Sprenger (CIE)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier de vastgestelde ziektegevallen die door de gemeentelijke gezondheidsdiensten (GGD'en) aan de inspectie van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid dienen te worden doorgegeven. In de Wet bestrijding infectieziekten en opsporing ziekteoorzaken is een drietal categorieën aangifteplichtige ziekten onderscheiden. In een aparte algemene maatregel van bestuur zijn deze categorieën nader geregeld. Het RIVM heeft een contract afgesloten met de inspectie, waarbij het RIVM als verzamelpunt van de aangiften van bovengenoemde ziekten is aangewezen.

(79)

Actor: de minister/RIVM

Centrum voor Infectieziekten en Epidemiologie (CIE)

Handeling: Het, in opdracht van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid (Inspectie Gezondheidszorg) en in samenwerking met de gemeentelijke gezondheidsdiensten, verrichten van onderzoek op het gebied van basisgezondheidszorg en gezondheidsbescherming (collectieve preventie volksgezondheid)

Periode: 1989-

Grondslag: Wet collectieve preventie volksgezondheid

Bron: Informatie dhr.dr. M.J.W. Sprenger (CIE)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Onder collectieve preventie wordt in deze wet verstaan de bewaking en bevordering van de volksgezondheid voor zover deze samenhangt met risico's met een collectief karakter.

(80)

Actor: de minister/RIV(M)

Unit Teratologie, Endocrinologie en Perinatale screening (TEP)

Handeling: Het, in het kader van de landelijke perinatale preventieprogramma's en met de door het RIVM aangewezen laboratoria, verrichten van onderzoek naar stofwisselingsziekten

Periode: 1974-

Grondslag: Besluit uitvoering onderzoek aangeboren stofwisselingsziekten Bijzondere Ziektekostenverzekeringen (Stcrt. 1974, 229), art. 3 eerste lid.

Regeling nadere regels zorgaanspraken AWBZ, art. 35 eerste lid

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier onderzoek naar de stofwisselingsziekten Phenylketonurie (P.K.U.) en (vanaf 1981) Congenitale Hypothyreoïdie (C.H.T.). Het onderzoek wordt uitgevoerd door de door het RIVM aangewezen laboratoria, waarbij het RIVM zelf ook participeert. Vanaf de jaren vijftig voerden de verschillende streeklaboratoria in opdracht van het RIV diagnostische onderzoeken uit. De contracten met de streeklaboratoria zijn momenteel vervallen. Een viertal ziekenhuislaboratoria is nu belast met het onderzoek.

(81)

Actor: de minister/RIVM
Unit Teratologie, Endocrinologie en Perinatale screening (TEP)

Handeling: Het verrichten van onderzoek bij zwangeren naar dragerschap van het hepatitis-B virus

Periode: 1989-

Grondslag: Besluit zorgaanspraken bijzondere ziektekostenverzekering, art. 26

Bron: Overeenkomst tussen Ziekenfondsraad en RIVM inzake screeningsonderzoek hepatitis-B (1992)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

(82)

Actor: de minister/RIVM
Unit Teratologie, Endocrinologie en Perinatale screening (TEP)

Handeling: Het verrichten van pre- en perinatale onderzoeken naar bloedgroep/rhesusfactor (D) en syfilis (lues)

Periode: 1992-

Grondslag: Regeling Ziekenfondsraad subsidiëring pre- en perinatale onderzoeken bloedgroep/rhesusfactor en lues 1994

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: De onderzoeken naar bloedgroep/rhesusfactor en lues worden betaald uit een jaarlijkse subsidie van de Ziekenfondsraad.

(83)

Actor: de minister/RIV(M)
Laboratorium voor Bacteriologie en Antimicrobiële Middelen (LBA)/Laboratorium voor Virologie (VIR)/Laboratorium voor Parasitologie en Mycologie (LPM)

Handeling: Het verrichten van diagnostisch onderzoek dat elders niet in Nederland kan worden uitgevoerd

Periode: 1940-

Bron: Jaarverslag RIVM 1994

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Het betreft hier voor een deel onderzoek in het kader van surveillance- of screeningsprogramma's en voor een deel onderzoek op externe aanvraag (onder meer artsen, ziekenhuizen en onderzoeksinstellingen).

(84)

Actor: de minister/RIV(M)
Centrum voor Infectieziekten en Epidemiologie (CIE)

Handeling: Het verrichten van onderzoek ten behoeve van de evaluatie van de effecten van het Rijksvaccinatieprogramma

Periode: 1980-

Bron: MAP-volksgezondheidsonderzoek 1995-1998 (MAP projectnr. 213676)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Dit onderzoek wordt eenmaal per 5-7 jaar verricht. De evaluatie van de effecten van het RVP valt onder de noemer serosurveillance (MAP projectnr. 213675). Het doel van dit onderzoek is het opbouwen van een serumbestand van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking. Dit project is onder de naam PIENTER (Peiling Immunisatie Effect Nederland ter Evaluatie van het Rijksvaccinatieprogramma) in 1995 van start gegaan.

5.5 **Ontwikkeling en productie van vaccins**

5.5.1 *Context*

Vanaf de oprichting van het RIV is dit instituut verantwoordelijk voor de productie van biologische preparaten voor toepassing bij de mens in Nederland. Onder biologische preparaten vallen sera, vaccins en diagnostica:

- sera: stoffen of mengsels van stoffen, afkomstig van gezonde of zieke mensen of dieren, bestemd voor gebruik bij de mens ter herkenning, voorkoming of genezing van ziekten.
- vaccins: stoffen of mengsels van stoffen, bereid uit of met smetstoffen, of van deze afkomstige produkten, bestemd voor gebruik bij de mens primair ter voorkoming van infectieziekten. Vaccins zijn kortom bedoeld voor het onvatbaar maken van de gezonde mens voor bepaalde ziekten.
Binnen de categorie vaccins wordt een onderscheid gemaakt in vaccins die levende of gedode micro-organismen of produkten van deze bevatten. Hiervan worden in het kader van het Rijksvaccinatieprogramma momenteel levende virusvaccins (bof-, mazelen- en rubellavaccin), geïnactiveerde virusvaccins (poliovaccin) en bacteriële vaccins (difterie-, tetanus-, kinkhoest-, Haemophilus influenza-vaccin) toegepast. Een nieuwe categorie vaccins bevat antigeen materiaal dat op synthetische wijze wordt bereid.
- diagnostica: middelen om diagnoses te kunnen stellen.

De taak van het RIV is omschreven als het herkennen, opsporen, bestrijden en voorkomen van de gevaren die de volksgezondheid bedreigen. Het laatste aspect van deze definitie, het voorkomen van gevaren, kan bereikt worden door onder meer de gezonde mens onvatbaar te maken voor bepaalde ziekten. Eén van de methoden om dat te bereiken is de vaccinatie of immunisatie.

De vaccins die het RIV(M) produceert, zijn in een viertal categorieën onder te verdelen:

1. Vaccins die worden toegepast in het kader van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP): Het Nederlandse Rijksvaccinatieprogramma (RVP) is een van rijkswege bekostigd landelijk vaccinatieprogramma. Het voorziet in een landelijke immunisatie van alle in Nederland woonachtige zuigelingen, kleuters en schoolkinderen tegen verschillende ziekten. De Geneeskundige Hoofdinspectie van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid is belast met het toezicht op de uitvoering van het programma. Het RVP is ingebed in het 'Expanded Programme on Immunization' van de Wereldgezondheidsorganisatie. Het Rijksvaccinatieprogramma ging in Nederland in 1952 van start. Sinds 1 januari 1974 worden de kosten van het RVP gefinancierd krachtens de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Het Rijksvaccinatieprogramma is gedurende zijn bestaansperiode voortdurend aangepast. In 1952 werd het RVP gestart met het zogenaamde DKT-(difterie, kinkhoest en tetanus)vaccin, gevolgd in 1957 door opname in het programma van de vaccinatie tegen poliomyelitis. In 1962 werden deze vaccins gecombineerd tot een DKTP-vaccin. Vervolgens werd in 1974 de rubellavaccinatie en in 1976 de mazelenvaccinatie aan het RVP toegevoegd. Gelijktijdig werd in 1976, als gevolg van het succesvol uitroeien van de pokken, de pokkenvaccinatie beëindigd. In 1987 werden de rubella- en mazelenvaccinatie met een nieuwe

bofvaccinatie verenigd tot het gecombineerde BMR-vaccin. Het laatste aan het programma toegevoegde vaccin is het Haemophilus influenzae type b-vaccin (medio 1993), als eerste component van een toekomstige anti-meningitis vaccincocktail. Dit laatste vaccin wordt op dit moment nog niet geproduceerd door het RIVM.

2. Vaccins die worden toegepast in het kader van het zogenaamde Militair vaccinatieprogramma (MVP):

Het betreft hier een vaccinatieprogramma waarbij rekruten onder meer met DTP worden ge(re-)vaccineerd. In 1953 ging de Wet immunisatie militairen van kracht, waarin werd bepaald dat elke militair verplicht is zich te laten vaccineren. De verantwoordelijkheid voor dit vaccinatieprogramma ligt bij de minister van Defensie. Het RIVM levert voor dit programma die vaccins die ook in het Rijksvaccinatieprogramma zijn opgenomen. De vaccins die niet tot het RVP horen, worden door derden geleverd. Zie ook PIVOT-rapport nr. 25 *Geef acht. Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993*, p. 110-122.

3. Vaccins in het kader van internationale activiteiten:

Het betreft hier met name de productie van vaccins ten behoeve van ontwikkelingslanden. Vanaf de jaren vijftig is het RIV(M) betrokken bij de activiteiten van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) op het gebied van vaccinatie. In 1958 begon de uitvoering van het WHO-'smallpox-eradication-programma'. Dit programma had als doel de pokken de wereld uit te helpen. Aangezien de productie van pokstof door het toenmalige RIV (Centraal Pokstof Laboratorium) de vraag in Nederland oversteeg, was het instituut in staat pokstof voor de uitvoering van het WHO-programma, en daarmee ook voor gebruik in andere landen, te leveren. Sinds het einde van de jaren zeventig worden in het kader van het 'WHO Expanded Programme on Immunization' (WHO/EPI) vaccins geproduceerd.

Behalve de WHO zijn ook andere organisaties op het gebied van vaccinatieprogramma's voor ontwikkelingslanden actief. Een voorbeeld hiervan is het programma 'Task force for child survival', waarbij het RIVM als productie-instituut van vaccins een rol heeft gespeeld. Dit programma is een samenwerkingsverband van Unicef, de WHO, de Wereldbank, de UNDP en Rotary International.

4. Vaccins in het kader van selectieve vaccinaties:

Hiertoe behoren onder meer de vaccins ter bescherming van buitenlandse reizigers en van kinderen afkomstig van hepatitis B-positieve moeders. Sinds het midden van de jaren tachtig is het RIVM betrokken bij de ontwikkeling van een AIDS-vaccin. Vanaf 1993 is het vaccinontwikkelings- en productiebeleid van het RIVM er op gericht slechts vaccins te produceren die in het Rijksvaccinatieprogramma zijn of zullen worden opgenomen.

Het RIVM produceert vaccin in grote hoeveelheden (het zgn. bulkvaccin), dat na controle en interne vrijgifte verder verwerkt wordt door de Stichting tot Bevordering van de Volksgezondheid en Milieuhygiëne (SVM). Deze stichting werd in 1988 opgericht en is gelieerd aan het RIVM. De SVM is verantwoordelijk voor de eindproductie (mengen, afvullen, vriesdrogen, etiketteren en verpakken) en de distributie van vaccins.

Leidraad voor deze activiteiten zijn o.a. de eisen die worden gesteld in de Wet op Sera en

Vaccins en sinds 1993 in de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening. Alle door het RIVM (SVM) geproduceerde vaccins moeten voor aflevering worden vrijgegeven door de Inspectie Gezondheidszorg (IGZ). De praktische uitvoering van de officiële vrijgifte ligt, in opdracht van de IGZ, bij het Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische hulpmiddelen (LGM) van het RIVM.

5.5.2 *Handelingen*

(85)

Actor: de minister/RIV(M)
Sector 1 Vaccinproductie

Handeling: Het, samen met de Gezondheidsraad, (jaarlijks) voorbereiden van een standpunt inzake de vaststelling van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP)

Periode: 1952-

Grondslag: Besluit zorgaanspraken bijzondere ziektekostenverzekering, art. 28 eerste lid

Bron: H.C. Rümke e.a., 'Plan voor evaluatie van het Rijksvaccinatieprogramma. Een discussienota' (RIVM-rapport 213676001-1994)

R.J.F. Burgmeijer en D.J.A. Bolscher, 'Vaccinaties bij kinderen. Uitvoering en achtergronden van het Rijksvaccinatieprogramma en andere vaccinaties bij kinderen' (Assen 1995), hfd 17 Verantwoordelijkheden.

Beleidsfase: beleidsvoorbereiding

(86)

Actor: de minister/RIV(M)
Laboratorium voor Produkt- en procesontwikkeling (LPO)

Handeling: Het ontwikkelen van productieprocestechnologieën ten behoeve van de productie van vaccins

Periode: 1940-

Bron: Jaarverslag RIVM 1994

Beleidsfase: beleidsbepaling

(87)

Actor: de minister/RIV(M)
Sector 1 Vaccinproductie

Handeling: Het voorbereiden en uitvoeren van de productie en aflevering van vaccins

Periode: 1940-

Grondslag: Besluit uitvoering vaccinatieprogramma Bijzondere Ziektekostenverzekering, art. 3

Regeling nadere regels zorgaanspraken AWBZ, art. 36 eerste lid

Bron: Jaarverslagen RIV

Informatie dhr.dr. M.M. Krasselt (SB1)

Beleidsfase: beleidsuitvoering

Toelichting: Deze taak zal in de nabije toekomst gaan worden uitgevoerd door de Stichting tot Bevordering van de Volksgezondheid en Milieu (SVM).

In het kader van het Rijksvaccinatieprogramma worden alle in Nederland wonende kinderen ingeënt tegen verschillende ziekten. Het RIVM produceert de vaccins tegen ziekten als kinkhoest, bof, mazelen en rode hond.
Bron: Collectie RIVM

6 Bijlagen

- 1 Overzicht van wet- en regelgeving
- 2 Overzicht van gehanteerde afkortingen
- 3 Overzicht van samenwerkingsverbanden tussen RIVM en andere onderzoeksinstituten in Nederland
- 4 Matrix van handelingen naar beleidsfase

Bijlage 1 Overzicht van wet- en regelgeving

Dit overzicht is primair ingedeeld naar taakgebied (volksgezondheid en milieu). Binnen deze taakgebieden zijn de wetten en regelingen vervolgens per wetsfamilie chronologisch geordend.

ALGEMEEN

Besluit houdende instelling van het Rijkinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (Stb. 1983, 728)

Ontwerp-wet op het RIVM (1995)

VOLKSGEZONDHEID

Wet regelende de uitoefening der artsnijbereidkunst (Stb. 1865, 61). Ingetrokken bij de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening (Stb. 1958, 296)

Wet op de geneesmiddelenvoorziening (Stb. 1958, 408). Laatste wijziging (Stb. 1993, 690)

- Besluit op de Geneesmiddelencommissie (Stcrt. 1960, 74). In werking (Stcrt. 1961, 29). Laatste wijziging (Stcrt. 1971, 248)
- Besluit op het College ter beoordeling van verpakte geneesmiddelen (Stcrt. 1961, 90), (Stcrt. 1963, 124). Laatste wijziging (Stcrt. 1990, 130). (Artikel 9a is toegevoegd bij KB van 1-7-1977, Stcrt. 138)
- Beschikking ex artikel 22 Besluit verpakte geneesmiddelen (Stcrt 1963, 148/ Stb. 1963, 337)
- Besluit verpakte geneesmiddelen (Stb. 1963, 336)
- Beschikking tot aanwijzing overheidsinstellingen, belast met onderzoek van geïmporteerde farmaceutische producten (Stcrt. 1977, 251)
- Besluit registratie Geneesmiddelen (Stb. 1977, 537)
- Besluit bereiding en aflevering van farmaceutische producten (Stb. 1977, 538). In werking (Stb. 1977, 692)
- Besluit immunologische farmaceutische producten (Stb. 1993, 461)

Warenwet (Stb. 1919, 581). Laatste wijziging (Stb. 1994, 573)

- Beschikking aanwijzing laboratoria voor onderzoek van waren (Stcrt. 1987, 47)
- Warenwetregeling Nieuwe voedingsmiddelen (Stcrt. 1993, 139). Wijziging (Stcrt. 1994, 138)
- Diverse uitvoeringsbesluiten

Wet op sera en vaccins (Stb. 1927, 91). Ingetrokken bij de Wet op de Geneesmiddelenvoorziening (Stb. 1991, 670)

- Sera- en Vaccinsbesluit (Stb. 1934, 104). Laatste wijziging (Stb. 1981, 832)

Wet bestrijding infectieziekten en opsporing ziekteoorzaken (Stb. 1928, 265). Laatste wijziging (Stb. 1994, 573)

- Besluit ter uitvoering van de Wet bestrijding infectieziekten en opsporing ziekteoorzaken (Stb. 1929, 448). Laatste wijziging (Stb. 1988, 447)

Wet immunisatie militairen (Stb. 1953, 432). Laatste wijziging (Stb. 1978)

Vleeskeuringswet (Stb. 1958, 72). Laatste wijziging (Stb. 1994, 784)

- Ministeriële beschikking betreffende de invoerkeuring van gesmolten vetten van slachtdieren (Stcrt. 1957, 167)
- Aanwijzing inrichtingen waar vlees en slachtdieren worden onderworpen aan wetenschappelijk onderzoek (Stcrt. 1958, 19). Laatste wijziging (Stcrt. 1993, 210)
- Destructiebeschikking (Stcrt. 1958, 36)
- Vleeskeuringsbesluit (wijziging) (Stb. 1980, 494)
- Onderzoekingsregulatief 1994 (Stcrt. 1994, 10)

Wet op menselijk bloed (Stb. 1961, 182). Ingetrokken bij de Wet inzake bloedtransfusie (Stb. 1988, 546)

Wet inzake bloedtransfusie (Stb. 1988, 546)

- Besluit bloedplasma en bloedprodukten (Stb. 1969, 539). Laatste wijziging (Stb. 1979, 423)
- Besluit registratie bloedprodukten (Stb. 1993, 179)
- Regeling bloedprodukten (Stcrt. 1993, 195)

Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (Stb. 1967, 655). Laatste wijziging (1994, 957)

- Verstrekkingbesluit Bijzondere Ziektekostenverzekering (Stb. 1968, 239). Wijziging (Stb. 1977, 444)
- Besluit uitvoering vaccinatieprogramma Bijzondere Ziektekostenverzekering (Stcrt. 1974, 129)
- Besluit uitvoering onderzoek aangeboren stofwisselingsziekten Bijzondere Ziektekostenverzekeringen (Stcrt. 1974, 229). Wijziging (Stcrt. 1988, 222)
- Besluit zorgaanspraken bijzondere ziektekostenverzekering (Stb. 1991, 590). Laatste wijziging (Stb. 1994, 533)
- Regeling nadere regels zorgaanspraken Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (Stcrt. 1993, 250). Laatste wijziging (Stcrt. 1994, 103)
- Regeling Ziekenfondsraad subsidiering pre- en perinatale onderzoeken bloedgroep-/rhesusfactor en lues 1994 (Stcrt. 1994, 69)

Wet op de medische hulpmiddelen (Stb. 1970, 53)

- Besluit houdende aanwijzing van ambtenaren belast met het toezicht op naleving van de Wet op de medische hulpmiddelen (Stcrt. 1970, 202)
- Besluit handel gesteriliseerde medische hulpmiddelen (Stb. 1982, 663)
- Besluit gesteriliseerde medische hulpmiddelen in ziekenhuizen (Stb. 1983, 281)
- Besluit sterilisatiebedrijven medische hulpmiddelen (Stb. 1989, 248)
- Besluit actieve implantaten (Stb. 1993, 385)
- Besluit medische hulpmiddelen (Stb. 1995, 243)

Wet op de Nederlandse Farmacopee (Stb. 1974, 721). In werking (Stb. 1975, 229).

Ingetrokken bij wet (Stb. 1993, 170)

- Besluit op de Farmacopee-commissie (Stb. 1899, 13). Laatste wijziging (Stcrt. 1975, 229).

- Verdrag samenstelling Europese farmacopee (Trb. 1966, 115). Laatste wijziging (Trb. 1990, 7)

Diergeneesmiddelenwet (Stb. 1985, 410)

- Regeling registratie diergeneesmiddelen (Stcrt. 1986, 81). Laatste wijziging (Stcrt. 1994, 208)
- Beschikking betreffende aanwijzing als instellingen van wetenschap of onderzoek diergeneesmiddelenwet (Stcrt. 1986, 101). In werking (Stb. 1987, 185)

Wet collectieve preventie volksgezondheid (Stb. 1990, 300)

EUROPESE WET- EN REGELGEVING OP HET GEBIED VAN VOLKSGEZONDHEID (het betreft hier richtlijnen die niet in Nederlandse wetgeving zijn geïmplementeerd)

Beschikking 91/664/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen met betrekking tot de referentielaboratoria voor het residuonderzoek naar groeihormonen in slachtdieren (Pb EG L66)

Beschikking 93/383/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen met betrekking tot de referentielaboratoria voor de controle op mariene biotoxines (Pb EG L166)

Beschikking 92/117/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen met betrekking tot de referentielaboratoria voor de typering van zoönosen (salmonella) (Pb EG 1993 L62)

MILIEU

Waterleidingwet (Stb. 1957, 150). Laatste wijziging (Stb. 1994, 766)

- Waterleidingbesluit (Stb. 1960, 345). Laatste wijziging (Stb. 1994, 202)

Bestrijdingsmiddelenwet (Stb. 1962, 288). Laatste wijziging (Stb. 1995, 4)

- Bestrijdingsmiddelenbeschikking (Stcrt. 1964, 167). Laatste wijziging (Stcrt. 1994, 41)
- Beschikking toelating bestrijdingsmiddelen (Stcrt. 1980, 243). Laatste wijziging (Stcrt. 1995, 41)

Kernenergiewet (Stb. 1963, 82). Laatste wijziging (Stb. 1994, 766)

- Euratomverdrag (Trb. 1957, 75 en 92)
- Veiligheidsbesluit Ioniserende Stralen (Stb. 1957, 116). Wijziging (Stb. 1963, 98)
- Beschikking van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid ter uitvoering van het Veiligheidsbesluit Ioniserende Stralen (Stb. 1958, 251)
- Radioactieve Stoffenbesluit (Stb. 1958, 317 en 318). Wijziging (Stb. 1981, 501)
- Besluit taakvervulling ambtenaren keuringsdiensten Kernenergiewet (Stb. 1969, 474). Wijziging (Stb. 1993, 42)
- Vaststelling diverse alarmregelingen (Stcrt. 1981, 181), (Stcrt. 1981, 235), (Stcrt. 1985, 157), (Stcrt. 1987, 141), (Stcrt. 1988, 73)
- Besluit aanwijzing instelling voor in bezit genomen goederen (radioactieve stoffen)

(Stcrt. 1991, 24)

Wet inzake de luchtverontreiniging (Stb. 1970, 580). Laatste wijziging (Stb. 1994, 573)

- Meetbesluit zwaveldioxide en zwevende deeltjes (zwarte rook) (Stcrt. 1986, 49). Laatste wijziging (Stcrt. 1993, 242)
- Besluit luchtkwaliteit zwaveldioxide en zwevende deeltjes (zwarte rook) (Stb. 1986, 78). Laatste wijziging (Stb. 1993, 583)
- Besluit luchtkwaliteit stikstofdioxide (Stb. 1987, 33). Laatste wijziging (Stb. 1993, 583)
- Besluit luchtkwaliteit koolstofmonoxide en lood (Stb. 1987, 34). Laatste wijziging (Stb. 1993, 583)
- Besluit luchtkwaliteit benzeen (Stb. 1992, 35). Laatste wijziging (Stb. 1993, 675)

Wet Milieugevaarlijke Stoffen (Stb. 1985, 639). Laatste wijziging (Stb. 1994, 766)

- Kennisgevingsbesluit Wet milieugevaarlijke stoffen (Stb. 1986, 592). Laatste wijziging (Stb. 1994, 424)
- Besluit melding nieuwe kennis milieugevaarlijke stoffen (Stb. 1990, 82)
- Regeling aandachtstoffen Wet Milieugevaarlijke stoffen 1994 (Stcrt. 1994, 203)

Voorstel van wet tot wijziging van de Wet milieubeheer (milieuplanbureau) TK 1994-1995, 24 031

Instellingsbesluit Coördinatie Commissie voor de metingen van Radioactiviteit en Xenobiotische stoffen (Stcrt. 1975, 6). Wijzigingen (Stcrt. 1990, 11) en (Stcrt. 1993, 236)

EUROPESE WET- EN REGELGEVING OP HET GEBIED VAN MILIEU (het betreft hier richtlijnen die niet in Nederlandse wetgeving zijn geïmplementeerd)

Verordening van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de oprichting van het Europees Milieuagentschap en het Europees milieu-observatie- en informatienetwerk (Pb EG 1990, L 120/1)

Bijlage 2 Overzicht van gehanteerde afkortingen

AB/DLO	Instituut voor Agrobiologisch en Bodemvruchtbaarheidsonderzoek/Directie Landbouwkundig Onderzoek
ACT	Adviescentrum Toxicologie
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
ARO	Laboratorium voor Analytisch Residu-onderzoek
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BDR	Bedrijfsbureau
BFT	Unit Biotransformatie, Farmaco- en Toxicokinetiek
BIS	Bureau Internationale Samenwerking
BIZA	Binnenlandse Zaken
BNS	Beoordelingssysteem Nieuwe Stoffen
BUIZA	Buitenlandse Zaken
CBG	College ter Beoordeling van Geneesmiddelen
CCPR	Codex (Alimentarius) Commission Pesticide Residues
CCR	Bureau Coördinatiecommissie Radioactieve en Xenobiotische Stoffen
CCRA	Coördinatiecommissie Radioactiviteitsmetingen
CCRX	Coördinatiecommissie voor de Metingen van Radioactiviteit en Xenobiotische Stoffen, vanaf 1993 Commissie voor Metingen in het Milieu
CDL	Centraal Dierenlaboratorium
CE	Conformité Européenne
CEN	Comité Européenne de Normalisation
CGCMD	Commissie Gezondheidsaspecten Chemicaliën en Materialen Drinkwatervoorziening
CIE	Centrum voor Infectieziekten en Epidemiologie
CLB	Centraal Laboratorium van de Bloedtransfusiedienst (van het Nederlandse Rode Kruis)
CMBG	Centrale Medische Bloedtransfusie Commissie
CoGroWa	Commissie Grondwaterwet Waterleidingbedrijven
CPB	Centraal Planbureau
CPMP	Committee on Proprietary Medicinal Products
CRD	Commissie Registratie Diergeneesmiddelen
CRL	Communautair Referentie Laboratorium
CTB	College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen
CVMP	Committee on Veterinary Medicinal Products
CWM	Centrum voor Wiskundige Methoden
DBW	Dienst Binnenwateren
DGM	Directoraat-Generaal Milieubeheer
DGW	Dienst Getijdewateren
EC	Europese Commissie
ECE	Economische Commissie voor Europa (van de Verenigde Naties)
ECN	Energie-onderzoek Centrum Nederland
ECO	Laboratorium voor Ecotoxicologie
EEG	Europese Economische Gemeenschap
EG	Europese Gemeenschappen (tot 1-11-1993), Europese Gemeenschap (na 1-11-1993)

EINECS	European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances
EMA	Europees Milieu Agentschap
EMEA	Europees Agentschap voor de Beoordeling van Geneesmiddelen
EPI	Expanded Programme on Immunization
EU	Europese Unie
Euratom	Europese Gemeenschap voor Atoomenergie
EZ	Economische Zaken
FAO	Food and Agriculture Organisation (Voedsel- en landbouworganisatie)
GECO	Geneesmiddelencommissie
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GHI	Geneeskundige Hoofdinspectie
GIV	Geneeskundige Inspectie van de Volksgezondheid
HCNN	Hoofdcommissie voor de Normalisatie in Nederland
HIG	Hoofdinspectie voor de Geneesmiddelen
HIGB	Hoofdinspectie Gezondheidsbescherming
HIL	Hoofdinspectie belast met het toezicht op Levensmiddelen
HIM	Hoofdinspectie voor de Milieuhygiëne
HIMH	Hoofdinspectie Milieuhygiëne
IAEA	International Atomic Energy Agency (Internationaal Atoomagentschap)
ICRP	International Commission on Radiological Protection
ICSH	Internationale Commissie voor de Standardisatie in de Hematologie
ID	Inspectie voor de Drankwetgeving
IDC	Informatie- en Documentatiecentrum voor Kernongevallen
IEM	Inspectie-onderzoek en Milieu-ongevallendienst
IG	Inspectie voor de Geneesmiddelen
IGB	Inspectie Gezondheidsbescherming
IGZ	Inspectie Gezondheidszorg
IL	Inspectie belast met het toezicht op Levensmiddelen
IM	Inspectie voor de Volksgezondheid, belast met het toezicht op de Hygiëne van het Milieu
IMP	Indicatief Meerjaren Programma
ISIS	Infectieziekten Surveillance en Informatie Systeem
IVA	Instituut voor Afvalstoffenonderzoek
JECFA	Joint Expert Committee on Food Additives
JMPR	Joint Meeting on Pesticide Residues
KB	Koninklijk Besluit
KEMA	NV tot Keuring van Elektrotechnische Materialen
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRZ	Bureau Kwaliteits- en Registratie Zaken
LAE	Laboratorium voor Afvalstoffen en Emissies
LBA	Laboratorium voor Bacteriologie en Antimicrobiële Middelen
LBG	Laboratorium voor Bodem- en Grondwateronderzoek
LCB	Laboratorium voor Controle Biologische Producten
LEI	Landbouw Economisch Instituut
LGM	Laboratorium voor Geneesmiddelen en Medische Hulpmiddelen
LGO	Laboratorium voor Geneesmiddelenonderzoek
LLO	Laboratorium voor Luchtonderzoek

LMG	Landelijk Meetnet Grondwaterkwaliteit
LML	Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit
LMR	Landelijk Meetnet Radioactiviteit
LNV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LOC	Laboratorium voor Organisch-analytische Chemie
LPM	Laboratorium voor Parasitologie en Mycologie
LSI	Laboratorium Surveillance Infectieziekten
LSO	Laboratorium voor Stralingsonderzoek
LVO	Laboratorium voor Veldonderzoek Vaccins
LWD	Laboratorium voor Water- en Drinkwateronderzoek
LWL	Laboratorium voor Water- en Levensmiddelenmicrobiologie
MAP	Meerjaren-activiteitenprogramma
MTV	Bureau Milieu Toekomstverkenning
MVP	Militair Vaccinatieprogramma
NEM	Nationale Ecologische Monitoring
NFP	National Focal Point
NMI	Nederlands Meetinstituut
NMP	Nationaal Milieubeleidsplan
NNI	Nederlands Normalisatie Instituut
NPK	Nationaal Plan voor de Kernongevallenbestrijding
NRL	Nationaal Referentie Laboratorium
NRV	Nationale Raad voor de Volksgezondheid
NVIC	Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum
Pb EG	Publikatieblad Europese Gemeenschappen
PIVOT	Projekt Invoering Verkorting Overbrengingstermijn
PMG	Provinciaal Meetnet Grondwaterkwaliteit
RCL	Rijkscontrole Laboratorium
RID	Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening
RIGO	Rijksinstituut voor Geneesmiddelenonderzoek
RIKILT	Rijks-Kwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwprodukten
RIKZ	Rijksinstituut voor Kust en Zee
RIPTO	Rijksinstituut voor Pharmaco-Therapeutisch Onderzoek
RIV	Rijksinstituut voor de Volksgezondheid
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, vanaf 1996 Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RIZA	Rijksinstituut voor de Zuivering van Afvalwater/Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling
RKvW	Rijkskeuringsdienst van Waren
RMB	Raad voor het milieubeheer
RMC	Rijksmilieuhygiënische Commissie
RPD	Rijks Planologische Dienst
RROM	Raad voor Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne
RvE	Raad van Europa
RVP	Rijksvaccinatieprogramma
RVV	Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees
SBD	Stafbureau Directie
SCK	Studiecentrum voor Kernenergie

SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
Stcrt.	Staatscourant
Stb.	Staatsblad
SVM	Stichting tot Bevordering van de Volksgezondheid en Milieuhygiëne, vanaf 1996 Stichting tot Bevordering van de Volksgezondheid en Milieu
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TCGB	Technische Commissie Grondwaterbeheer
TIG	Technische Informatie Groep
TIS	Teratologie Informatie Dienst
TEP	Unit Teratologie, Endocrinologie en Perinatale Screening
TK	Tweede Kamer
TNO	Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
TOX	Laboratorium voor Toxicologie
Trb.	Tractatenblad
TRS	Technical Report Series (WHO)
UBS	Uniform Beoordelingssysteem
UNEP	United Nations Environmental Programme
VHI	Veterinaire Hoofdinspectie van de Volksgezondheid
VI	Veterinaire Inspectie van de Volksgezondheid
VIC	Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum
VIR	Laboratorium voor Virologie
VoMil	Volksgezondheid en Milieuhygiëne
VRO	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VTV	(Centrum) Volksgezondheidstoekomstverkenning
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WHO	World Health Organisation (Wereldgezondheidsorganisatie)
WMS	Wet Milieugevaarlijke Stoffen
WVC	Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
ZFR	Ziekenfondsraad

Bijlage 3 Overzicht van samenwerkingsverbanden tussen RIVM en andere onderzoeksinstituten in Nederland

Het RIVM werkt op het gebied van het volksgezondheids- en milieuonderzoek intensief samen met een aantal onderzoeksinstituten (situatie 1995)¹³.

Op het terrein van het gezondheidsonderzoek vindt o.a. samenwerking plaats met de volgende instellingen:

- Centraal Bureau voor de Statistiek
- Rijksuniversiteit Utrecht
- Erasmus Universiteit Rotterdam
- Universiteit van Amsterdam
- Rijksuniversiteit Leiden
- Katholieke Universiteit Nijmegen
- Nederlands centrum voor de geestelijke volksgezondheid
- Nederlands instituut voor onderzoek van de eerstelijnsgezondheidszorg
- Nederlands instituut voor praeventieve gezondheidszorg TNO
- TNO-voeding
- Nederlands kankerinstituut
- Gezondheidsraad
- Voedingsraad
- Stichting informatiecentrum voor de gezondheidszorg
- Academisch Ziekenhuis Utrecht
- Krijgsmacht Hospitaal Organisatie

Bij het milieuonderzoek betreffen dit met name diensten die onderdeel vormen van de rijksoverheid, zoals:

- Rijksinstituut voor integraal zoetwaterbeheer en afvalwaterbehandeling (RIZA)
- Rijksinstituut voor kust en zee (RIKZ)
- Beide diensten ressorteren onder Rijkswaterstaat
- Adviesdienst verkeer en vervoer (AVV) van het ministerie van Verkeer en Waterstaat
- Dienst landbouwkundig onderzoek, ressorterende onder het ministerie van LNV
- KNMI, ressorterende onder het ministerie van Verkeer en Waterstaat
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), ressorterende onder het ministerie van Economische Zaken
- Centraal Planbureau (CPB)
- Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
- Rijksplanologische Dienst (RPD)
- Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)
- Rijksuniversiteit Utrecht (IMAO)
- Vrije Universiteit Amsterdam (IVM)
- Rijksuniversiteit Leiden (Milieubiologie)
- Rijksuniversiteit Groningen (IVEM)

¹³. Dit overzicht is opgesteld op basis van gegevens uit de brochure van het Sociaal en Cultureel Planbureau, *Planning in overleg* (Rijswijk 1995).

- Landbouwniversiteit Wageningen
- TNO-milieu en energie

Het RIVM werkt samen met Nederlandse universiteiten. Voor een belangrijk deel gebeurt dat door participatie in onderzoekscholen. Dit zijn o.a.:

- NIHES
- Milieu- en natuurwetenschappen
- Immunologie en infectie
- Milieuchemie en toxicologie
- Medisch genetisch centrum zuid-west Nederland
- Voeding, levensmiddelen en agrotechnologie en gezondheidswetenschappen (VLAG)
- Atmosferisch en marien onderzoek
- Interuniversitair centrum voor geo-ecologisch onderzoek.

Bijlage 4 Matrix van handelingen naar beleidsfase

beleidsfase	algemeen		monitoring en verkenning van de toestand van de volksgezondheid en het milieu		risicoschatting en normstelling		surveillance van gezondheidsbedreigingen		ontwikkeling en productie van vaccins	
	handeling	periode	handeling	periode	handeling	periode	handeling	periode	handeling	periode
beleidsvoorbereiding	1 2 3 4 5 7	1940- 1940- 1940- 1940- 1940- 1940-	11 12 13 14 15 16 17	1994- 1963- 1994- 1991- 1984- 1991- 1993-					85	1952-
beleidsbepaling	6 7 8	1940- 1940- 1940-	18 19 20	1963- ca. 1960- ca. 1985-	35 36 50 51 65	1940- 1940- 1970- 1970- 1990-1992	76	ca. 1950-	86	1940-

beleidsuitvoering	2	1940-	21	1963-	37	1991-	77	1940-	87	1940-
	3	1940-	22	1967-1990	38	1940-1993	78	ca. 1990-		
	4	1940-	23	1970-	39	1966-	79	1989-		
	9	1940-	24	1990-	40	1978-	80	1974-		
			25	1959-	41	1963-	81	1989-		
			26	1963-	42	1984-	82	1992-		
			27	1974-	43	1984-	83	1940-		
			28	1970-	44	1984-	84	1980-		
			29	1986-	45	1991-				
			30	ca. 1972-	46	1940-1992				
			31	1984-	47	1940-1992				
			32	1984-	48	1993-				
			33	1963-	49	1993-				
					52	1962-				
					53	1970-				
					54	1970-				
					55	1993-				
					56	1970-1990				
					57	1991-				
					58	1993-				
					59	1993-				
				60	nvt					
				61	1986-					
				62	ca. 1985-					
				63	1964-					
				64	ca. 1970-					
				66	1985-					
				67	1940-					
				68	1940-					
				69	1970-					
				70	1940-					
				71	1958-					
				72	1961-					
				73	1961-					
				74	1940-					
				75	1992-					
beleidsevaluatie	10	1940-	34	1995-						

7 Geraadpleegde bronnen

Ast, J.A. van en H. Geerlings, *Milieukunde & milieubeleid. Een introductie*, Alphen aan den Rijn 1993

Beleidsdocumenten en procedures tbv opstelling MAP's en sectorplannen 1994-1996

Doe, F. van der en M.L. Loef, *Geef acht. Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993*, PIVOT-rapport nummer 25, 's-Gravenhage 1994

Egmond, N.P. van en F. van der Doe, *Externe adviesorganen in de gezondheidszorg: Gezondheidsraad en nationale Raad voor de Volksgezondheid. Een institutioneel onderzoek op het terrein van de advisering in de gezondheidszorg, 1940-1990*, PIVOT-rapport nummer 14, 's-Gravenhage 1994

Glasbergen, P. (red), *Milieubeleid. Theorie en praktijk*, 's-Gravenhage 1989

Handelend optreden. Overheidshandelen: modellen, onderzoeksmethoden en toepassingen, 's-Gravenhage 1994

Humbert, L.B., *Zicht op toezicht. Een institutioneel onderzoek naar het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, 1940-1990*, PIVOT-rapport nummer 5, 's-Gravenhage 1993

Humbert, L.B., F. van der Doe en M.J.B. Kavelaars, *Kwaliteit op recept. Een onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, 1940-1990*, PIVOT-rapport nummer 13, 's-Gravenhage 1994

Ierland, E.C. van (red), *Milieubeleid in Nederland. Reacties op het Nationaal Milieubeleidsplan*, Leiden-Antwerpen 1989

Jaarverslagen RIV en RIVM 1940-1994

Kappelhof, A.C.M., *Tussen aansporen en opsporen. Geschiedenis van 25 jaar Staatstoezicht op de Volksgezondheid 1965-1990*, 's-Gravenhage 1990

Koeman, N.S.J. en P. Winkel, *Praktijkboek Milieu*, Deventer 1977 (losbladig)

Koning, M.E.L. de, *In dienst van het milieu. Enkele memoires van oud-directeur-generaal Milieubeheer prof.ir. W.C. Reij*, Alphen aan den Rijn 1994

Küller, W.D., *Tussen waarneming en neerslag. Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket van het Koninklijk Meteorologisch Instituut*, PIVOT-rapport nummer 27, 's-Gravenhage 1994

Meerjaren-Activiteiten-Programma's (MAP) Milieuonderzoek / Meerjaren-Activiteiten-

*Programma's (MAP) Volksgezondheid / Meerjaren-Activiteiten-Programma's (MAP)
Directieonderzoek 1984-1987 t/m 1995-1998*

Nederlandse Staatswetten, editie Schuurmans & Jordens (Zwolle) en losbladige Vermande (Lelystad) (zie Bijlage 1)

Querido, A., *Een eeuw Staatstoezicht op de Volksgezondheid*, 's-Gravenhage 1965

Reorganisatienota RIVM Quo vadis?, februari 1995

Rigter, R.B.M., *Met raad en daad. De geschiedenis van de Gezondheidsraad 1902-1985*, Rotterdam 1992

Rijksbegroting met de daarbij behorende Memorie van Toelichting en kamerstukken, 1940-1995

Sociaal en Cultureel Planbureau, *Planning in overleg*, Rijswijk 1995

Staatsalmanak 1940-1995

Staatsblad 1940-1995

Staatscourant 1940-1995

Tweede Nota Topstructuur RIVM. Vormgeving en inhoud van de organisatie, 28 december 1990

'Twintig jaar Nederlands milieubeleid', in: Raad voor het Milieubeheer, *Milieu van jaar tot jaar 1992-1993*, 's-Gravenhage 1993

Zon, H. van, *Tachtig jaar RIVM*, Bilthoven 1990

PIVOT-publicaties

brochures:

PIVOT, een nieuwe draai aan het selectie beleid

Verkorting van de overbrengingstermijn in de Archiefwet en de gevolgen voor de overheidsadministraties, 's-Gravenhage, 1992
(Uitverkocht; is in 1996 vervangen door een vernieuwde Nederlandse- en een Engels-talige folder)

Van de selectie van papier naar de selectie van handelingen

Een methode voor de vervaardiging van een archiefselectie-instrument uitgaande van het handelen van de overheid
(samenstelling: W.D. Küller; ISBN 90-74442-03-X)
's-Gravenhage 1992, 1993

Om de kwaliteit van het behoud:

NORMEN 'GOEDE EN GEORDENDE STAAT'

(samenstelling drs M. Beekhuis en drs. R.C. Hol; ISBN 90-74442-10-2)
's-Gravenhage 1993

Handelend optreden

Overheids handelen: modellen, onderzoeksmethoden en toepassingen
(samenstelling: medewerkers PIVOT; ISBN 90-74442-27-7)
's-Gravenhage 1994

rapporten:

1 *Coördinatie op hoog niveau*

Institutioneel onderzoek naar de ministeriële coördinatie organen en de ambtelijke voorportalen, 1945-1990
(samenstelling: dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-01-3)
's-Gravenhage 1992

2 *Kwakzalverij is nooit uit te roeien: 'Mundus vult decipi'*

Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving op het terrein van de medische beroepen en opleidingen, 1940-1990
(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-02-1)
's-Gravenhage 1992

3 *Oorlog duurt een leven lang*

Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving inzake de oorlogsgetroffenen, 1945-1990
(samenstelling: drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-04-8)

- 's-Gravenhage 1993
- 4 *Telecommunicatie en post in Nederland*
Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein telecommunicatie en post, 1945-1990
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts en dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-05-6)
's-Gravenhage 1993
 - 5 *Zicht op toezicht*
Een institutioneel onderzoek naar het staatstoezicht op de volksgezondheid, 1940-1990
(samenstelling: drs. L.B. Humbert; ISBN 90-74442-06-4)
's-Gravenhage 1993
 - 6 *Planning van voorzieningen in de gezondheidszorg*
Rapport van een institutioneel onderzoek, 1945-1990
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-07-2)
's-Gravenhage 1993
 - 7 *Verzekerd van zorg*
Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving op het terrein van de bekostiging en verzekering van de gezondheidszorg als onderdeel van het stelsel van structuur en financiering van de gezondheidszorg, 1940-1990
(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-09-9)
's-Gravenhage 1993
 - 8 *De vaststelling van tarieven in de gezondheidszorg*
Een institutioneel onderzoek, 1945-1990
(Samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-08-0)
's-Gravenhage 1993
 - 9 *Het Bejaardenbeleid*
Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving inzake het ouderenbeleid, 1945-1990
(samenstelling: drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-12-9)
's-Gravenhage 1993
 - 10 *Rechtspleging en rechtshulp*
De datageschiedenis van handelingen en organisatie-eenheden van de justitiële ministeriële organisatie van de rechtspleging en rechtshulp, 1945-1992
(samenstelling: drs. C.K. Berghuis; ISBN 90-74442-14-5)
's-Gravenhage 1993
 - 11 *Nationaliteiten*
Een onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de nationaliteitsaangelegenheden, 1945-1991
(samenstelling: drs. A.H. Netiv; ISBN 90-74442-13-7)
's-Gravenhage 1994

- 12 *'So many laws argue so many sins'*
Een onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de wetgeving, 1945-1991
(samenstelling: drs. A.H. Netiv; ISBN 90-74442-11-0)
's-Gravenhage 1994
- 13 *Kwaliteit op recept*
Een onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, 1940-1990
(samenstelling: drs. L.B. Humbert, drs. F. van der Doe en drs. M.J.B. Kavelaars; ISBN 90-74442-16-1)
's-Gravenhage 1994
- 14 *Externe Adviesorganen in de gezondheidszorg*
Een institutioneel onderzoek op het terrein van de advisering in de gezondheidszorg, 1940-1990
(samenstelling: drs. N.P. van Egmond en drs. F. van der Doe; ISBN 90-74442-15-3) 's-Gravenhage 1994
- 15 *Per slot van rijksrekening*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein beheer van de rijksbegroting, 1940-1993
(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-17x)
's-Gravenhage 1994
- 16 *Luchtvaart gebonden*
Een institutioneel onderzoek op het terrein van de burgerluchtvaart, 1945-1993
(samenstelling: dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-18-8)
's-Gravenhage 1994
- 17 *Driemaal 's Raads Recht*
Een institutioneel onderzoek naar de taakgebieden van de Raad van State, (1940) 1945-1990
(samenstelling: drs. A. Spijksma en drs. L. Verbeek; ISBN 90-74442-20x)
's-Gravenhage 1994
- 18 *De heilige koe geboekstaafd*
Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de Rijksdienst voor het Wegverkeer, 1951-1994
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-19-6)
's-Gravenhage 1994
- 19 *Belastingver(h)effend*
Een institutioneel onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein van het heffen en invorderen van belastingen, 1940-1993
(samenstelling: P. Lamboo; ISBN 90-74442-24-2)
's-Gravenhage 1994

- 20 *Roeien met de riemen*
Een onderzoek naar instituties, bedrijfsprocessen en handelingen met betrekking tot het beleidsterrein militair materieel Koninklijke Marine, 1945-1993
(samenstelling: drs. A.G. de Vries; ISBN 90-74442-22-6)
's-Gravenhage 1994
- 21 *Stuurlui aan wal*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein scheepvaart en maritieme zaken, 1980-1994
(samenstelling: drs. J.T. Klinkenberg; ISBN 90-74442-21-8)
's-Gravenhage 1994
- 22 *Smelten, pletten, ponsen en slaan (geldvoorziening)*
Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van het 'geldwezen' (de geldvoorziening), 1940-1993
(samenstelling: drs. N.P. van Egmond; ISBN 90-74442-23-4)
's-Gravenhage 1994
- 23 *De toelating van vreemdelingen*
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein toelating van vreemdelingen, 1945-1993
(samenstelling: drs. C.K. Berghuis, W. Hoffstädt, W.D. Küller; ISBN 90-74442-28-5)
's-Gravenhage 1994
- 24 *Ter bevordering van menswaardige arbeid*
Rapport institutioneel onderzoek op het beleidsterrein arbeidsomstandigheden 1940-1993
(samenstelling: M. Schaap, A. Spieksma; ISBN 90-74442-25-0)
's-Gravenhage 1994
- 25 *Geef acht (militair personeel; beroeps-en reserve-personeel)*
Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps-en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993
(samenstelling: drs. F. van der Doe, drs. M.L. Loef; ISBN 90-74442-26-9)
's-Gravenhage 1994
- 26 *Agrarisch Onderwijs*
Een onderzoek naar actoren, taken en handelingen op het beleidsterrein Agrarisch Onderwijs in de periode 1945-1992
(samenstelling: G.M.C.J. Smeets; ISBN 90-74442-30-7)
's-Gravenhage 1995)
- 27 *Tussen waarneming en neerslag*
Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
(samenstelling: W.D. Küller; ISBN 90-74442-29-3)

- 's-Gravenhage 1994
- 28 *Waterstaat*
Rapport van een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen op het beleids-
terrein waterstaat over de periode 1945-1994
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; 90-74442-31-5)
's-Gravenhage 1995
- 29 *Eenheid in verscheidenheid*
Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van staatkun-
dige verhoudingen en samenwerking tussen de landen van het Koninkrijk der Nederlan-
den in de periode 1954-1995
(samenstelling: drs. I. Broos; ISBN 90-74442-32-3)
's-Gravenhage 1996
- 30 *Inlichtingendienst Buitenland*
Een institutioneel onderzoek naar de Buitenlandse Inlichtingendienst/Inlichtingendienst
Buitenland (1946-1996)
(samenstelling: dr. D. Engelen; ISBN 90-74442-33-1)
's-Gravenhage 1996
- 31 *Handelen met de sterke arm*
Rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein politie (deel II), 1994
(samenstelling: drs. M.J.B. Kavelaars; ISBN 90-74442-34-X)
's-Gravenhage 1996
- 32 *Flora en Fauna*
Rapport van een onderzoek naar het beleidsterrein Flora en Fauna in de periode 1945-
1993
(samenstelling: drs. M.L. Baten; ISBN 90-74442-35-8)
's-Gravenhage 1996
- 33 *Van monumentale waarde*
Een institutioneel onderzoek naar de rijksoverheidsbemoeienis met monumentenzorg,
1945-1990
(samenstelling: drs. F. van der Doe, drs. H. Spijkerman; ISBN 90-74442-36-6)
's-Gravenhage 1996
- 36 *Echt goud, echt zilver?*
Rapport van een institutioneel onderzoek naar de taken en de handelingen betreffende
het waarborgen van (platina), gouden en zilveren werken over de periode 1940-1995
(samenstelling: drs. G. Beks; ISBN 90-74442-39-0)
's-Gravenhage 1996
- 37 *De grens verlegd*
Rapport van een institutioneel onderzoek naar de taken en het overheidshandelen op het
beleidsterrein invoerrechten en accijnzen, 1940-1962

(samenstelling: drs. G. Beks; ISBN 90-74442-38-2)
's-Gravenhage 1996

41 *En morgen gezond weer op*

Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket en de handelingen van het
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, 1940-1995

(samenstelling: drs. I.E.C.M. Broos, m.m.v. ing. S. Slagter en drs. H.E. Erich ; ISBN
90-74442-46-3)
's-Gravenhage 1996